

Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială

Raport anual 2023

Raport anual al
Comitetului Național
pentru Supravegherea
Macroprudențială
pentru anul 2023

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.
Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative
și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României
Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București
tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

<http://www.cnsmro.ro/>

ISSN 2601-8144
ISSN-L 2601-8144

Cuprins

Organizare	5
Sinteză	6
1. Activitatea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2023	9
1.1. Cadrul politicii macroprudențiale în România și Uniunea Europeană	9
Caseta A. Abordarea CERS privind evaluarea conduitei macroprudențiale	10
1.2. Problematika dezbătută în cadrul ședințelor CNSM	13
1.3. Activitatea grupurilor de lucru în cadrul CNSM	17
1.4. Colaborarea autorităților membre ale CNSM cu autoritatea macroprudențială europeană	17
2. Imagine de ansamblu asupra principalelor riscuri și vulnerabilități la adresa stabilității financiare	20
2.1. Evaluări ale riscurilor și vulnerabilităților la nivel internațional	20
2.2. Principalele provocări la nivel național	22
2.2.1. Sectorul bancar	28
Caseta B. Evoluția procesului de digitalizare și a securității cibernetice în cadrul sectorului bancar românesc	34
2.2.2. Piețele financiare nebankare	36
3. Măsurile implementate pentru îndeplinirea obiectivelor macroprudențiale naționale	46
3.1. Amortizoarele de capital	46
3.1.1. Amortizorul anticiclic de capital	48
Caseta C. Abordări alternative în calibrarea CCyB și utilizarea ratei neutre pozitive la nivelul SEE	54
3.1.2. Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică	60
Caseta D. Deciziile Băncii Centrale Europene referitoare la introducerea unui prag minim pentru amortizorul O-SII	64
3.1.3. Amortizorul de capital pentru riscul sistemic	74
3.2. Alte instrumente cu impact asupra stabilității financiare	82
3.2.1. Aplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre	82

Caseta E. Evoluția expunerilor care fac obiectul măsurilor propuse pentru reciprocitate de către statele membre în perioada 2021-2023 și evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor macroprudențiale adoptate de România	87
3.2.2. Evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital	96
Caseta F. Metodologia CERS de identificare și monitorizare a țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar european	99
3.2.3. Evaluarea impactului planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală	102
3.3. Evaluarea instrumentelor macroprudențiale	105
4. Implementarea politicii macroprudențiale	110
Caseta G. Evaluarea modului de implementare a recomandărilor CERS	113
Anexă	116
Abrevieri	121
Listă tabele	124
Listă figuri	125
Listă grafice	125

Organizare

Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM) este compus din:

Banca Națională a României. BNR are un rol intrinsec în menținerea stabilității financiare, date fiind responsabilitățile sale, ce rezultă din ipostaza multiplă de autoritate monetară, prudențială, de rezoluție și de monitorizare a sistemelor de plăți. Atribuții subsumate obiectivelor de stabilitate financiară sunt exercitate atât prin reglementarea, supravegherea prudențială și rezoluția instituțiilor aflate sub autoritatea sa, cât și prin formularea și transmiterea eficientă a măsurilor de politică monetară și supravegherea funcționării în condiții optime a sistemelor de plăți și de decontare de importanță sistemică.

AUTORITATEA DE SUPRAVEGHERE FINANCIARĂ

Autoritatea de Supraveghere Financiară. ASF contribuie la consolidarea unui cadru integrat de funcționare și supraveghere a piețelor financiare non-bancare, a participanților și operațiunilor pe aceste piețe.

Ministerul Finanțelor. MF se organizează și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, care aplică strategia și Programul de guvernare în domeniul finanțelor publice.

Sinteză

Tabloul economic al anului 2023 a fost dominat de o serie de teme majore care se întrepătrund și se influențează reciproc, precum tensiunile geopolitice, temperarea inflației la nivel global și fragilitatea revenirii economice post-pandemice. Evoluția războiului din Ucraina a rămas profund impredictibilă iar suprapunerea cu situația foarte complicată din Orientul Mijlociu îndeamnă în continuare la o conduită prudentă din partea decidenților de politici economice, într-un scenariu potențial de materializare a riscurilor pe termen scurt sau mediu. În acest context macro-financiar incert, condițiile care favorizează normalizarea climatului economic internațional par să se contureze începând cu anul 2023.

Pe plan intern, persistența deficitelor gemene a rămas o vulnerabilitate importantă a economiei românești, ce poate fi amplificată de întârzierea potențială a reformelor structurale angajate de autorități și a absorbției fondurilor europene, în special prin Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR). Din perspectiva stabilității piețelor financiare autohtone, riscul de piață rămâne la un nivel ridicat, cu tendință de stagnare, pe fondul contagiunii și al interconexiunilor, indicii reacționând prompt la materializarea tensiunilor sau factorilor de risc. În schimb, indicatorii prudențiali ai sectorului bancar autohton conturează o imagine favorabilă, inclusiv din perspectiva comparațiilor la nivelul UE – solvabilitatea și lichiditatea sunt semnificativ peste media europeană, în timp ce rata creditelor neperformante a intrat în categoria de risc scăzut, conform clasificării Autorității Bancare Europene. În ceea ce privește evoluțiile din sectorul financiar nebancar, se remarcă un avans susținut al pieței de capital, inclusiv pe fondul listării Hidroelectrica, cea mai mare ofertă publică inițială (initial public offering sau IPO) din Europa în 2023. Fondurile de pensii private din România au înregistrat în continuare creșteri ale activelor, sistemul aflându-se în continuare într-o etapă de acumulare, în care nu se manifestă presiuni de vânzare pentru efectuarea plăților.

Din perspectiva politicilor macroprudențiale, se observă o tranziție, dintr-un regim de accelerare a implementării măsurilor noi, către unul de menținere a politicilor începute în urmă cu 1-2 ani. Astfel, doar o parte dintre statele europene au figurat în anul 2023 cu anunțuri privind majorări ale amortizoarelor de capital pentru următoarele 12 luni, întărirea politicii macroprudențiale fiind o temă care a caracterizat cu precădere perioada 2021-2022.

Pe parcursul anului 2023, CNSM a emis recomandări cu privire la recalibrarea amortizoarelor de capital (respectiv patru recomandări fundamentate pe analizele trimestriale privind amortizorul anticiclic de capital și o recomandare referitoare la amortizorul O-SII, emisă pe baza evaluării care are o frecvență anuală), fiind decise următoarele:

- Rata aplicabilă pentru amortizorul anticiclic de capital este de 1 la sută, începând cu 23 octombrie 2023. Măsura a avut în vedere următoarele elemente: (i) indicatorii de lichiditate și profitabilitate ai sectorului bancar din România permit consolidarea politicii macroprudențiale fără a fi influențată negativ oferta de creditare pentru debitorii eligibili; (ii) profitabilitatea sectorului bancar continuă tendința de consolidare, iar o parte dintre aceste profituri pot fi alocate de instituțiile de credit în scopuri prudențiale prin întărirea rezervelor de capital – în linie cu practica și recomandările europene (Recomandarea CNSM nr. R/1/2023, Recomandarea CNSM nr. R/2/2023, Recomandarea CNSM nr. R/3/2023 și Recomandarea CNSM nr. R/5/2023);
- Pentru anul 2024, au fost identificate 9 instituții de importanță sistemică (O-SII), lista acestora rămânând neschimbată comparativ cu anul precedent (Recomandarea CNSM nr. R/4/2023). Nivelul amortizorului aplicabil băncilor identificate este proporțional cu amprenta sistemică a instituțiilor.

Similar anilor precedenți, instituțiile de credit din România aplică un amortizor de conservare a capitalului, a cărui rată de 2,5 la sută este stabilită prin legislația europeană, precum și un amortizor de capital pentru riscul sistemic, a cărui metodologie este stabilită în funcție de vulnerabilitățile de natură sistemică identificate.

Astfel, în România, amortizorul de capital pentru riscul sistemic este calibrat funcție de un algoritm care ia în considerare rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane al creditelor neperformante existente în bilanțul băncilor. Ca urmare a unei evoluții pozitive a celor doi indicatori, se observă o migrare a cerinței de capital către nivelul de risc scăzut (0 la sută), respectiv situația în care o instituție de credit înregistrează o rată a creditelor neperformante mai mică de 5 la sută și un grad de acoperire cu provizioane de peste 55 la sută. Dacă la implementarea măsurii 9 bănci se regăseau în categoria cea mai nefavorabilă, în prezent nu se mai încadrează nicio instituție de credit, o dovadă a eforturilor susținute de curățare a bilanțurilor sectorului bancar românesc.

Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la rezultatele analizei de evaluare a instrumentelor macroprudențiale, de la implementarea lor în legislația națională până la finalul anului 2023. Concluziile analizei arată că amortizoarele de capital au contribuit semnificativ la îmbunătățirea indicatorilor prudențiali ai instituțiilor de credit și la sporirea rezilienței sectorului bancar, în linie cu abordările europene.

Alte decizii implementate pe parcursul anului 2023 au vizat neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Norvegia, Suedia și Belgia, în contextul în care expunerile sectorului bancar românesc față de statele menționate se situează mult sub pragul de semnificație stabilit de autoritățile competente ale țărilor ce au inițiat măsurile. De asemenea, la nivelul CNSM, a fost realizată o analiză pentru identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc, în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, Republica Moldova

fiind singura țară încadrată în această categorie. În acest sens, CNSM va monitoriza evoluțiile economico-financiare din Republica Moldova atât timp cât aceasta își menține statutul de țară terță semnificativă în cadrul exercițiului anual de identificare.

Totodată, CNSM a emis o decizie cu scopul dezvoltării mecanismului de colaborare prevăzut de Recomandarea CERS/2021/17 privind un cadru paneuropean de coordonare sistemică a incidentelor cibernetice (EU-SCICF) pentru autoritățile relevante. În contextul unui proces de digitalizare intens și a situației geopolitice actuale, riscul cibernetic devine tot mai relevant la nivelul infrastructurii și a instituțiilor financiare. Astfel, în vederea implementării măsurilor prevăzute de recomandare, CNSM a hotărât înființarea unui grup de lucru interinstituțional permanent în cadrul Comisiei tehnice privind riscul sistemic, cu rolul de a facilita dezvoltarea colaborării între instituțiile naționale și europene relevante.

1. Activitatea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2023

1.1. Cadrul politicii macroprudențiale în România și Uniunea Europeană

În cursul anului 2023, autoritățile macroprudențiale naționale au adoptat o conduită menită să întărească în continuare capacitatea instituțiilor de credit de a face față riscurilor, prin creșterea adițională a cerințelor de capital. Aceste măsuri au fost posibile datorită performanței financiare solide a băncilor și a rezervelor voluntare semnificative de capital de care acestea dispuneau, ceea ce a contribuit la evitarea unor efecte economice negative într-un climat marcat de interes redus pentru credite și o precauție sporită din partea băncilor în gestionarea riscurilor. Totuși, spre deosebire de perioada precedentă, când s-a observat un ritm accelerat de adoptare a unor măsuri de majorare a amortizoarelor de capital, în anul 2023 atitudinea autorităților naționale a fost mai degrabă una de conservare a cerințelor impuse anterior, fiind observate și cazuri în care acestea au crescut suplimentar rata amortizoarelor (fie ca urmare a unor decizii adoptate anterior, care au intrat în vigoare în anul 2023, fie prin adoptarea unor noi decizii).

Politica macroprudențială a rămas orientată preponderent spre constituirea amortizorului CCyB în scopul de a extinde spațiul macroprudențial prin creșterea amortizoarelor ce sunt explicit concepute pentru a fi eliberate în perioade de contracție a ciclului economic, alături de aplicarea unor amortizoare pentru riscul sistemic orientate spre diminuarea vulnerabilităților identificate în anumite sectoare (cel mai adesea în cel imobiliar). Astfel, raționamentul general a fost acela de creștere a rezilienței sectorului bancar, într-un moment favorabil adoptării unor astfel de măsuri, cu scopul de a putea furniza în continuare servicii financiare și de a atenua efectele de amplificare pe care acest sector le poate avea asupra activității economice în cazul materializării riscurilor.

Acest mod de acțiune a fost susținut și de BCE¹, care încurajează autoritățile macroprudențiale să conserve amortizoarele de capital constituite pentru a se asigura că acestea rămân disponibile în cazul în care condițiile din sectorul bancar se deteriorează. Totodată, creșteri țintite ale ratelor amortizoarelor ar putea fi încă luate în considerare în țările cu vulnerabilități, atâta timp cât riscul de prociclicitate rămâne scăzut. La nivel conceptual, principalii factori care ar putea ghida potențialele decizii de diminuare/eliberare a amortizoarelor se referă

¹ „Implication for macroprudential policy as the financial cycle turns”, „What informs the decision to release capital buffers”, *ECB Macroprudential Bulletin*, iulie 2023, „*Financial Stability Review*”, BCE, noiembrie 2023.

la: (i) așteptările de restrângere a ofertei de credite din cauza constrângerilor de capital sau (ii) așteptările unor pierderi bancare pe scară largă. Potrivit analizelor BCE niciuna dintre aceste condiții nu este îndeplinită momentan, decelerarea creșterii creditării din ultima perioadă fiind cauzată de cererea scăzută de creditare și nu de constrângerile de capital, iar, în privința probabilității de creștere a materializării unor pierderi pe scară largă, datele indică în continuare o bună calitate a activelor bancare și o profitabilitate consistentă a activității bancare. Menținerea amortizoarelor asigură reziliența instituțiilor și încrederea în sectorul bancar atunci când riscurile se profilează, are efecte benefice asupra costurilor de finanțare și stimulează distribuirea prudentă a dividendelor de către bănci. Deși băncile dispun de o poziție confortabilă de capital, experiența recentă a arătat că acestea sunt reticente să folosească amortizoarele de capital pentru acoperirea pierderilor, optând mai degrabă pentru dezintermediere în scopul menținerii ratelor de capital. Motivele sunt legate de faptul că o astfel de acțiune implică automat limitări în privința distribuirii de dividende². În schimb, constituirea amortizoarelor care pot fi eliberate în urma deciziei adoptate de autoritățile desemnate, făcând posibilă utilizarea lor fără restricții, cum este cazul CCyB, poate atenua riscul de dezintermediere.

Din perspectiva legislației în domeniu, în data de 24 ianuarie 2024 Comisia Europeană a publicat un *Raport*³ prin care evaluează cadrul macroprudențial al UE prevăzut în CRR și în Directiva 2013/36/UE (CRD), în vederea identificării potențialelor elemente de revizuire în scopul creșterii eficienței și eficacității politicii macroprudențiale. Evaluările au în vedere inclusiv efectele contextului macroeconomic din perioada pandemiei și postpandemie, ale creșterii rolului sectorului financiar nebanca și ale crizei bancare din SUA din martie 2023. În acest sens, Comisia are în vedere în principal 3 direcții de acțiune, referitoare la: (i) posibilitatea de utilizare și de eliberare a amortizoarelor de capital pentru a sprijini creditarea economiei în cazul unui șoc sistemic, menținând în același timp stabilitatea financiară, (ii) promovarea coerenței în utilizarea instrumentelor macroprudențiale de către autoritățile naționale și (iii) evaluarea posibilităților de simplificare, a eficienței și a capacității cadrului macroprudențial de a combate atât riscurile convenționale, cât și pe cele noi, legate de schimbările climatice sau amenințările cibernetice.

Caseta A. Abordarea CERS privind evaluarea conduitei macroprudențiale

La nivel european, una dintre temele de interes major pentru Comitetul European pentru Risc Sistemic (CERS) este reprezentată de evaluarea conduitei politicilor macroprudențiale. În acest sens, în luna ianuarie 2024, a fost publicat *Raportul cu privire la îmbunătățirile aduse cadrului de evaluare a conduitei macroprudențiale*⁴, în care este

² Spre deosebire de cerințele minime de capital, care trebuie menținute permanent de către instituțiile de credit, amortizoarele de capital au ca principală caracteristică faptul că pot fi folosite de instituții, respectiv băncile pot opera o perioadă fără respectarea îndeplinirii cerințelor aferente acestora, caz în care intervine automat o limitare privind distribuirea de dividende.

³ *Raport al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind analiza macroprudențială pentru instituțiile de credit, riscurile sistemice legate de intermediarii financiari nebanca și interconectarea acestora cu instituțiile de credit*, în temeiul articolului 513 din Regulamentul privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012.

⁴ Improvements to the ESRB macroprudential stance framework (europa.eu)

evidențiat instrumentarul dezvoltat pentru compararea riscurilor sistemice, a politicilor macroprudențiale și a rezilienței între statele membre. Utilitatea unei astfel de analize este asigurată de informațiile pe care metodologia utilizată le oferă cu privire la modul în care este calibrată politica macroprudențială, aceasta putând fi clasificată în laxă, restrictivă sau neutră. Pornind de la rezultatele obținute, evaluarea conduitei poate contribui la configurarea modului în care ar trebui conduse politicile în viitor, în funcție de specificul fiecărei economii și de fazele ciclurilor economice și financiare în care se află aceasta.

Conduita macroprudențială este evaluată cu ajutorul metodologiilor *growth-at-risk* (GaR), cea bazată pe indicatori (atât în cazul instrumentelor aplicabile debitorilor, cât și pentru instrumentele de capital), precum și pe baza unui model micro-macro numit BEAST (*Banking Euro Area Stress Test*). Această multitudine de metodologii subliniază, pe de o parte, inexistența unei metodologii unitare de determinare a conduitei politicilor macroprudențiale, existând astfel spațiu de cercetare pe această temă, atât la nivel european, cât și național, iar pe de altă parte, caracterul complementar al utilizării concomitente a acestor metodologii. Metodele privesc problematica din perspective diferite: GaR este orientată spre viitor (*forward-looking*), în vreme ce abordarea bazată pe indicatori se concentrează pe instrumentele macroprudențiale utilizate și evaluează fiecare țară în raport cu celelalte. Având în vedere diferențele la nivelul metodologiilor, pot exista unele inadvertențe în rezultatele finale obținute, ceea ce reclamă analize suplimentare (în special atunci când se obțin rezultate contradictorii).

Analiza recentă include modificări față de *Raportul precedent*⁵ al CERS referitor la evaluarea conduitei politicii macroprudențiale (2021), atât cu privire la metodologia GaR, cât și la cea bazată pe indicatori. Cele mai importante modificări sunt sintetizate în Tabelele A.1 și A.2:

Tabel A.1. Îmbunătățiri aduse metodologiei GaR

Problematica	Raportul CERS 2021	Raportul CERS 2023
Perioada COVID-19 nu a fost inclusă în analiză	Perioada eșantionului s-a oprit înaintea perioadei COVID-19	Modelul este actualizat și include perioada COVID-19
Metodologia GaR nu reflectă volatilitatea din perioada COVID-19	Perioada eșantionului s-a oprit înaintea perioadei COVID-19	Utilizarea indexului GEOVOL și a variabilelor <i>dummy</i> ca variabile adiționale
Apariția unor deplasări statistice (<i>bias</i>) la nivelul coeficienților regresiei pe cuantile	Utilizarea datelor panel în cadrul regresiei pe cuantile cu efecte fixe	Corectarea regresiei pe cuantile și evaluarea noilor rezultate
Metodologie de <i>back-testing</i> pentru GaR	–	Au fost adăugate pentru a se valida acuratețea previziunilor
Raportări incorecte în baza de date de evaluare a politicilor macroprudențiale (MaPPED)	–	Verificarea datelor de intrare din baza de date

⁵ *Report of the Expert Group on Macroprudential Stance – Phase II (implementation)* (europa.eu)

Problematica	Raportul CERS 2021	Raportul CERS 2023
Înteruperea seriei de date din baza de date MaPPED în 2018	Eșantionul conținea date până în anul 2018	Completarea bazei de date MaPPED cu baza de date cu măsuri a CERS
Măsurile din baza de date cu măsuri a CERS nu sunt clasificate ca fiind laxe, neutre sau restrictive	–	Clasificări adăugate pe baza regulilor
Evaluarea poziției în cazul GaR	Conduita politicilor macroprudențiale putea fi ori pozitivă (laxă) ori negativă (restrictivă)	Propunerea unui model de evaluare cu o scară mai granulară (5 niveluri), similar cu metodologia bazată pe indicatori

Sursa: adaptare după CERS

Rezultatele obținute în cele două *Rapoarte* diferă în cazul metodologiei GaR, în principal ca urmare a corectării distorsiunilor de estimare și a revizuirii indicelui de politică macroprudențială.

Tabel A.2. Îmbunătățiri aduse metodologiei bazate pe indicatori

Problematica	Raportul CERS 2021	Raportul CERS 2023
Standardizarea indicatorilor	<i>Bucketing</i>	Metodologie bazată pe o funcție de distribuție cumulativă (CDF)
Schimbarea bruscă a evaluărilor	Granularitate scăzută, bazată pe praguri, pentru a descrie gama de risc, reziliență, politici	Valorile indicatorilor sunt comparabile în cadrul setului de indicatori fără a-și pierde proprietățile continue
Modificarea evaluărilor pe baza noilor observații	Toate evaluările se schimbă dacă pragurile bazate pe percentile se modifică odată cu noile observații	Evaluările din trecut sunt fixe (abordare în timp pseudo-real)
Problema capătului eșantionului	Creșteri ulterioare ale efectelor riscului/rezilienței/politicilor nu sunt reprezentate dacă evaluarea lor este deja clasificată în cel mai înalt interval (<i>bucket</i>)	Efecte ale riscului/rezilienței/politicilor sunt reprezentate în timp continuu
Metodologie complexă de descompunere a conduitei privind măsurile adresate debitorilor	Conduita este obținută ca suma ponderată a două subcomponente (pe bază de valoare și de venit). Având în vedere că nu toate seriile de intrare din conduita finală sunt aditive și <i>bucketing</i> -ul este aplicat la niveluri diferite, se complică descompunerea conduitei	Este utilizată o abordare simplificată, similară celei utilizate pentru instrumentele de capital. Toate componentele sunt aditive, ceea ce ușurează descompunerea conduitei
Conduita finală dificil de explicat	Distribuirea în funcție de percentile a indicatorilor, agregarea lor ulterioară și o clasificare suplimentară a poziției finale	Se aplică suma ponderată a indicatorilor transformați pe baza CDF

Problematica	Raportul CERS 2021	Raportul CERS 2023
Pragurile pentru evaluarea conduitei sunt arbitrare și asimetrice	Intervalele pentru evaluarea conduitei sunt stabilite pe baza judecății expert	Pragurile pentru încadrarea conduitei sunt percentilele unui eșantion fix (T1 2016 – T3 2021 în cazul instrumentelor aplicabile debitorilor și T1 2016 – T3 2022 în cazul instrumentelor de capital).

Sursa: adaptare după CERS

În cazul metodologiei bazate pe indicatori, rezultatele obținute privind conduita politicilor sunt similare în cazul ambelor *Rapoarte* (laxe, neutre sau restrictive) pentru mai mult de jumătate dintre statele analizate. Pentru un procent destul de redus, evaluarea variază cu mai mult de un nivel (trecerea dintr-o stare în alta), acest rezultat putând fi explicat de faptul că eșantionul de date utilizat în cazul celui mai recent *Raport* este distribuit simetric în zonele în care se încadrează conduita politicii macroprudențiale (laxă, semi-laxă, neutră, semi-restrictivă și restrictivă).

Având în vedere importanța evaluării conduitei politicii macroprudențiale, precum și noutatea relativă a domeniului de studiu, spre comparație cu politica monetară sau cea fiscală, unde mecanismele și instrumentele de transmisie sunt mult mai bine aprofundate, această temă, precum și metodele utilizate vor fi în continuare dezbătute atât pe plan național (Škrinjaric, 2023⁶), cât și internațional. În cadrul CERS, preocupările privind perfecționarea metodologiilor de evaluare a politicii macroprudențiale vor continua, astfel încât acestea să conducă la oferirea celor mai bune indicii cu privire la modul în care decidenții din statele membre își pot ajusta politicile macroprudențiale în sensul diminuării cât mai eficiente a riscurilor sistemice.

1.2. Problematika dezbătută în cadrul ședințelor CNSM

Pe parcursul anului 2023, au avut loc patru ședințe ordinare ale Consiliului general al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială, convocate de către președintele CNSM și desfășurate la sediul BNR, în zilele de 23 martie, 20 iunie, 19 octombrie și 14 decembrie.

În cadrul acestor ședințe, au fost prezentate lucrări, care vizează politica macroprudențială și riscul sistemic la adresa stabilității financiare din România, pe marginea cărora au avut loc dezbateri, iar în urma analizelor au fost adoptate măsuri adresate autorităților membre ale CNSM.

⁶ Macroprudential stance assessment: problems of measurement, literature review and some comments for the case of Croatia (researchgate.net)

Potrivit mandatului său și respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, CNSM a continuat activitatea de comunicare în cursul anului 2023, publicând, pe websiteul propriu, comunicate de presă după încheierea fiecărei ședințe. Textul comunicatelor de presă a fost discutat, agreat și aprobat de membrii Consiliului general al CNSM în cadrul ședințelor.

Ședința Consiliului general al CNSM din 23 martie 2023. Prima întrunire a Consiliului general al CNSM din 2023 a avut incluse pe ordinea de zi teme precum analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital și discutarea proiectului Raportului anual al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială aferent anului 2022 în vederea aprobării, forma finală a acestuia urmând a fi prezentată Parlamentului, conform prevederilor legale. De asemenea, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la: (i) modul de implementare de către destinatari a recomandărilor emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2022, precum și a celor emise în perioada anterioară, care nu au fost finalizate sau care au un termen permanent, (ii) riscurile sistemice la adresa stabilității financiare identificate de autoritățile membre în funcție de aria de competență specifică, având data de referință 31 decembrie 2022 și (iii) rezultatele exercițiului de testare la stres a solvabilității sectorului bancar. Totodată, în cadrul ședinței au fost discutate aspecte care vizează problematica expunerilor guvernamentale ale sectorului bancar românesc.

În cadrul ședinței, au fost adoptate următoarele documente:

- Recomandarea CNSM nr. R/1/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România, prin intermediul căreia s-a recomandat Băncii Naționale a României să mențină măsura privind stabilirea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 1 la sută, începând cu data de 23 octombrie 2023, și să continue monitorizarea evoluției situației economice și a creditării, în contextul unui sistem financiar încă profund marcat de incertitudini.
- Decizia CNSM nr. D/1/2023 privind *Raportul anual al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială* pentru anul 2022.

Ședința Consiliului general al CNSM din 20 iunie 2023. Consiliul general al CNSM s-a reunit în iunie pentru a dezbate: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital, (ii) desemnarea Republicii Moldova drept țară terță semnificativă pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, (iii) neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Norvegia, prevăzute de Recomandarea CERS/2023/1, (iv) analiza efectelor transfrontaliere ale măsurilor macroprudențiale, în contextul transmiterii raportului de conformitate cu Recomandarea CERS/2015/2, precum și (v) modalitatea de implementare la nivel național a Recomandării CERS/2021/17 privind un cadru paneuropean de coordonare sistemică a incidentelor cibernetice (EU-SCICF) pentru autoritățile relevante.

De asemenea, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la: (i) analiza periodică referitoare la instrumentul macroprudențial amortizorul de capital pentru riscul sistemic

(SyRB), (ii) evoluția pieței imobiliare comerciale din România și publicarea Recomandării CERS/2022/9 din 1 decembrie 2022 emise în contextul vulnerabilităților identificate în Spațiul Economic European dinspre sectorul imobiliar comercial, (iii) riscurile sistemice la adresa stabilității financiare identificate de autoritățile membre în funcție de aria de competență specifică, având ca dată de referință 31 martie 2023, (iv) evaluarea companiilor competitive cu capital autohton din România din sectoare strategice, identificate pe baza analizelor precedente ale grupurilor de lucru CNSM și (v) rezultatele exercițiului de testare la stres a fondurilor de pensii private din România.

Ședința aferentă celui de-al doilea trimestru al anului 2023 s-a încheiat cu adoptarea următoarelor recomandări și decizii:

- Recomandarea CNSM nr. R/2/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România, prin care se recomandă Băncii Naționale a României să mențină măsura privind stabilirea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 1 la sută, începând cu data de 23 octombrie 2023, pe fondul conjuncturii internaționale încă profund marcate de incertitudini, persistenței dezechilibrelor interne, precum și pe baza faptului că accesul la creditare al debitorilor eligibili nu este influențat negativ de aplicarea amortizorului.
- Decizia CNSM nr. D/2/2023 prin care Republica Moldova a fost desemnată drept țară terță semnificativă pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital.
- Decizia CNSM nr. D/3/2023 privind neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Norvegia potrivit căreia măsurile macroprudențiale adoptate de autoritățile din Norvegia, prevăzute de Recomandarea CERS/2023/01, nu se recunosc, ținând cont de expunerile eligibile ne semnificative ale sectorului bancar românesc față de această țară.

Ședința Consiliului general al CNSM din 19 octombrie 2023. Cea de-a treia ședință ordinară a Consiliului general al CNSM a avut incluse pe ordinea de zi subiecte precum: (i) analiza periodică referitoare la instrumentul macroprudențial amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB), (ii) impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, (iii) riscurile sistemice la adresa stabilității financiare identificate de autoritățile membre în funcție de aria de competență specifică, având ca dată de referință 30 iunie 2023, precum și (iv) analiza implicațiilor introducerii unei taxe suplimentare asupra băncilor din România. De asemenea, au fost supuse analizei și deciziei membrilor Consiliului general lucrări care vizează politica macroprudențială și riscul sistemic, respectiv: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital, (ii) analiza periodică de recalibrare a amortizorului de capital pentru instituțiile de importanță sistemică, precum și (iii) neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Suedia, prevăzute de Recomandarea CERS/2023/4.

Pe parcursul ședinței au fost adoptate următoarele recomandări și decizii privind politica macroprudențială națională:

- Recomandarea CNSM nr. R/3/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România, prin care s-a recomandat Băncii Naționale a României să mențină măsura privind stabilirea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 1 la sută, începând cu 23 octombrie 2023.
- Recomandarea CNSM nr. R/4/2023 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România, prin care se recomandă Băncii Naționale a României să implementeze începând cu data de 1 ianuarie 2024, la cel mai înalt nivel de consolidare, un amortizor de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII) aplicabil băncilor identificate ca având un caracter sistemic în conformitate cu Metodologia de identificare a băncilor sistemice și de calibrare a amortizorului O-SII, pe baza datelor raportate pentru data de referință 31 decembrie 2022.
- Decizia CNSM nr. D/5/2023 privind neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Suedia, prin care s-a decis neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de autoritățile din Suedia, având în vedere expunerile eligibile nesemnificative ale sectorului bancar românesc față de acest stat.

Ședința Consiliului general al CNSM din 14 decembrie 2023. În cadrul acestei ultime ședințe aferente anului 2023 au fost supuse analizei și deciziei membrilor Consiliului general al CNSM lucrări care privesc politica macroprudențială și riscul sistemic, respectiv: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital și (ii) neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurii macroprudențiale adoptate de Belgia. De asemenea, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la: (i) evaluarea cadrului de implementare a amortizoarelor de capital în România, (ii) rezultatele exercițiului macroprudențial de testare la stres a solvabilității sectorului bancar, (iii) riscurile sistemice la adresa stabilității financiare identificate de autoritățile membre în funcție de aria de competență specifică, (iv) rezultatele chestionarului pentru evaluarea tendințelor și a gradului de pregătire privind schimbările climatice în rândul instituțiilor financiare și (v) calendarul recomandărilor Comitetului European pentru Risc Sistemic care au termene de implementare în perioada următoare, pentru care autoritățile naționale trebuie să adopte măsuri de punere în aplicare.

Ședința CNSM a fost încheiată după aprobarea următoarelor măsuri de politică macroprudențială:

- Recomandarea CNSM nr. R/5/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România, prin care s-a recomandat Băncii Naționale a României să mențină măsura privind stabilirea ratei amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 1 la sută, începând cu data de 23 octombrie 2023.
- Decizia CNSM nr. D/6/2023 privind neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurii macroprudențiale adoptate de Belgia, prin care s-a decis neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurii macroprudențiale adoptate de autoritățile din Belgia, având în vedere expunerile eligibile nesemnificative ale sectorului bancar românesc față de acest stat.

1.3. Activitatea grupurilor de lucru în cadrul CNSM

Grupul de lucru CNSM pentru identificarea unor posibile soluții pentru diminuarea riscurilor provenind din creșterea deficitului balanței comerciale pe filiera industriei agroalimentare. Conform deciziei CNSM nr. D/4/16.12.2019 a fost aprobată înființarea unui Grup de lucru având ca obiectiv identificarea unor posibile soluții pentru diminuarea riscurilor provenind din creșterea deficitului balanței comerciale pe filiera industriei agroalimentare. Grupul de lucru și-a desfășurat activitatea pe parcursul anului 2020, iar rezultatele acestuia sunt prezentate pe larg în analiza publicată pe websiteul CNSM. Principalele propuneri rezultate în urma analizei grupului de lucru și modul de implementare al acestora se regăsesc detaliate în cadrul capitolului 4 al prezentului raport.

Grupul de lucru CNSM pentru identificarea unor posibile soluții pentru sprijinirea finanțării verzi. A fost înființat ca urmare a Deciziei CNSM nr. D/4/14.10.2020, având drept scop identificarea unor posibile soluții pentru sprijinirea finanțării verzi. Activitatea grupului de lucru s-a desfășurat pe parcursul anului 2021, iar rezultatele acestuia sunt prezentate pe larg în analiza publicată pe websiteul CNSM. Principalele propuneri rezultate în urma analizei grupului de lucru și modul de implementare a acestora se regăsesc detaliate în cadrul Capitolului 4 al prezentului *Raport*.

Grupul de lucru CNSM privind identificarea unor posibile soluții pentru creșterea sustenabilă a intermedierei financiare. Al treilea grup de lucru de la nivelul CNSM a fost înființat în urma Deciziei CNSM nr. D/7/15.12.2021 și a avut ca scop identificarea unor posibile soluții pentru creșterea sustenabilă a intermedierei financiare. Activitatea grupului de lucru s-a desfășurat pe parcursul anului 2022, iar rezultatele acestuia sunt prezentate pe larg în analiza publicată pe websiteul CNSM. Principalele propuneri rezultate în urma analizei grupului de lucru și modul de implementare a acestora se regăsesc detaliate în cadrul Capitolului 4 al prezentului *Raport*.

1.4. Colaborarea autorităților membre ale CNSM cu autoritatea macroprudențială europeană

În vederea asigurării stabilității financiare la nivelul pieței unice și identificării celor mai bune practici în domeniul supravegherii macroprudențiale, în special în ceea ce privește adoptarea unor măsuri eficiente și eficace, este necesar a fi dezvoltate deopotrivă coordonarea politicilor macroprudențiale și cooperarea între autoritățile relevante pe plan național și european. În acest sens, fiecare dintre autoritățile membre ale CNSM participă, atât în grupuri de lucru constituite la nivel național, precum grupurile de lucru CNSM, cât și în cele înființate de CERS. Astfel, în anul 2023, reprezentanți ai Băncii Naționale a României, Autorității de Supraveghere Financiară și Ministerului Finanțelor au luat parte la lucrările următoarelor grupuri de lucru ale CERS:

- Echipa de proiect constituită pentru evaluarea conformității cu Recomandarea CERS/2020/12 privind identificarea entităților juridice. În cadrul grupului de lucru au participat experți din partea autorităților naționale ale statelor membre, inclusiv un reprezentant al Băncii Naționale a României. Activitatea grupului de lucru a început în anul 2022 și a continuat pe tot parcursul anului 2023, fiind finalizată printr-un *Raport de evaluare* a conformității cu recomandarea CERS, care urmează să fie publicat pe websiteul Comitetului European pentru Risc Sistemic în cursul anului 2024.
- Grupul de lucru privind monitorizarea riscului climatic (*ATC-FSC Project Team on climate risk monitoring*), format din experți din statele membre, a început să funcționeze din anul 2020. În anul 2023, activitatea grupului se afla în faza a patra, având stabilit ca obiectiv îmbunătățirea cadrului de monitorizare și evaluare a riscului climatic și a implicațiilor acestui risc asupra sistemului financiar și aducând ca element de noutate explorarea altor riscuri pentru mediu, precum pierderea biodiversității. Activitatea grupului de lucru în anul 2023 a vizat: (i) dezvoltarea și prezentarea unei serii de indicatori (inclusiv de natură *forward-looking*) și a unor metodologii pentru evaluarea implicațiilor riscului climatic pentru sistemul financiar, (ii) prezentarea unei strategii de utilizare a instrumentelor macroprudențiale existente pentru diminuarea riscului climatic și (iii) evaluarea implicațiilor altor riscuri de mediu din perspectiva canalelor de transmisie spre economia reală, legătura cu riscul climatic, dar și implicațiile pentru sistemul financiar. Reprezentantul BNR a fost implicat în substructura grupului de lucru care a analizat implicațiile altor factori de mediu.
- Grupul de lucru pentru analize al Comitetului Tehnic Consultativ al CERS⁷ (AWG) – este o substructură permanentă a Comitetului Tehnic Consultativ (ATC) al CERS⁸ care dezvoltă analize recurente, dar și analize tematice propuse la începutul fiecărui an de Comitetul Tehnic Consultativ al CERS. Printre analizele recurente se numără: Tabloul de risc care se elaborează trimestrial (*Risk Dashboard*), chestionarul CERS privind riscurile (*Bottom Up Survey*), actualizarea bazei de date privind crizele BCE/SEBC, analiza anuală a riscurilor și priorităților de politici, analiza sectorului bancar și altele. În anul 2023, în cadrul reuniunilor trimestriale au fost discutate și alte tematici de actualitate, precum: vulnerabilitățile și riscurile privind piețele imobiliare (rezidențiale și comerciale), riscul sistemic de lichiditate, implicațiile ratelor de inflație și a ratelor de dobândă ridicate asupra stabilității financiare, riscul climatic sau riscul cibernetic.
- Grupul de contact privind conduita politicii macroprudențiale a funcționat până la finele anului 2023 și s-a încheiat cu publicarea Raportului cu privire la îmbunătățirile aduse cadrului de evaluare al conduitei macroprudențiale⁹ la începutul anului 2024. Acesta a avut rolul de forum pentru schimbul de idei și opinii între statele membre și secretariatul CERS cu privire la experiența în implementarea metodelor privind conduita politicii macroprudențiale. Principalele concluzii ale *Raportului* Grupului se regăsesc în Caseta A – Abordarea CERS privind evaluarea conduitei macroprudențiale.

⁷ ATC Analysis Working Group (AWG)

⁸ Advisory Technical Committee – ATC

⁹ Improvements to the ESRB macroprudential stance framework (europa.eu)

Autoritatea Bancară Europeană (engl. *European Banking Authority – EBA*), Autoritatea Europeană pentru Asigurări și Pensii Ocupaționale (engl. *European Insurance Occupational Pensions Authority – EIOPA*) și Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe (engl. *European Securities and Markets Authority – ESMA*) au obligativitatea, conform legislației în vigoare, de a evalua reziliența sectorului bancar, a societăților de asigurări, a fondurilor de investiții și a contrapărților centrale din Europa în cazul materializării unor evoluții adverse ale cadrului macroeconomic. Aceste exerciții de testare la stres au la bază narative macroeconomice și scenarii armonizate la nivel european privind posibile evoluții a cadrului macroeconomic și ale pieței financiare, ce sunt dezvoltate în colaborarea cu CERS, în cadrul grupului de lucru privind testarea la stres (engl. *Task Force on Stress Testing – TFST*¹⁰).

În anul 2023, au fost elaborate în cadrul grupului TFST o serie de scenarii care au fost utilizate la nivel european în testarea la stres a instituțiilor financiare:

- (i) scenariul advers pentru exercițiul de testare la stres din 2023 al contrapărților centrale, trasat în linie cu evaluarea CERS a surselor predominante de risc sistemic pentru sistemul financiar al UE;
- (ii) scenariile exercițiului de testare din perspectivă climatică („Fit-for-55”), ce au rolul de a capta șocurilor asupra sistemului financiar (de natură climatică și convențională, economică) care ar putea pune în pericol capacitatea UE de a-și atinge obiectivele climatice - reducerea emisiilor nete de gaze cu efect de seră cu cel puțin 55 la sută până în 2030, comparativ cu nivelul din 1990;
- (iii) scenariul advers al exercițiului de testare la stres a fondurilor de piață monetară (engl. *money market funds*), trasat în concordanță cu incertitudinea care derivă din consecințele economice ale tensiunilor geopolitice prelungite.

De asemenea, a fost demarat procesul privind trasarea scenariului aferent Exercițiului European de testare la stres a sectorului asigurărilor (engl. *EIOPA Insurance Stress Test*), precum și a scenariului de testare la stres a lichidității la nivel de sistem (engl. *Systemwide Liquidity Stress Testing Exercise*), care se vor desfășura în anul 2024.

¹⁰ Grupul de lucru TFST reunește experți din cadrul autorităților naționale de reglementare și supraveghere, inclusiv din BNR.

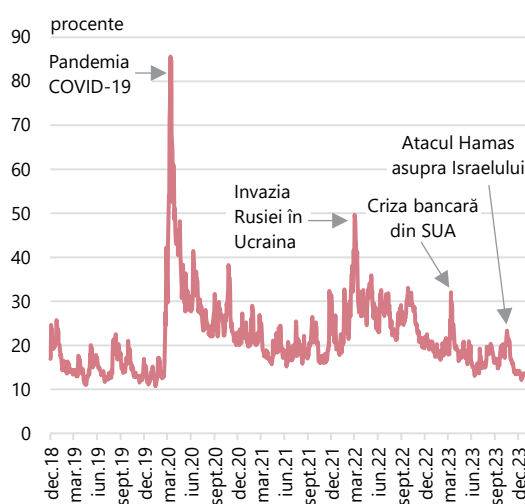
2. Imagine de ansamblu asupra principalelor riscuri și vulnerabilități la adresa stabilității financiare

2.1. Evaluări ale riscurilor și vulnerabilităților la nivel internațional

În anul 2023, riscurile la adresa stabilității financiare au înregistrat evoluții mixte (Grafic 2.1). Reziliența macrofinanciară a fost influențată de factori precum persistența inflației (în special a celei de bază), de încetinirea creșterii economice și de majorarea costurilor de finanțare, în contextul normalizării, la nivel global, a conduitei politicii monetare. Cu toate acestea, sentimentul investitorilor s-a îmbunătățit, existând așteptări privind temperarea relativ rapidă a presiunilor inflaționiste, fără a cauza o scădere substanțială a activității economice. Turbulențele la nivelul sectorului bancar din luna martie 2023, provenite din prăbușirea Silicon Valley Bank, care a reprezentat cel mai mare faliment al unei bănci americane din ultimii 15 ani, și preluarea Credit Suisse de către UBS s-au ameliorat.

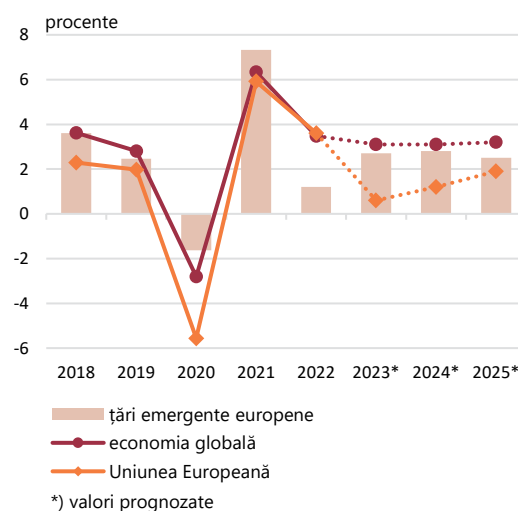
Riscurile geopolitice s-au amplificat, pe fondul temerilor privind reintensificarea războiului Rusia-Ucraina și ulterior al escaladării conflictului din Orientul Mijlociu, cel din urmă având

Grafic 2.1. Indicatorul de aversiune la risc (VSTOXX)

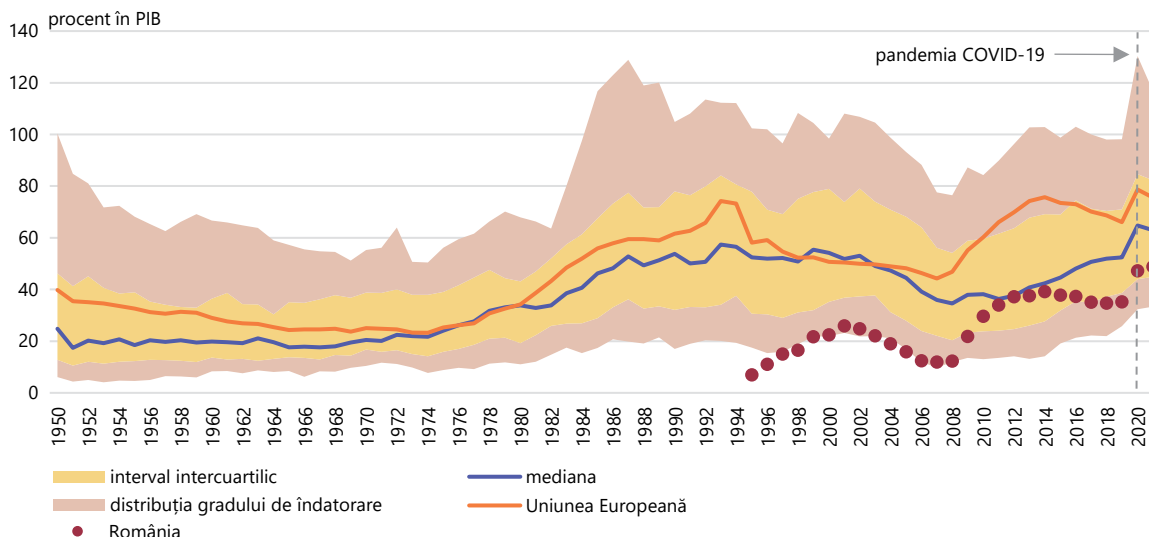
Sursa: Refinitiv

Grafic 2.2. Creșterea economică la nivel global, în UE și țări emergente europene

Sursa: FMI (World Economic Outlook, ianuarie 2024)

Grafic 2.3. Datoria publică la nivel global

Sursa: FMI

implicații importante pentru piața globală de mărfuri. Conform celei mai recente evaluări FMI, economia globală a avut o creștere estimată la 3,1 la sută (revizuită cu +0,1 puncte procentuale față de *Raportul* lunii octombrie). Pentru anul 2024, creșterea economică este anticipată să rămână la 3,1 la sută, urmând ca în 2025 să se ridice modest la 3,2 la sută¹¹. În ceea ce privește inflația de bază, aceasta este previzionată pe o traiectorie descendentă la nivel global, de la o medie anuală de 6,8 la sută în 2023 la 5,8 la sută în 2024 și 4,4 la sută în 2025.

În economiile dezvoltate, randamentele titlurilor de stat au crescut notabil, inclusiv ca urmare a continuării procesului de întărire a politicii monetare efectuat de băncile centrale. Banca Centrală Europeană (BCE) a efectuat o serie de majorări succesive ale ratei dobânzii de politică monetară începută în iulie 2022, dar păstrând-o constantă la 4,5 la sută înspre finalul anului 2023. În mod similar, Rezerva Federală (Fed) a decis în iulie 2023 menținerea ratei dobânzii de politică monetară după 11 majorări consecutive începute în martie 2022.

Menținerea conduitei restrictive a politicilor monetare la nivel global în contextul inflației persistente în noul cadru geopolitic, împreună cu perspectivele mai reduse de creștere economică, se reflectă și în evoluția ciclului financiar global, existând deja semnale privind încheierea fazei de expansiune a acestuia.

În contrast cu ciclurile financiare anterioare, condițiile financiare din cel curent au fost extrem de favorabile în perioada de expansiune, determinând creșterea îndatorării peste valorile înregistrate anterior, tendință susținută de pandemie, cu evoluții mai pronunțate pentru sectorul guvernamental (Grafic 2.3).

¹¹ FMI, *World Economic Outlook*, ianuarie 2024

2.2. Principalele provocări la nivel național

Provocările pe plan local în anul 2023 au rămas în linie cu cele identificate în anul precedent, riscurile fiind accentuate de intensificarea incertitudinilor economice și geopolitice pe plan internațional. Cele mai importante riscuri, evaluate la nivel sever, sunt reprezentate de incertitudinile la nivel global în contextul crizei energetice și al situațiilor din Ucraina și Orientul Mijlociu, pe de o parte, și de tensionarea echilibrelor macroeconomice, accentuate de evoluțiile geopolitice regionale și internaționale, și de perspectiva conduitei fiscale naționale, pe de altă parte. Următoarele riscuri identificate, ca importanță, sunt: (i) întârzierea reformelor structurale angajate de autorități și a absorbției fondurilor europene, în special prin Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) și (ii) riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental, cuantificate la nivel ridicat, respectiv moderat.

Vulnerabilitățile structurale, care contribuie la amplificarea riscurilor sistemice la adresa stabilității financiare și înfrânează creșterea economică durabilă și incluzivă, sunt reprezentate de: (i) disciplina scăzută la plată în economie și vulnerabilitățile bilanțiere ale firmelor, (ii) nivelul scăzut al intermedierei financiare, (iii) problema demografică și (iv) schimbările climatice.

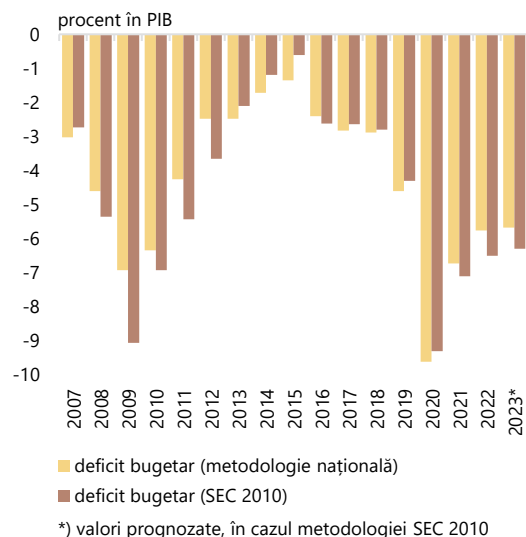
Tensionarea echilibrelor macroeconomice s-a resimțit pe plan intern, fiind înregistrată o rată anuală reală de creștere economică de 2,1 la sută la finalul anului 2023¹². Perspectivele pentru perioada următoare sunt umbrite de incertitudini privind conduita politicii fiscale și a celei privind veniturile, în contextul creșterii deficitului bugetar general consolidat până la 5,68 la sută din PIB la finalul anului 2023. Menținerea ratelor de dobândă la un nivel ridicat pe plan local, ca urmare a evoluției inflației și a contextului geopolitic global, poate accentua presiunea asupra deficitului bugetar, prin costuri mai mari de finanțare a datoriei. Conform previziunilor economice ale Comisiei Europene pentru România¹³, creșterea PIB va înregistra un avans de 2,9 la sută în anul 2024, în contextul estimării unei revigorări a creditelor private și a veniturilor disponibile în creștere, urmând ca în anul 2025 să se înregistreze un avans al PIB de +3,2 la sută. Estimările sunt inferioare valorilor din prognoza de toamnă 2023, în contextul inflației ce se menține la un nivel ridicat, limitând cererea internă.

Datoria publică a depășit nivelul înregistrat la sfârșitul pandemiei COVID-19 (48,9 la sută din PIB, decembrie 2023, în creștere anuală cu 1,7 puncte procentuale), marcând un dezavantaj regional, în contextul în care în restul țărilor din regiune (mai puțin Cehia) s-a constatat o ajustare între 2 puncte procentuale și 8 puncte procentuale a nivelului datoriei publice ulterior pandemiei. Avansul nivelului datoriei publice a fost influențat de întârzierea consolidării fiscale și a fost însoțit de o majorare a ponderii deținerilor titlurilor de stat de către nerezidenți. Deficitele gemene s-au menținut și în 2023 la niveluri ridicate. Deficitul bugetar a atins un nivel de 5,68 la sută din PIB (89,9 miliarde lei) (Grafic 2.4), cu 11 la sută mai mult decât valoarea înregistrată la finalul anului 2022, pe fondul majorării tuturor categoriilor

¹² Conform datelor INS publicate la 8 martie 2024

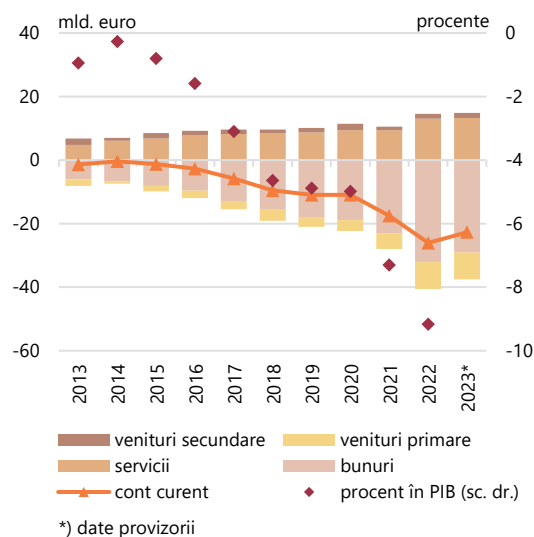
¹³ Prognoza economică de iarnă 2024, Comisia Europeană

Grafic 2.4. Deficitul bugetar

Sursa: MF, Comisia Europeană

Grafic 2.5. Deficitul de cont curent

Sursa: BNR, Eurostat

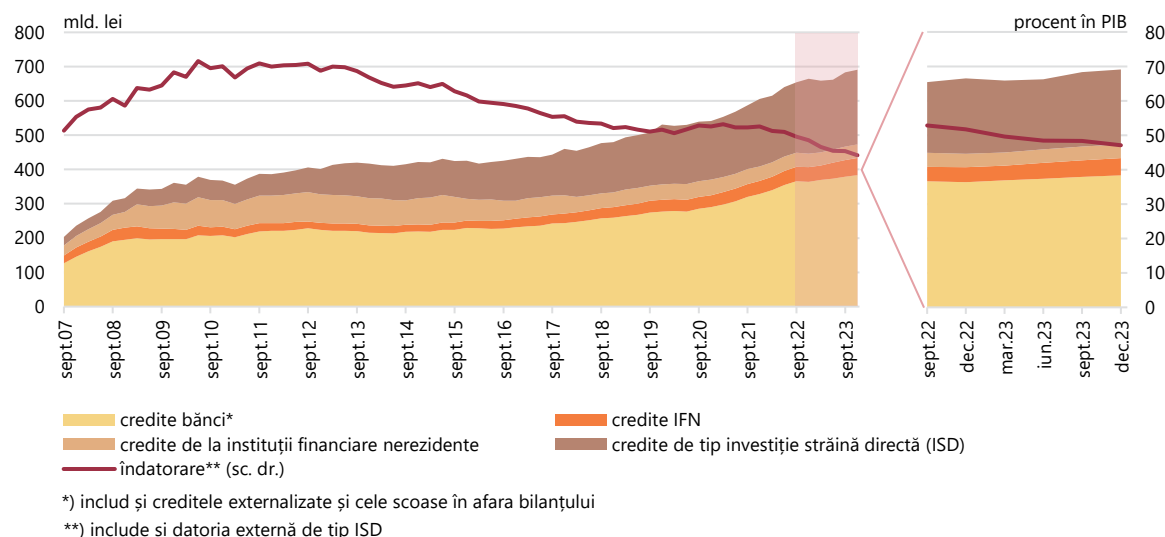
de cheltuieli, în special cheltuielile cu personalul (+12,8 la sută), asistență socială (+9,6 la sută, evoluție influențată de majorarea pensiilor) și dobânzi (+5,2 la sută). Cheltuielile au crescut anual cu 13 la sută, la nivel agregat, în timp ce veniturile s-au apreciat cu 13,3 la sută. Se remarcă, în evoluția veniturilor, pe lângă dinamica pozitivă a încasărilor din fonduri europene, creșterea încasărilor din impozitul pe salarii și venit (cu 20 la sută, evoluție la care a contribuit și excluderea în noiembrie 2023 a facilităților fiscale acordate unor categorii profesionale), urmate de contribuțiile pentru asigurări (+13,4 la sută). Contul curent al balanței de plăți a înregistrat în anul 2023 un deficit inferior în termeni anuali, însă în continuare de o dimensiune importantă (22,7 miliarde euro¹⁴, în scădere de la 26 miliarde euro în 2022, Grafic 2.5). Dinamica pozitivă față de anul anterior a fost influențată de o scădere a deficitului balanței bunurilor (-3 miliarde euro) și a balanței veniturilor primare (-9 milioane euro), în timp ce balanța serviciilor a înregistrat un excedent mai mare cu 204 milioane euro.

În opinia Consiliului fiscal¹⁵, cea mai acută problemă a României este deficitul bugetar, care a depășit ținta de 4,4 la sută din PIB, fiind necesare o corecție în partea de venituri, cu măsuri suplimentare față de cele adoptate de Guvern în anul 2023, o nouă lege a pensiilor și continuarea reformei fiscale. În contextul nevoii de consolidare fiscală, coroborat cu provocările economice și geopolitice pe plan global, România are nevoie să valorifice oportunitățile de finanțare ale Mecanismului de Redresare și Reziliență oferit de UE pentru realizarea reformelor necesare pentru tranziția economiei către un model sustenabil de creștere economică. Pentru a beneficia de sumele integrale este însă nevoie de îndeplinirea tuturor reformelor și investițiilor prevăzute în Planul Național de Redresare și Reziliență, iar României i s-a suspendat alocarea unei sume de aproximativ 50 milioane euro (aferentă Cererii de plată 2) în urma îndeplinirii necorespunzătoare a două jaloane din domeniul energetic. Sunt notate mai multe întârzieri în PNRR, nu doar în îndeplinirea reformelor asumate și a proiectelor, ci și la depunerea cererilor de plată, traducându-se în fonduri

¹⁴ Date preliminare, publicate la 13.02.2024

¹⁵ Opinia Consiliului fiscal privind Legea bugetului de stat pe anul 2024, Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2024 și Strategia fiscal-bugetară pentru perioada 2024-2026

Grafic 2.6. Îndatorarea sectorului privat

Sursa: INS, calcule BNR

încasate cu întârziere, care adâncesc deficitele. Pentru a recupera întârzierile și a readuce programul în calendarul agreat, este necesară accelerarea reformelor asumate, ce vor asigura, odată realizate, o tranziție mai ușoară a economiei către un model de creștere economică durabilă și incluzivă.

Majorarea ratelor de dobândă și contextul economic în general au contribuit la adâncirea ciclului îndatorării sectorului real, în special în ceea ce privește populația. Companiile nefinanciare și-au redus cererea de credite bancare în T3 2023, fiind compensate de o creștere a creditelor ipotecare și de consum din partea populației¹⁶.

La nivel agregat, îndatorarea sectorului real a înregistrat 705,6 miliarde lei, cu o creștere anuală de 4 la sută în 2023, un ritm inferior creșterii PIB nominal (Grafic 2.6). A fost, astfel, înregistrată o scădere a ponderii datoriilor sectorului nefinanciar în PIB de la 48,5 la sută în decembrie 2022 la aproximativ 45 la sută în decembrie 2023. Cea mai mare parte a creditării companiilor și a populației (64 la sută din total) provine de la instituții financiare autohtone. Împrumuturile intracompanii de natura investițiilor străine directe (ISD) se remarcă, de asemenea, ajungând la 31 la sută din totalul îndatorării și 13,6 la sută din PIB (Grafic 2.6). Creditarea în valută a continuat să avanseze, însă într-un ritm inferior celui înregistrat în anul 2022. Această evoluție a fost observată în contextul continuării întăririi politicii monetare din zona euro în prima jumătate a anului 2023, care a condus la reducerea ecartului dintre rata dobânzii la creditele noi în lei și cele în moneda euro. Ponderea creditelor în valută a ajuns la decembrie 2023 la o valoare de aproximativ 46 la sută pentru portofoliul companiilor nefinanciare relativ constant în termeni anuali, în timp ce în cazul populației, creditele în valută continuă să aibă o importanță redusă (12,4 la sută din total la sfârșitul anului 2023, în scădere anuală de la aproximativ 14,5 la sută).

Intermedierea financiară se menține la un nivel scăzut în România comparativ cu celelalte state ale Uniunii Europene, fiind înregistrat cel mai mic nivel al ponderii activelor bancare

¹⁶ Sondajul BNR privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației, trimestrul III, 2023

în PIB (50 la sută la T3 2023). Oportunitățile de creștere sustenabilă a finanțării bancare au fost analizate de Grupul de lucru al CNSM privind intermedierea financiară din 2022¹⁷, demers din care au rezultat mai multe măsuri de dezvoltare identificate, pentru a recupera diferențele regionale și a asigura tranziția către o economie orientată către creșterea valorii adăugate. Finanțarea verde reprezintă o oportunitate și o provocare în același timp, prin potențialul de creștere a intermedierei financiare ca urmare a fondurilor necesare pentru a atinge țintele asumate prin acordurile internaționale¹⁸, pe de o parte, și prin riscurile pe care schimbările climatice le pot aduce sistemului financiar, pe de altă parte. Instituțiile financiare din România au făcut progrese în ceea ce privește integrarea riscurilor în strategiile de afaceri¹⁹, iar apetitul de a susține finanțarea verde este însemnat, însă mai este nevoie de efort în direcția identificării și gestionării riscurilor fizice și a riscurilor de tranziție pe care le aduc schimbările climatice în economie.

În anul 2022, sănătatea financiară a sectorului companiilor nefinanciare a cunoscut o îmbunătățire, în contextul economic de inflație ridicată și incertitudini, în special privind evoluțiile geopolitice. Profitabilitatea companiilor a fost accelerată de cererea de consum robustă, rentabilitatea capitalurilor fiind în creștere cu 6 puncte procentuale în termeni anuali (28,7 la sută), în pofida presiunilor provenite din majorarea prețurilor pentru energie și produse agricole, precum și din înăsprirea condițiilor financiare. Creșterea costurilor de finanțare în contextul unei rate a inflației ridicate a rezultat în diminuarea gradului de acoperire a cheltuielilor cu dobânzile (EBIT/cheltuielile cu dobânzile) de către companii, în special pentru segmentul IMM. Gradul de îndatorare a firmelor (datorii raportate la capital) a crescut anual cu 7 puncte procentuale, până la 166,7 la sută. Având în vedere intensificarea incertitudinilor la nivel economic și geopolitic, o înăsprire a condițiilor financiare poate genera dificultăți în onorarea serviciului datoriei sau în obținerea finanțărilor, dat fiind că 16 la sută dintre companii se aflau în zona de risc în 2022, similar anului precedent, înregistrând un raport al datoriilor/capital de peste 200 la sută (Grafic 2.9). Expunerea față de acestea constituie aproximativ jumătate din portofoliul corporativ al băncilor. Volumul creditelor aferente companiilor nefinanciare și-a temperat avansul comparativ cu anul 2022, rata de creștere anuală a expunerilor fiind de 9,9 la sută în decembrie 2023 (față de o rată de 21 la sută în decembrie 2022), în contextul costurilor de finanțare mai ridicate.

Calitatea portofoliilor de credite acordate companiilor nefinanciare a continuat să se îmbunătățească în anul 2023. Rata de neperformanță s-a diminuat treptat până la o valoare de 3,7 la sută în decembrie 2023, respectiv o scădere anuală de 0,5 puncte procentuale, reprezentând cel mai mic nivel de la introducerea definiției de neperformanță de către Autoritatea Bancară Europeană în anul 2015.

Deficiențele de capitalizare ale companiilor financiare rămân o problemă persistentă. Aproximativ o treime (30,4 la sută) dintre companiile nefinanciare din România au capital sub limita reglementată, cu implicații asupra disciplinei la plată, acestea generând 58 la sută din

¹⁷ <http://www.cnsmro.ro/res/ups/Raport-CNSM-privind-intermedierea-financiara-2022.pdf>

¹⁸ Acordul de la Paris pentru limitarea încălzirii globale, intrat în vigoare în 2016.

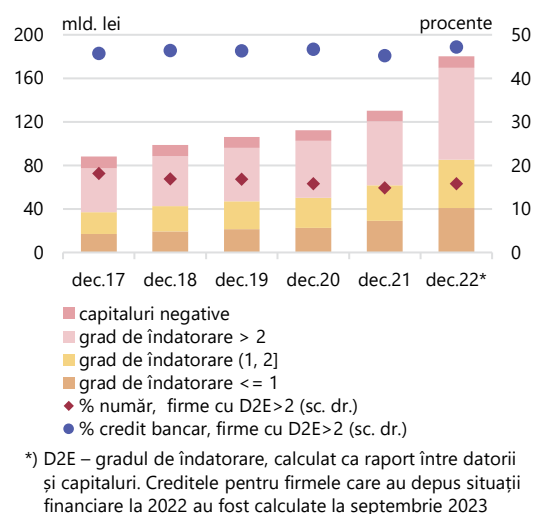
¹⁹ *Sondaj privind schimbările climatice: analiza tendințelor și pregătirii instituțiilor financiare, 2023*

totalul restanțelor bancare, precum și asupra accesului la finanțare. Așadar, Consiliul general al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială a emis două recomandări care privesc acest aspect: (i) Recomandarea CNSM R/2/2018²⁰ și (ii) Recomandarea CNSM R/3/2022 (punctul 4)²¹.

Sectorul populației a reușit în ultimii ani să își crească rezistența la șocuri, prin diminuarea serviciului datoriei în venitul disponibil, tendință susținută și de măsurile macroprudențiale implementate de BNR privind limitarea gradului maxim de îndatorare la accesarea de împrumuturi, diferențiat în funcție de valute (ianuarie 2019) și a gradului de acoperire a creditelor prin garanții (aprilie 2022). Cu toate acestea, crizele recente și situația geopolitică au întrerupt această dinamică, în contextul unui mediu marcat de inflație ridicată și de creștere a ratelor de dobândă, subliniind și mai mult importanța măsurilor anterioare de creștere a rezistenței debitorilor. Creditul nou accesat de populație de la bănci în anul 2023 a consemnat o scădere de 5,7 la sută (flux cumulat, comparativ cu anul 2022), în timp ce capacitatea de onorare a serviciului datoriei s-a deteriorat. Rata creditelor neperformante a crescut în anul 2023, atingând valoarea de 3,2 la sută la finalul anului. În structură, este observată o diferență semnificativă a calității creditelor după destinația acestora, cu o valoare inferioară a ratei creditelor neperformante în cazul creditelor ipotecare (1,65 la sută decembrie 2023), comparativ cu creditele de consum (12,4 la sută credite de consum garantate cu ipoteci și 5,5 la sută credite de consum negarantate). Acest lucru vine în contrast cu riscul de rată a dobânzii pe care îl poartă creditele: cele ipotecare sunt acordate preponderent cu dobândă variabilă de la acordare până la scadență (71 la sută din volumul creditelor ipotecare, inclusiv „Prima casă”), în timp ce pentru creditele de consum rata de dobândă este variabilă doar în cazul a 29 la sută din volumul acestora.

Debitorii vulnerabili, cu un grad de îndatorare de peste 45 la sută, se regăsesc preponderent în cazul creditelor de consum garantate (42 la sută din aceștia) și al creditelor „Prima casă”/ „Noua casă” (41 la sută) (Grafic 2.9), în contextul unui grad de îndatorare de 37 la sută (valoare mediană) la nivel agregat, conform datelor la sfârșitul anului 2023. Creditele acordate în valută populației continuă să fie semnificativ mai riscante decât cele în lei (cu o rată dublă a neperformanței), vulnerabilitățile provenind din portofoliul de credite în valută acordate înainte de 2019, când Banca Națională a României a implementat limitele gradului

Grafic 2.7. Distribuția creditării în funcție de gradul de îndatorare a firmelor

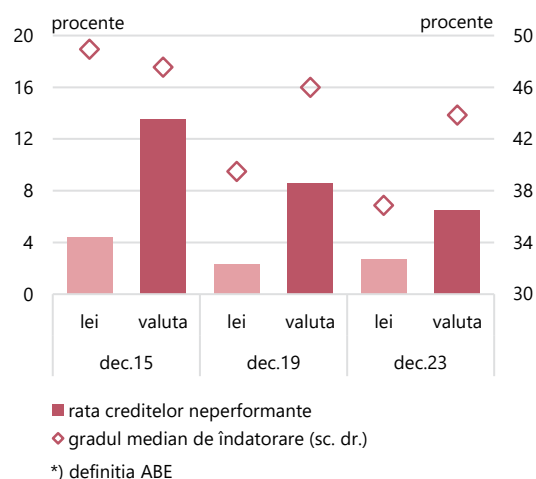

Sursa: MF, BNR, calcule BNR

²⁰ Recomandarea CNSM R/2/2018 referitoare la implementarea unor măsuri privind sănătatea financiară a companiilor

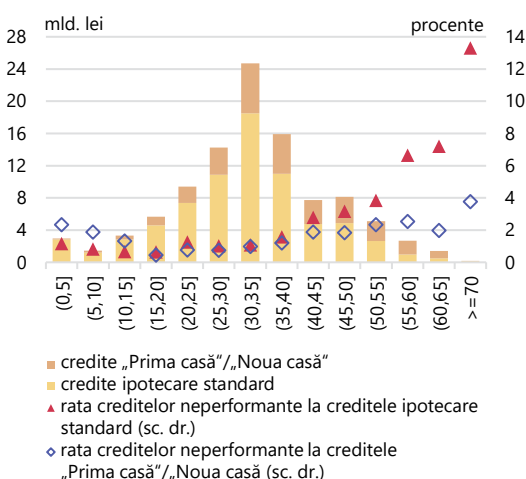
²¹ Recomandarea CNSM R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare

Grafic 2.8. Rata creditelor neperformante* după valută și nivelul median al gradului de îndatorare pentru creditele în stoc

Sursa: BNR

Grafic 2.9. Distribuția gradului de îndatorare la acordare pentru creditele ipotecare și rata creditelor neperformante, 2023

Sursa: BNR, calcule BNR

de îndatorare, diferențiate în funcție de valută (40 la sută pentru creditele denumite în monedă națională, 20 la sută pentru credite acordate în valută) (Grafic 2.8).

Piața imobiliară rezidențială a fost marcată în anul 2023 de o încetinire în ceea ce privește cererea, dar și oferta. Prețul locuințelor a continuat să crească, înregistrând un avans de 4,8 la sută în termeni anuali în T3 2023, iar în perioada următoare nu sunt semne de inversare a tendinței. Între factorii care pun presiune pe prețuri se numără scăderea semnificativă a autorizațiilor de construire (-21 la sută în anul 2023, comparativ cu anul 2022), precum și menținerea ritmului susținut de creștere a costurilor de construcție pentru clădirile rezidențiale (+12 la sută în decembrie 2023, față de aceeași perioadă a anului trecut). România se află în primele șapte țări cu creșteri ale prețurilor proprietăților rezidențiale din UE (după Croația, Polonia, Bulgaria, Lituania, Portugalia și Slovenia), în contextul în care unele țări din Uniune înregistrează scăderi semnificative (de exemplu, -10 la sută în cazul Germaniei). Disparitățile la nivel regional se mențin importante în cazul României, atât în ceea ce privește prețul locuințelor, accesul la locuințe calculat ca preț pe venit, dar și activitatea de tranzacționare. Noul regim de TVA pentru proprietățile rezidențiale intrat în vigoare la 1 ianuarie 2024 este de așteptat să pună presiune suplimentară pe prețurile locuințelor.

Piața imobiliară comercială a marcat în 2023 o încetinire a activității. Volumul total al tranzacțiilor de investiții a fost de 62,4 milioane de euro în al treilea trimestru al anului 2023²², o scădere substanțială comparativ cu perioadele precedente, însă se conturează numeroase tendințe pozitive care sugerează o potențială redresare. Se remarcă un interes ridicat pentru spații comerciale și piața de birouri, activitatea de închiriere atingând niveluri record, determinată în principal de un număr important de tranzacții de prelungire și de proiecte de relocare din punct de vedere al eficienței costurilor. Suprafața utilă autorizată pentru construcții nerezidențiale a crescut ușor (+7 la sută în anul 2023 față de 2022) iar indicii mediu de cost pentru construcțiile nerezidențiale s-a majorat cu 10 la sută

²² CBRE Romania Real Estate Investment Volumes, Q3 2023

în anul 2023 față de 2022. Înspre finalul anului, creditarea companiilor din sectoarele construcții și imobiliar a crescut treptat la 37,5 miliarde de lei, cu 12 la sută peste nivelul din decembrie 2022.

2.2.1. Sectorul bancar

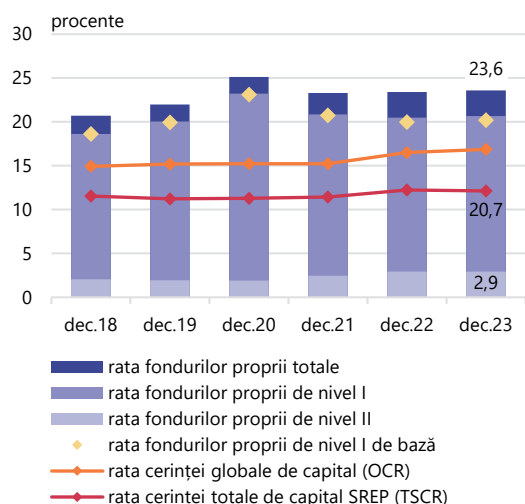
Poziția financiară a sectorului bancar românesc s-a îmbunătățit, iar indicatorii prudențiali s-au menținut adecvați din perspectiva solvabilității, lichidității, calității activelor, în pofida deteriorării încrederii în sectoarele bancare din SUA și Elveția din prima parte a anului 2023 și a provocărilor asociate situației geopolitice din regiune. Profitabilitatea sectorului bancar a fost consistentă, favorizată de accelerarea creditării și de structura bilanțieră orientată spre finanțarea retail prin depozite la vedere, susținând consolidarea solvabilității și a eficienței operaționale. Calitatea activelor și lichiditatea s-au îmbunătățit, indicatorii specifici comparându-se favorabil în raport cu mediile observate la nivelul UE. Incertitudinile macroeconomice și situația geopolitică globală, dar și măsurile fiscale introduse începând cu anul 2024 ar putea conduce la: (i) creșterea riscului de credit, pe fondul mediului inflaționist, al nivelului ridicat al ratelor de dobândă, al implicațiilor asupra competitivității companiilor ca urmare a presiunilor de creștere a salariilor în condițiile unui deficit al forței de muncă, dar și al modificărilor fiscale introduse de autorități; (ii) creșterea conexiunii dintre sectorul bancar și sectorul guvernamental, cu accentuarea riscului de concentrare și a celui de rata dobânzii; (iii) menținerea unei intermediari financiare reduse și a unui aport mai scăzut al sectorului bancar în potențarea schimbărilor structurale din economie; (iv) expunerea băncilor la evoluția rapidă a transformărilor digitale în sistemul financiar (Caseta B).

Solvabilitatea sectorului bancar românesc a fost adecvată pe parcursul anului 2023. Rata fondurilor proprii totale a înregistrat un nivel de 23,6 la sută în luna decembrie 2023 (date auditate), menținându-se peste media europeană de 19,9 la sută. Evoluția ratei fondurilor proprii în anul 2023 a fost afectată de expirarea anumitor prevederi temporare din cadrul pachetului CRR Quick Fix, ce a fost implementat în timpul pandemiei COVID-19 cu scopul de limita efectele șocurilor economice și de a susține finanțarea economiei reale.

Băncile din România dețin o rezervă de capital semnificativ superioară cerinței totale de capital SREP (engl. *Total SREP Capital Requirement* – TSCR), dar și cerinței globale de capital (engl. *Overall Capital Requirement* – OCR), aspect ce reflectă o capacitate adecvată de absorbție a pierderilor neașteptate în eventualitatea deteriorării cadrului macroeconomic (Grafic 2.10). Consolidarea solvabilității se datorează și ratei ridicate de reținere a profitului din ultimii ani, pe fondul unor rezultate financiare consistente (Grafic 2.12).

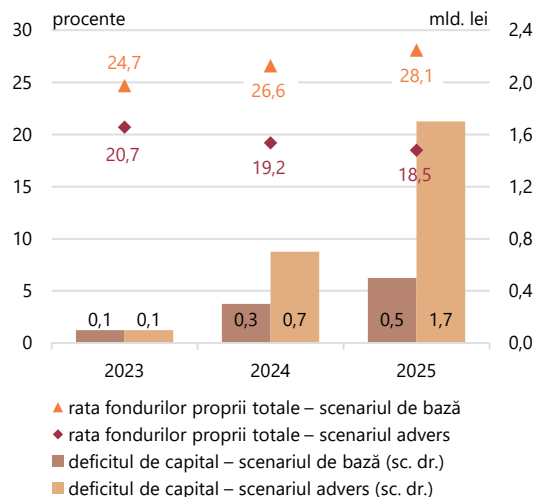
Reducerea graduală a ratei generale de risc, definită ca raport între activele ponderate la riscul de credit și expunerile totale relevante pentru riscul de credit, a influențat pozitiv solvabilitatea (28,4 la sută în luna decembrie 2023, față de 50,7 la sută la finele anului 2008). Modificarea observată se datorează creșterii substanțiale a ponderii expunerilor față de administrația centrală, creditării de tip retail și creșterii creditării societăților nefinanciare prin intermediul unor programe garantate de stat.

Grafic 2.10. Evoluția ratei fondurilor proprii și a cerințelor de capital

Sursa: BNR

Grafic 2.11. Rezultatele exercițiului macroprudențial de testare la stres (2023-2025)

Sursa: BNR

Reziliența sectorului bancar local este atestată și de cel mai recent exercițiu de testare la stres a solvabilității instituțiilor de credit, derulat pe orizontul de timp 2023-2025, care a presupus evaluarea impactului a două scenarii macroeconomice – de bază și advers. Rezultatele la nivel agregat ale exercițiului sunt benigne, fiind datorate în principal eficienței operaționale ridicate (în special în cazul băncilor de talie mare), cât și unui nivel inițial ridicat al solvabilității (decembrie 2022). Cu toate acestea, există o serie de bănci, preponderent de talie mică, pentru care nivelul capitalului la finalul orizontului analizat ar putea coborî sub limitele reglementate prudențial.

Conform scenariului de bază, rezultatele reflectă o creștere graduală a ratei fondurilor proprii totale până la finalul orizontului de prognoză, atingând nivelul de 28,1 la sută în anul 2025 (Grafic 2.11). Rata creditelor neperformante ar putea cunoaște o creștere până la nivelul de 5,6 la sută. Estimările din cadrul scenariului advers, care presupune o severitate mult mai pronunțată comparativ cu scenariul de bază, reflectă o potențială deteriorare semnificativă a calității activelor. Cele mai afectate portofolii ar fi cele aferente expunerilor față de societăți nefinanciare (cu precădere întreprinderile mici și mijlocii), respectiv portofoliile de credite de consum. Rata fondurilor proprii ar putea înregistra o scădere la finalul orizontului de prognoză de până la 4,9 puncte procentuale comparativ cu anul de referință.

Transpunerea integrală a modificărilor operate asupra cadrului de reglementare Basel III la nivel european ar putea contribui la creșterea cerințelor de capital, cu un impact negativ asupra indicatorilor de solvabilitate.

Profitabilitatea consistentă a sectorului bancar din România a fost o sursă importantă pentru consolidarea solvabilității sectorului bancar, dar și a eficienței operaționale (Grafic 2.12). În anul 2023, sectorul bancar a avut un rezultat financiar net de 13,5 miliarde lei²³, în creștere cu 34,3 la sută față de anul anterior. Evoluția ascendentă a profitului operațional,

²³ Datele pentru decembrie 2023 nu sunt auditate.

pe fondul unor rate ridicate ale dobânzilor, dar și al manifestării la o intensitate scăzută a riscului de credit (aspect relevat de scăderea anuală a cheltuielilor nete cu provizioanele), a contribuit la nivelul ridicat al indicatorilor de profitabilitate ROA și ROE (1,8 la sută, respectiv 20,1 la sută). Polarizarea profitabilității s-a menținut, determinante fiind dimensiunea și guvernanta corporativă, dar și cota de piață redusă a băncilor cu pierderi.

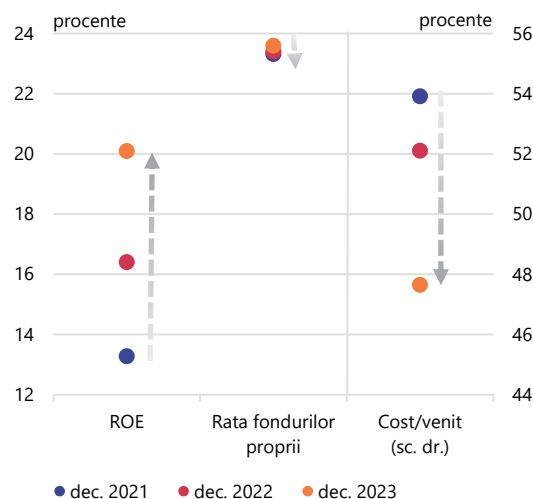
Veniturile nete din dobânzi reprezintă cea mai importantă sursă a profitabilității (70,3 la sută din totalul veniturilor operaționale). Ritmul de creștere a veniturilor din dobânzi a rămas ridicat (47,9 la sută), favorizat de ratele ridicate ale dobânzilor la credite, dar și de structura de finanțare de tip retail, cu o importantă pondere a depozitelor la vedere (52,3 la sută, decembrie 2023). Dinamica cheltuielilor cu dobânzile a fost accelerată (108,9 la sută), pe fondul creșterii depozitelor la termen. Competiția pentru atragerea de surse de finanțare va continua, aspect relevant mai ales în cazul instituțiilor de credit medii sau mici, cu o capacitate mai redusă de atragere de finanțare la vedere, care afectează advers veniturile nete din dobânzi și eficiența operațională a acestora.

Veniturile nete din comisioane constituie a doua sursă de venituri (16,1 la sută din total venituri operaționale), dar și-au diminuat ponderea în totalul veniturilor operaționale în ultimii ani în favoarea veniturilor nete din dobânzi. Veniturile din diferențele de curs de schimb și-au păstrat cea de-a treia poziție (8,2 la sută din veniturile operaționale).

Creșterea anuală a cheltuielilor operaționale a continuat (+10,3 la sută) sub impactul efectului de preț indus de majorările salariale, ca urmare a mediului inflaționist, dar și de menținerea investițiilor în digitalizare (Caseta 1), parțial compensate de continuarea reducerii numărului de unități bancare²⁴. Deși ponderea acestor cheltuieli în active (2,1 la sută) depășește mediana UE (1,4 la sută), similar majorității sectoarelor bancare central est-europene, nivelul său s-a îmbunătățit cu circa 1 punct procentual în ultimii 10 ani.

Eficiența operațională, determinată prin indicatorul cost/venit, s-a redus până la 47,6 la sută (poziționându-se în intervalul cu risc scăzut conform ABE și sub media UE de 56 la sută, decembrie 2023). Băncile de talie mică²⁵ rămân însă vulnerabile din această perspectivă,

Grafic 2.12. Indicatori privind profitabilitatea, eficiența operațională și relația cu capitalizarea

Sursa: BNR

²⁴ Creșterea automatizării și digitalizării a fost principală măsură de reducere a cheltuielilor operaționale indicată și de cele 85 de instituții de credit europene care au furnizat răspunsuri la un chestionar recent al ABE (*Risk Assessment Questionnaire*, Spring 2023), urmată de reducerea personalului, a cheltuielilor generale și a prezenței fizice în teritoriu.

²⁵ Bănci mari – cotă de piață > 5 la sută, bănci medii – cotă de piață 1-5 la sută, bănci mici – cotă de piață < 1 la sută.

cu un nivel median al indicatorului cost/venit în perioada 2016-2023 cu 33,1 puncte procentuale peste cel sectorial, indicând potențial în continuarea procesului de consolidare.

Cheltuielile nete anuale cu ajustările pentru deprecierea activelor financiare (1,6 miliarde lei) s-au redus cu 25 la sută comparativ cu anul anterior, recuperările compensând în mare măsură constituirea de ajustări pentru creditele neperformante noi.

Măsurile fiscale care vor fi introduse începând cu anul 2024 ar putea afecta negativ cu precădere băncile de talie mai redusă, precum și gradul de intermediere financiară, situat deja la cel mai redus nivel din UE, amplificând provocările la adresa sectorului bancar, datorate dezechilibrelor macroeconomice interne, situației geopolitice globale și așteptărilor de creștere a riscului de nerambursare a creditelor acordate sectorului real.

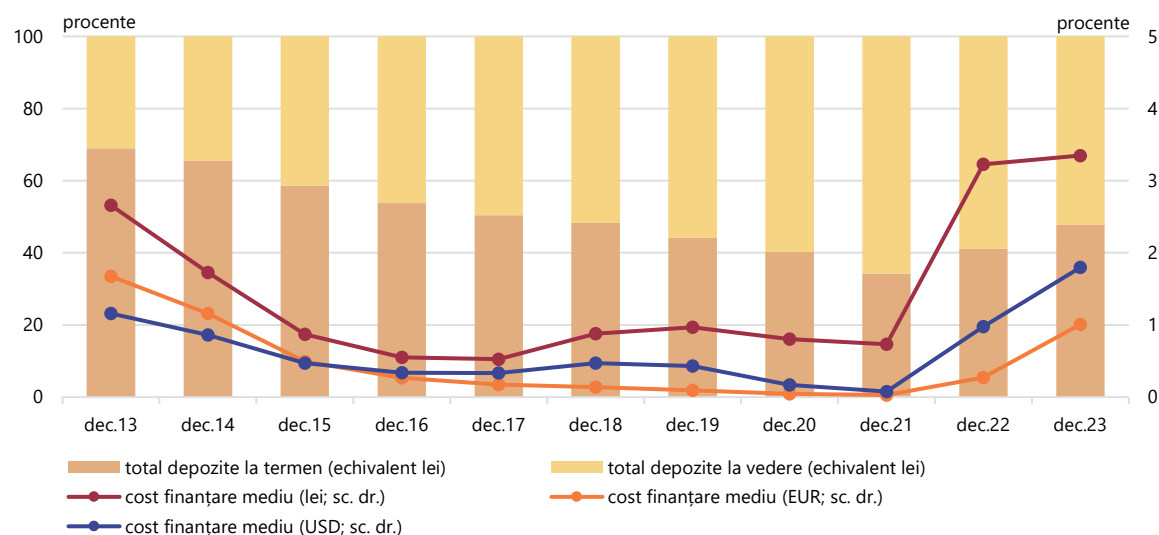
Evoluțiile structurale asociate bilanțului sectorului bancar autohton în anul 2023 au contribuit atât la consolidarea pozițiilor de solvabilitate și lichiditate, cât și la asigurarea unei bune capacități de a genera profit prin: (i) creșterea volumului depozitelor atrase, cu menținerea unei proporții ridicate a finanțării asigurate de depozitele la vedere; (ii) revenirea creditării în monedă națională, după reorientarea temporară spre creditele în euro din anul 2022 și în prima parte a anului 2023; (iii) menținerea unei conexiuni ridicate între sectorul bancar și stat (evaluată prin prisma expunerilor directe și indirecte); (iv) creșterea portofoliului de active lichide în cadrul bilanțului, ca urmare a expunerilor mai mari față de banca centrală și administrația publică; (v) majorarea finanțării externe a sectorului bancar și în contextul necesității atingerii ȋntelilor de MREL (engl. *minimum requirement for own funds and eligible liabilities*).

Cu toate că anul 2022 a marcat începutul unui proces de migrare către depozite la termen, depozitele la vedere se mențin încă majoritare în portofoliul băncilor (52,3 la sută, decembrie 2023). În pofida creșterii accentuate a ratelor de dobândă, structura depozitelor a facilitat păstrarea unor costuri de finanțare relativ reduse în monedă națională sau străină (euro și dolari SUA), care nu au depășit maximum ultimilor 10 ani (Grafic 2.13).

Anul 2023 a fost caracterizat de o creștere importantă a soldului depozitelor la termen (31,5 la sută comparativ cu luna decembrie a anului 2022), acestea atingând un cuantum de 262,6 miliarde echivalent lei. Depozitele la vedere au înregistrat o majorare nesemnificativă (0,6 la sută), până la nivelul de 287,6 miliarde lei în luna decembrie 2023.

Volumul total al creditelor nou-acordate în lei a crescut anual cu 16,7 la sută în 2023, dinamica incluzând și creditele refinanțate. În structură, această evoluție a avut la bază, în principal, creditarea gospodăriilor populației (creștere de 20,7 la sută), creditele noi aferente societăților nefinanciare având o creștere mai temperată, de circa 11,4 la sută. Volumul creditelor nou-acordate în euro a înregistrat o contracție anuală de 8,7 în anul 2023, dinamica fiind dictată de creditarea societăților nefinanciare (care a scăzut cu 9,1 la sută). Schimbarea preferinței debitorilor către creditarea în lei s-a datorat și scăderii ecartului dintre dobânzile la creditele în lei și cele în euro, în contextul creșterii ratelor de dobândă din zona euro.

Grafic 2.13. Evoluția structurii depozitelor și a costurilor de finanțare cu depozitele

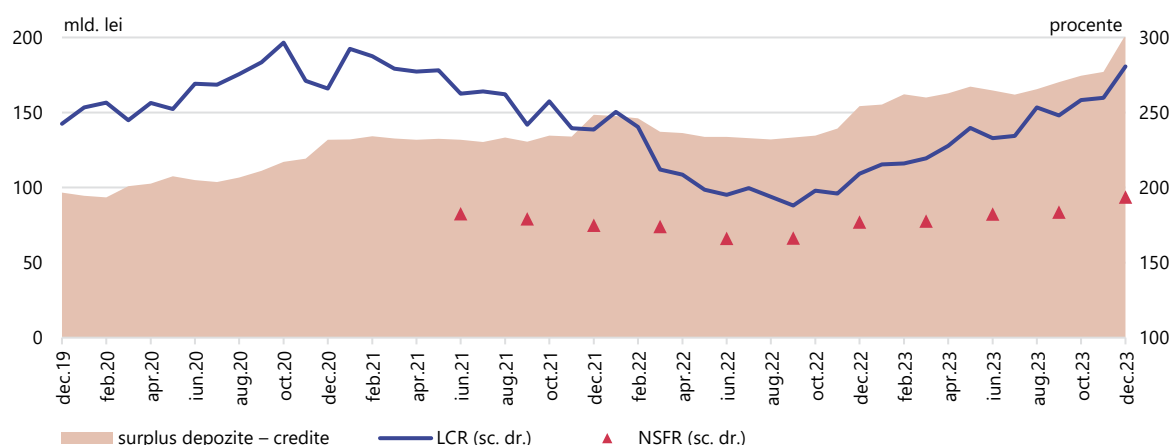

Sursa: BNR

Având în vedere tratamentul prudential al expunerilor suverane, care favorizează indicatorii de solvabilitate și lichiditate, dar și implicarea sectorului bancar în derularea programelor guvernamentale de garantare a creditelor, persistă concentrarea importantă pe expuneri suverane în bilanțul băncilor din România. Expunerile față de administrația centrală îmbracă forma: (i) expunerilor directe (titluri de stat și credite acordate administrației centrale și locale, cuantificând 22,6 la sută la decembrie 2023, în creștere de la 22,4 la sută la finalului anului 2022), (ii) cuantumului garantat de stat din creditele acordate de bănci sectorului real, partea garantată reprezentând 5,8 la sută din active (din intermedierea programelor „IMM Invest”, „IMM Invest Plus”, „Prima casă”/„Noua casă” etc.), dar și (iii) cotei de piață a activelor deținute de bănci cu capital majoritar de stat (14,3 la sută în decembrie 2023, față de 12,1 la sută în decembrie 2022). Deținerile de titluri de stat accentuează însă expunerea la riscul de concentrare, respectiv la riscul de rata dobânzii (prin creșterea duratei medii a activelor). Cea mai mare parte a portofoliului de titluri este evaluat la valoare justă prin alte elemente ale rezultatului global (55,4 la sută, decembrie 2023), marcarea frecventă la piață a valorii acestora având un impact direct asupra fondurilor proprii, respectiv asupra solvabilității. Creșterea ratelor de dobândă și deteriorarea percepției investitorilor asupra piețelor financiare din regiune în perioada pandemică, până în anul 2022, a dus la majorarea randamentelor obligațiunilor suverane, cu efecte negative asupra valorii de piață a titlurilor de stat deținute de bănci. Totuși, anul 2023 a marcat o scădere a randamentelor suverane ale României, ceea ce a condus la creșterea valorii de piață a titlurilor pe parcursul acestui an.

Finanțarea externă (atrasă îndeosebi de la banca-mamă) a înregistrat o creștere medie anuală de aproape 26 la sută în perioada ianuarie 2022 – decembrie 2023, după o dinamică medie anuală negativă între anii 2015-2021, ceea ce a dus la majorarea ponderii acestor surse în pasivul agregat până la 7,4 la sută în decembrie 2023 (7,0 la sută în decembrie 2022), de la o pondere medie de 6,0 la sută în perioada 2020-2021. Din perspectivă istorică, proporția acestor surse de finanțare este una redusă, având în vedere media anuală de 26 la sută în perioada 2007-2013. Totodată, emisiunile de obligațiuni au crescut în importanță relativ la activul total, inclusiv în contextul obligativității îndeplinirii ratelor MREL

Grafic 2.14. Evoluția surplusului depozitelor față de credite și avansuri, precum și a indicatorilor specifici poziției de lichiditate

Notă: Au fost avute în vedere depozitele, creditele și avansurile acordate atât sectorului companiilor nefinanciare, cât și sectorului gospodăriilor

Sursa: BNR

Începând cu anul 2024: titlurile de datorie emise de bănci au crescut de la 1,9 la sută din active în anul 2022 la 3,4 la sută în anul 2023.

Pe fondul acestor evoluții structurale, poziția de lichiditate a sectorului bancar autohton a cunoscut o îmbunătățire semnificativă în anul 2023, în pofida unor evenimente cu caracter perturbator pe piețele financiare globale (falimentele bancare din SUA sau preluarea băncii elvețiene Credit Suisse Group AG de către UBS) și a conflictelor geopolitice atât din regiune, cât și din Orientul Mijlociu. Cu toate că la nivel global percepția investitorilor asupra piețelor financiare a cunoscut o deteriorare, sectorul bancar autohton și-a consolidat lichiditatea, banca centrală menținându-și poziția de debitor net în relația cu instituțiile de credit. Astfel, pe fondul unei majorări într-un ritm mai alert a bazei de depozite în comparație cu creditarea sectorului real, într-un mediu macroeconomic caracterizat de rate de dobândă ridicate, sectorul bancar a consemnat un surplus de lichiditate.

Aferent lunii decembrie 2023, raportul credite/depozite pentru băncile persoane juridice române era de 61,0 la sută (Grafic 2.14), existând un surplus al depozitelor față de credite de circa 201,7 miliarde lei (dublu față de luna decembrie 2019, anterior debutului pandemiei COVID-19). Tendința indicatorului credite/depozite a fost una descrescătoare în perioada 2019-2023 (echivalând cu o creștere a surplusului depozitelor față de creditele acordate), în baza unei rate de economisire mai ridicată în comparație cu creditarea ulterior debutului pandemiei. Prin comparație, în luna decembrie 2019 indicatorul credite/depozite consemna valoarea de 69,5 la sută, iar surplusul depozitelor față de credite era de circa 97 miliarde lei.

Evoluțiile recente, chiar și în condiții de piață nefavorabile, au evidențiat reziliența modelului tradițional de finanțare bazat pe atragerea depozitelor retail, nefiind înregistrate retrageri semnificative ale acestor surse de finanțare. Cu toate acestea, tendințele globale actuale privind accelerarea tranziției către serviciile bancare digitalizate (Caseta B) prezintă un risc semnificativ asupra poziției de lichiditate a băncilor, în contextul ușurinței și rapidității cu care utilizatorii își pot retrace sursele de finanțare (prin intermediul platformelor de

tip *online-banking*), ce ar putea fi declanșate și/sau amplificate de informațiile/zvonurile răspândite prin intermediul platformelor de tip social media.

În ceea ce privește indicatorii specifici poziției de lichiditate, se remarcă o îmbunătățire semnificativă a indicatorului LCR (atingând nivelul de 280,6 la sută la finalul anului 2023, față de valoarea de 209,2 la sută înregistrată la finalul anului anterior, Grafic 2.14), ca urmare atât a majorării rezervei de lichiditate (+47,8 miliarde lei, în creștere cu 26,3 la sută față de luna decembrie 2022), cât și a diminuării ieșirilor nete de lichiditate (-5,1 miliarde lei, în scădere cu 5,9 la sută față de finalul anului 2022). Indicatorul NSFR a cunoscut, de asemenea, o traiectorie favorabilă, atingând valoarea de 193,6 la sută în luna decembrie 2023 (în creștere cu circa 16,6 puncte procentuale față de finalul anului 2022, Grafic 2.14). Ambii indicatori se poziționează confortabil peste mediile europene (de 167,1 la sută în cazul LCR, respectiv 126,8 la sută în cazul NSFR, decembrie 2023).

Caseta B. Evoluția procesului de digitalizare și a securității cibernetice în cadrul sectorului bancar românesc

BNR a lansat, în luna noiembrie 2023, *Chestionarul privind evoluțiile recente și perspective asociate procesului de digitalizare*, ce s-a adresat tuturor instituțiilor de credit din România (persoane juridice și sucursale). Conform răspunsurilor primite²⁶, instituțiile de credit din România au continuat să se adapteze în ultima perioadă la noile tehnologii, investind în infrastructura digitală. Ritmul alinierii la schimbările tehnologice este însă unul eterogen, fiind mai accentuat în cazul băncilor de talie mare, ca urmare a potențialului mai ridicat de dezvoltare și a unei capacități mai ridicate de investiții. Principalele dificultăți întâmpinate în procesul de digitalizare bancară sunt legate de costurile IT ridicate, de capacitatea de atragere a personalului calificat și de asigurarea securității cibernetice.

În ceea ce privește utilizarea tehnologiilor avansate, Chestionarul a evidențiat că: (i) circa jumătate din băncile respondente (cu o cotă de piață cumulată de 85 la sută) utilizează diverse aplicații bazate pe *Machine learning*, (ii) circa o treime din bănci (cu o cotă de piață cumulată de 68 la sută) apelează la aplicații bazate pe tehnici AI (engl. *Artificial Intelligence*), domeniile cele mai utilizate fiind procesarea textului (NLP) și procesarea imaginilor (CV), (iii) un procent de 20 la sută dintre băncile respondente folosesc *Big Data* și (iv) nicio bancă nu utilizează la momentul curent aplicații bazate pe tehnologia blockchain.

Digitalizarea serviciilor și produselor bancare a avut impact atât asupra numărului unităților teritoriale și al salariaților (care a continuat să scadă), cât și asupra incluziunii financiare (care s-a îmbunătățit) în contextul în care aria geografică acoperită de bănci s-a extins prin intermediul canalelor electronice. Astfel, s-a înregistrat o creștere notabilă a accesului clienților la produsele și serviciile bancare prin canale digitale, cu o majorare accentuată a numărului de utilizatori, precum și a numărului și volumului tranzacțiilor

²⁶ Au răspuns 27 de bănci (din totalul de 32), cu o cotă de piață a activelor de 98,4 la sută.

(în special sub formă de plăți și transferuri interne) pe aceste platforme. De asemenea, a crescut constant interesul pentru aplicațiile de tip *mobile banking*, precum și numărul utilizatorilor de portofele electronice (oferite de *Apple Pay*, *Google Pay* sau soluții interne ale băncilor).

În contextul unui proces de digitalizare intens și al situației geopolitice actuale, riscul cibernetic devine tot mai relevant la nivelul infrastructurii și a instituțiilor financiare. Cel mai recent Raport ENISA²⁷ (*Threat Landscape Report 2023*) relevă un număr semnificativ în creștere al atacurilor cibernetice. Folosirea accentuată a tehnologiilor avansate a crescut dependența de infrastructurile digitale, ce poate conduce la intensificarea rapidă a amenințărilor cibernetice, inclusiv a celor la adresa instituțiilor financiare. Având în vedere capacitatea reală a atacurilor cibernetice de a afecta infrastructura critică (inclusiv în cadrul sectorului bancar), devine necesară implementarea unor acțiuni de prevenție și detectare timpurie a acestor incidente, precum și dezvoltarea unor strategii de răspuns și redresare în urma unor atacuri finalizate cu succes.

Atacurile cibernetice nu au cauzat până în prezent întreruperi majore în furnizarea de servicii bancare clienților sau deteriorarea calității acestora în cazul băncilor din România (conform răspunsurilor primite în cadrul Chestionarului), cele mai frecvente incidente fiind atacurile de tip DDoS (engl. *Distributed Denial of Services*) și phishing. Cu toate că acestea nu au avut un impact semnificativ asupra sectorului bancar până la momentul actual, ele au potențialul de a crea instabilitate economică (prin efectele de contagiune a sectoarelor real și public), ca urmare a pierderilor financiare sau nefinanciare care ar putea surveni în cazul băncii sau grupului de bănci afectate.

În consecință, conștientizarea riscurilor cibernetice atât la nivelul instituțiilor de credit, cât și al băncii centrale este esențială. Adoptarea unui set cuprinzător de măsuri ar putea conduce la identificarea vulnerabilităților specifice și la îmbunătățirea capacității de răspuns în cazul unui atac cibernetic real, în vederea limitării efectelor la nivelul sectorului bancar și al economiei în ansamblu.

Indicatorii privind calitatea activelor sectorului bancar au avut o tendință de îmbunătățire de-a lungul anului 2023. În pofida contextului economic incert, caracterizat de rate de dobândă și inflație ridicate, rata creditelor neperformante s-a diminuat cu 0,3 puncte procentuale față de sfârșitul anului 2022, până la 2,4 la sută în decembrie 2023, menținându-se în intervalul de risc scăzut, conform definiției ABE (Grafic 2.15). Această reducere s-a datorat în special activității de creditare, soldul creditelor neperformante înregistrând o creștere marginală. Doar două bănci prezentau la decembrie 2023 rate NPL superioare pragului de 5 la sută (unul dintre criteriile relevante pentru calibrarea amortizorului pentru riscul sistemic). Cadrul macroeconomic actual creează premisele creșterii creditelor neperformante, iar în acest context este important ca procesul de rezoluție a creditelor neperformante să fie favorizat, inclusiv prin tratamentul fiscal asociat activităților de cesiune a creanțelor neperformante.

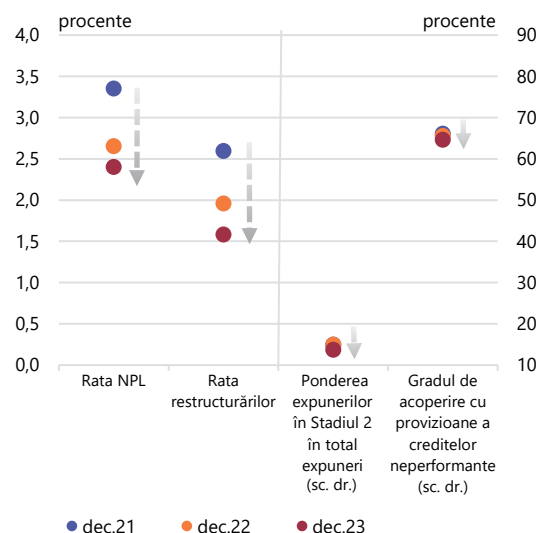
²⁷ European Union Agency for Cybersecurity, sursa: <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2023>

Rata restructurărilor s-a redus de-a lungul anului 2023, fiind situată în luna decembrie 2023 în apropierea mediei europene (1,6 la sută, față de 1,4 la sută în UE), deci încă în categoria de risc mediu conform ABE.

Cu privire la așteptările privind ritmul de deteriorare a calității activelor, ponderea creditelor clasificate în stadiul 2 de depreciere conform IFRS9 în totalul creditelor și-a continuat tendința de îmbunătățire, atingând nivelul de 13,7 la sută în luna decembrie 2023 (față de 14,9 la sută, decembrie 2022, Grafic 2.15).

Sectorul bancar românesc prezintă cel mai ridicat grad de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante între statele membre ale UE (64,6 la sută, decembrie 2023, față de media UE de 42,3 la sută), imagine a unei politici prudente de provizionare a băncilor în România, dar și a unor așteptări mai temperate de recuperare a creanțelor în contextul incertitudinilor asociate cadrului macroeconomic. În plus, prin reglementările europene (Regulamentul (UE) nr. 630/2019) se stabilesc cerințe minime de acoperire a pierderilor pentru expunerile devenite neperformante ulterior anului 2019, în funcție de tipul acestora (garantate sau negarantate). Nivelul minim de provizioane necesar a fi asociat expunerilor neperformante care fac obiectul acestei reglementări era de 692 milioane lei (decembrie 2023), aferent unei expuneri neperformante de 5,2 miliarde lei (reprezentând 42,8 la sută din soldul total al creditelor neperformante).

Grafic 2.15. Indicatori privind calitatea activelor

Sursa: BNR

2.2.2. Piețele financiare nebankare

Piețele financiare nebankare

Piețele financiare europene au avut evoluții mixte în anul 2023 pe fondul așteptărilor privind un ritm mai lent al politicilor monetare restrictive și al tensiunilor geopolitice externe. Pe viitor, este estimat ca piețele să rămână foarte sensibile, în special la eventualele deteriorări ale fundamentelor economice sau la riscurile din cadrul instituțiilor financiare, urmărind îndeaproape sustenabilitatea datoriei publice și private în contextul unor rate ale dobânzii mai ridicate.

Din perspectiva stabilității financiare pe plan local, riscul de piață rămâne la un nivel ridicat, cu tendință de stagnare, pe fondul contagiunii și al interconexiunilor, piețele financiare reacționând prompt la materializarea oricăror tensiuni și factori de risc, într-un mediu în care înăsprirea condițiilor financiare împreună cu situația geopolitică externă au o influență ridicată asupra acestora.

Creșterea riscului sistemic pentru economia românească este explicată într-o mare proporție de riscuri exogene. Piața de capital din România este sensibilă la aceiași factori de risc regionali care influențează randamentele burselor din Austria, Polonia, Ungaria, Bulgaria, piețele de capital importante din punctul de vedere al capitalizării acționând prin transmiterea de volatilitate către piețele de capital mai puțin interconectate și mai mici din punct de vedere al capitalizării. O analiză a evoluției riscului sistemic pentru șase companii incluse în indicele BET, din perspectiva valorii la risc (VaR) și valorii la risc condiționate (CoVaR), arată că în anul 2023 contribuțiile companiilor selectate la riscul sistemic s-au situat la un nivel scăzut.

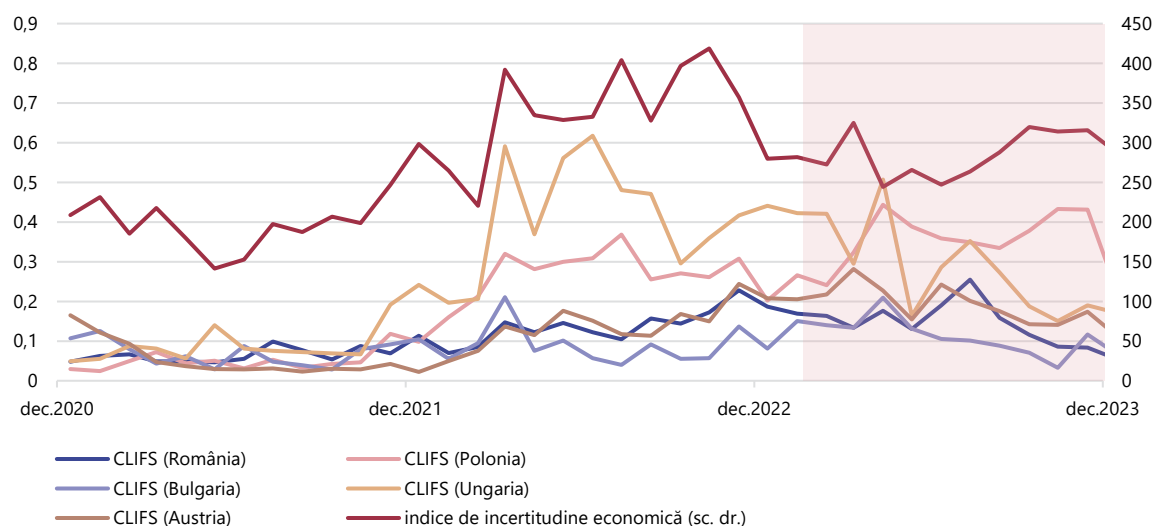
Ca urmare a evoluțiilor de pe piața locală în special listarea Hidroelectrică, cel mai mare IPO din Europa în 2023, indicele pentru piața de capital din România a înregistrat o creștere susținută peste nivelul latent de echilibru estimat pe baza de model. Cu toate acestea, rezultatele testelor econometrice specifice (*Supremum Augmented Dickey Fuller*) arată că dinamica accentuată de creștere a indicatorului Preț/Dividend înregistrat de indicele BET nu indică existența unei bule speculative raționale pe piața de capital domestică.

Pe piața asigurărilor, creșterea ratei inflației are un impact negativ din două perspective: pe de o parte, majorarea cheltuielilor de achiziție și administrare și a valorii daunelor determină o creștere a costurilor pentru asigurători, iar pe de altă parte, scăderea puterii de cumpărare a populației ca urmare a creșterii generalizate a prețurilor poate determina o contracție a cererii. Așadar, societățile de asigurare sunt expuse la două potențiale riscuri: creșterea costurilor și o potențială scădere a veniturilor. Cu toate acestea, pe plan local, piața asigurărilor rămâne dominată de segmentul asigurărilor auto obligatorii, ceea ce diminuează riscul de scădere semnificativă a veniturilor asigurătorilor. Expunerea societăților de asigurare din România față de obligațiunile guvernamentale se menține semnificativă, riscul generat de creșterea bruscă a randamentelor guvernamentale cu impact asupra valorii de piață a titlurilor de stat aflate în portofoliile asigurătorilor rămânând de actualitate. Cu toate acestea, creșterea ratelor dobânzii a reprezentat o oportunitate pentru societățile de asigurare de a reinvesti primele încasate și veniturile obținute din instrumentele cu venit fix ajunse la maturitate în obligațiuni cu randamente mai ridicate.

Fondurile de pensii private din România au înregistrat creșteri ale activelor în anul 2023, la momentul actual sistemul aflându-se în continuare într-o etapă de acumulare, neexistând presiuni pentru vânzare, întrucât nivelul plăților este unul foarte redus.

România s-a caracterizat printr-o creștere a tensiunii financiare în 2022, pe fondul majorării incertitudinii economice la nivel internațional, dar a cunoscut o tendință de reducere rapidă a gradului de tensiune financiară în anul 2023 așa cum este indicat în graficul următor. Indicatorul CLIFS este calculat de Banca Centrală Europeană pentru a măsura și compara nivelul de stres financiar la nivel de țară.

Grafic 2.16. Indicatori de tensiune financiară (CLIFS): Austria, Bulgaria, Polonia, România, Ungaria

Sursa: Banca Centrală Europeană, Economic Policy Uncertainty, prelucrare ASF

Creșterea riscului sistemic pentru economia românească este explicată într-o mare proporție de șocuri exogene. În Graficul 2.16 se poate observa gradul ridicat de codependență al indicatorului CLIFS de indicele de incertitudine economică calculat pentru economia europeană pentru anul 2023.

Piața de capital

Indicii bursei românești au înregistrat evoluții pozitive la finalul lunii decembrie 2023 comparativ cu finele anului 2022. Indicele de referință BET (care include dinamica celor mai tranzacționate companii de pe piața reglementată a BVB) a avut o creștere de 31,79 la sută la 29 decembrie 2023 comparativ cu finalul anului 2022.

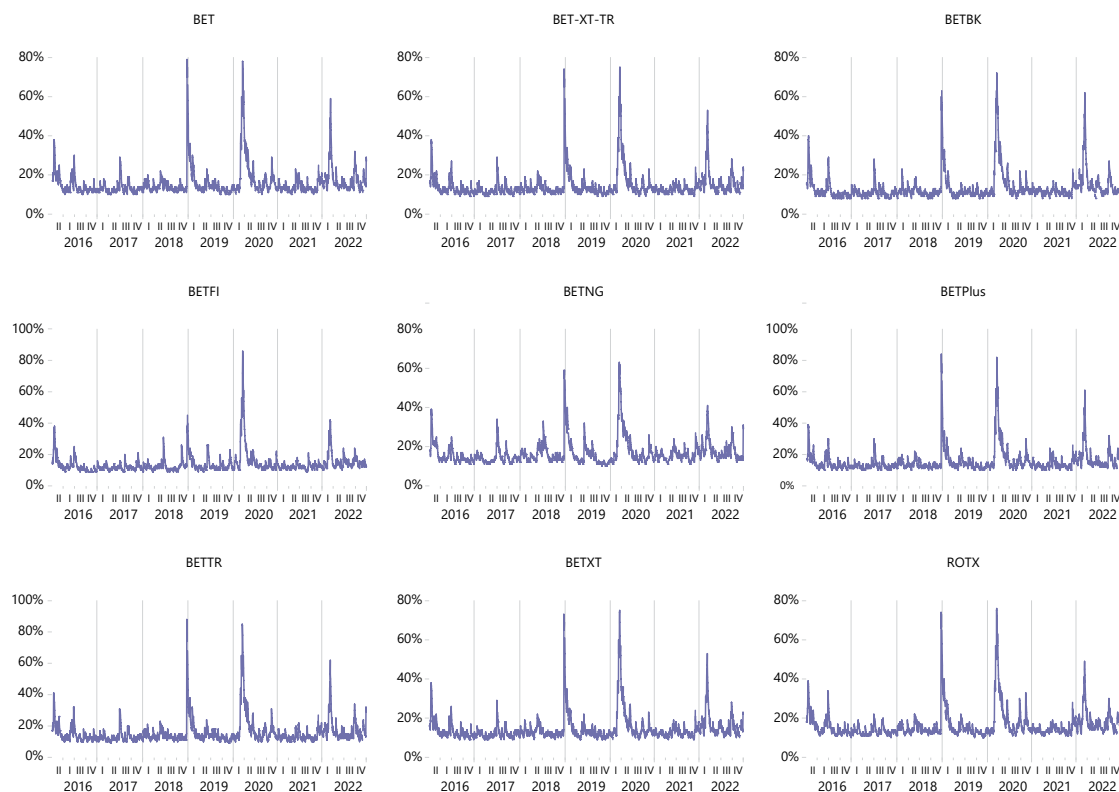
Tabel 2.1. Randamentele burselor de acțiuni

Indici internaționali (%)	3 luni	6 luni	12 luni	Indici BVB (%)	3 luni	6 luni	12 luni
EA (EUROSTOXX)	7,54	2,78	15,66	BET	7,21	23,13	31,79
FR (CAC 40)	5,72	1,93	16,52	BET-BK	7,90	22,89	31,08
DE (DAX)	8,87	3,74	20,31	BET-FI	9,63	21,25	17,95
IT (FTSE MIB)	7,47	7,51	28,03	BET-NG	4,85	16,85	31,42
GR (ASE)	6,93	1,14	39,08	BET-TR	8,24	27,24	39,93
IE (ISEQ)	4,08	0,43	23,23	BET-TRN	8,15	25,26	37,45
ES (IBEX)	7,15	5,31	22,76	BET-XT	6,93	22,12	29,96
UK (FTSE 100)	1,65	2,68	3,78	BET-XT-TR	7,71	25,61	37,27
US (DJIA)	12,48	9,54	13,70	BET-XT-TRN	7,64	23,82	35,02
IN (NIFTY 50)	10,66	13,25	20,03	BETAeRO	6,85	12,76	19,98
SHG (SSEA)	-4,36	-7,08	-3,68	BETPlus	6,89	22,62	30,42
JPN (N225)	5,04	0,83	28,24	ROTX	7,88	22,72	31,24

Notă: 3 luni=29.12.2023 vs. 29.09.2023; 6 luni=29.12.2023 vs. 30.06.2023; 12 luni=29.12.2023 vs. 30.12.2022;
Max. (verde) și Min. (roșu) sunt fixate la ± 4% (3 luni), ±8% (6 luni) și ±15% (12 luni)

Sursa: Calcule ASF pe baza datelor Refinitiv Datastream,

Grafic 2.17. Volatilitatea indicilor BVB, model GARCH(1,1), distribuție Student-t

Sursa: calcule ASF pe baza datelor BVB

Volatilitatea reprezintă un indicator de măsurare a riscului și cuantifică incertitudinea pe care investitorii o iau în considerare atunci când tranzacționează active financiare. În momente de incertitudine, volatilitatea piețelor crește, concomitent cu efectele de contagiune la nivelul piețelor financiare, iar corelațiile dintre activele financiare devin mult mai ridicate.

Pe parcursul anului 2023, volatilitatea indicilor Bursei de Valori București (Grafic 2.17) a fost mult mai redusă comparativ cu cea din anul 2022. Astfel, volatilitatea maximă înregistrată de indicele BET a fost de 28 la sută în 2023 față de 59 la sută în 2022, dinamici similare fiind înregistrate și de ceilalți indici raportați de Bursa de Valori București. Scăderea volatilității a fost totodată susținută de o creștere a indicelui BET care a fost determinată în principal de factori endogeni.

Valoarea totală tranzacționată pe piața reglementată și SMT a atins nivelul de 38,04 miliarde lei la finalul ultimului trimestru din 2023, în creștere cu 58,4 la sută comparativ cu aceeași perioadă a anului 2022. Numărul total de tranzacții derulate în 2023 la BVB a crescut cu 18 la sută comparativ cu anul anterior. Aproximativ 98,5 la sută din valoarea totală a tranzacțiilor a avut loc pe piața reglementată a BVB, restul fiind derulate pe SMT. Valoarea tranzacțiilor cu titluri de stat la 29 decembrie 2023 a scăzut față de aceeași perioadă a anului 2022, înregistrând un nivel de aproximativ 3,2 miliarde lei. Acțiunile rămân clasa dominantă de active financiare, cu o pondere de 64,9 la sută dintre totalul valorii tranzacționate la BVB până la 29 decembrie 2023.

Pentru aceeași perioadă, capitalizarea bursieră de pe piața reglementată a atins nivelul de 294,2 miliarde lei, în creștere cu aproximativ 49,2 la sută comparativ cu finalul lunii decembrie a anului 2022.

La finalul anului 2023 pe piața reglementată administrată de BVB își desfășurau activitatea un număr total de 28 de intermediari, dintre care 18 Societăți de Servicii de Investiții Financiare (SSIF), 3 instituții de credit locale și 7 entități autorizate în alte state membre UE. În cadrul SMT, la finalul anului 2023 erau activi un număr total de 22 de intermediari, din care 17 Societăți de Servicii de Investiții Financiare (SSIF), 3 instituții de credit locale și 2 entități autorizate în alte state membre ale UE.

În același interval, cei mai activi intermediari pe BVB (piața reglementată și SMT) au fost instituțiile de credit locale, valoarea intermediată de acestea fiind de aproximativ 37,3 miliarde lei. Intermediarii locali (SSIF și instituțiile de credit) au realizat aproximativ 93 la sută din valoarea totală intermediată. Dintre intermediarii autorizați în alte state membre ale UE care au efectuat tranzacții pe piețele la vedere, cele mai active au fost firmele de investiții, acestea cumulând o cotă de piață de 4,46 la sută.

La sfârșitul lunii decembrie 2023, SSIF aveau în custodie o valoare cumulată a activelor de 30,79 miliarde de lei (aproximativ 6,19 miliarde euro), reprezentând atât disponibilități ale clienților, cât și titluri financiare deținute de aceștia. Numărul cumulativ al conturilor de clienți activi ai SSIF la finalul anului 2023 a fost de 84 687.

Valoarea totală a activelor organismelor de plasament colectiv (OPC) din România la data de 29 decembrie 2023 a fost de aproximativ 36,5 miliarde lei, în scădere cu 1 la sută comparativ cu trimestrul anterior și de asemenea în scădere cu 14 la sută comparativ cu 30 decembrie 2022. La această dată, în România își desfășurau activitatea 17 administratori, dintre care 6 autorizați exclusiv ca și societăți de administrare a investițiilor (SAI), 2 autorizați exclusiv ca și administratori de fonduri alternative de investiții (AFIA), iar 9 având dublă autorizație. De asemenea, la 29 decembrie 2023, erau autorizate 92 de organisme de plasament colectiv în valori mobiliare (OPCVM), 36 fonduri de investiții alternative (FIA) care includ cele 6 societăți de investiții (SI) și Fondul Proprietatea. Serviciile de depozitare pentru cele 128 de OPC erau asigurate de 4 depozitari.

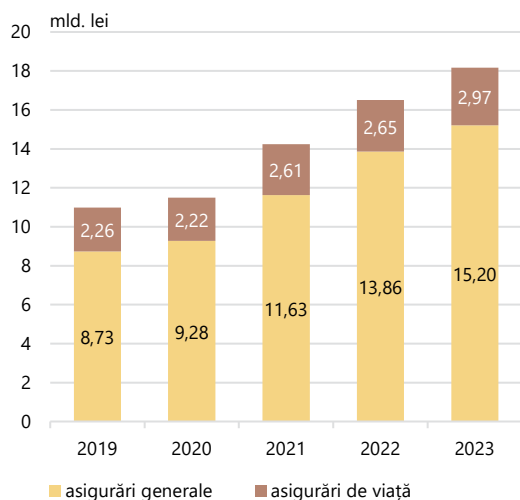
La finalul anului 2023, din totalul administratorilor categoria dominantă continuă să fie grupurile bancare. Acestea controlează cea mai mare parte din totalul cumulativ al activelor administrate de SAI.

Piața asigurărilor

La finalul lunii decembrie 2023, 25 de societăți de asigurare erau autorizate de ASF să desfășoare activitate pe piața asigurărilor.

În anul 2023, societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF au subscris prime brute în valoare de aproximativ 18,2 miliarde lei²⁸, în creștere cu circa 10 la sută față de

Grafic 2.18. Evoluția volumului de prime brute subscrise în perioada 2019-2023

Sursa: ASF

valoarea înregistrată în anul 2022. Piața asigurărilor din România rămâne orientată spre activitatea de asigurări generale, ce deține o pondere de 84 la sută din totalul primelor brute subscrise (PBS) de societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF, menținându-se la un nivel similar celui înregistrat și în anul anterior.

Din totalul primelor brute subscrise în anul 2023 (18,2 miliarde lei), primele brute subscrise de societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF pe teritoriul altor state au înregistrat un volum de circa 114 milioane lei, reprezentând aproximativ 0,6 la sută din volumul total al primelor subscrise, în scădere cu circa 25 la sută comparativ cu anul anterior (circa 153 milioane lei).

Volumul primelor brute subscrise pentru segmentul asigurărilor de viață s-a situat la un nivel de 3 miliarde lei, în creștere cu 12 la sută față de anul 2022 (2,65 miliarde lei). Evoluția pozitivă a fost susținută în principal de creșterea cu circa 50 la sută a subscrierilor pentru clasa C3 (Asigurări de viață și anuități, legate de fonduri de investiții), contrabalansată parțial de scăderea volumului de prime brute subscrise pentru clasa C1 (Asigurări de viață, anuități și asigurări de viață suplimentare: -4 la sută).

În anul 2023, se menține dependența ridicată a pieței locale de asigurările auto, clasa A3 (Asigurări de mijloace de transport terestru, altele decât cele feroviare) și clasa A10 (Asigurări de răspundere civilă auto, inclusiv răspunderea transportatorului) reprezentând aproximativ 76 la sută din totalul primelor brute subscrise pentru activitatea de asigurări generale și 64 la sută din totalul primelor brute subscrise de societățile de asigurare autorizate de ASF în anul 2023.

O vulnerabilitate a pieței de asigurări din România rămâne gradul ridicat de concentrare atât din perspectiva expunerii față de principalele clase de asigurare, cât și din punctul de vedere al dimensiunii semnificative a cotelor de piață deținute de un număr relativ mic de societăți de asigurare.

Valoarea primelor brute subscrise pentru asigurările auto (clasa A3 și asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto – RCA, incluzând activitatea derulată de sucursalele prezente pe piața din România) s-a situat la circa 13 miliarde lei în anul 2023, din care 28 la sută

²⁸ Sunt incluse și primele brute subscrise de societatea Euroins România în trimestrul I 2023.

din volum au fost subscrise pentru asigurarea auto facultativă, iar 72 la sută reprezintă subscrieri aferente asigurărilor auto obligatorii.

Gradul de concentrare este ridicat atât pe piața asigurărilor auto facultative, cât și pe cea aferentă asigurărilor auto obligatorii (RCA).

Astfel, primele 3 societăți de asigurare însumează o cotă de piață de 74 la sută din perspectiva volumului de prime brute subscrise pentru clasa A3 (fără sucursale).

Primele 3 societăți pe piața RCA dețin o cotă cumulată de 57 la sută din portofoliul de asigurări RCA din România (inclusiv sucursale), în scădere comparativ cu perioadele anterioare, pe fondul avansului înregistrat de volumul de prime brute subscrise de cele două sucursale ce derulează activitate pe acest segment.

Asigurările de sănătate au înregistrat o dinamică pozitivă în anul 2023, cu un volum al subscrierilor societăților autorizate de ASF de circa 813 milioane lei, în creștere cu 21,5 la sută față de anul 2022 (circa 670 milioane lei). Primele brute subscrise pentru asigurările de sănătate dețin o pondere de 4,5 la sută în totalul primelor brute subscrise de societățile autorizate și reglementate de ASF, în creștere comparativ cu perioada similară din anul anterior (4,1 la sută). Numărul contractelor noi încheiate în anul 2023 s-a situat la circa 250 de mii, situându-se la un nivel similar cu cel înregistrat în 2022.

Despăgubirile brute plătite de societățile autorizate și reglementate de ASF s-au situat la 7,7 miliarde lei în anul 2023, în scădere cu circa 1 la sută față de 2022, din care 6,3 miliarde lei au fost plătite pentru activitatea de asigurări generale și 1,4 miliarde lei pentru activitatea de asigurări de viață (incluzând sumele plătite pentru maturități și răscumpărări). Separat de despăgubirile brute plătite de societățile autorizate de ASF, valoarea totală a sumelor aprobate pentru plata daunelor în anul 2023 de către Fondul de Garantare a Asiguraților (FGA) a fost de aproximativ 872 milioane lei.

La finalul trimestrului IV 2023, valoarea totală a rezervelor tehnice brute constituite de societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF se situa la un nivel de circa 25,6 miliarde lei²⁹, conform raportărilor statutare. Din valoarea totală a rezervelor tehnice, 60 la sută au fost rezerve tehnice constituite pentru activitatea de asigurări generale (circa 15,3 miliarde lei), iar 40 la sută pentru activitatea de asigurări de viață (10,3 miliarde lei).

Calculate la nivelul întregii piețe, ratele de solvabilitate (rata SCR, respectiv MCR) au fost supraunitare la finalul lunii decembrie 2023, conform raportărilor societăților. Așadar, raportul dintre fondurile proprii eligibile să acopere cerința de capital de solvabilitate și cerința de capital de solvabilitate (rata SCR) la nivelul pieței asigurărilor a fost de 168 la sută, în timp ce rata MCR a fost de 368 la sută.

²⁹ Fără a lua în considerare rezervele tehnice constituite de societatea Euroins România.

La finalul trimestrului IV 2023, valoarea activelor (măsurate conform principiilor regimului Solvabilitate II) societăților de asigurare autorizate și supravegheate de ASF a crescut cu 18 la sută comparativ cu perioada similară a anului precedent. Valoarea datoriilor totale a înregistrat o creștere de 8 la sută³⁰.

Societățile de asigurare autorizate în alte state membre ale UE au subscris în anul 2023 în baza dreptului de stabilire (FoE – *freedom of establishment*), pe teritoriul României, prin intermediul a 15 sucursale, un volum al primelor brute subscrise de aproximativ 2,95 miliarde lei (14 la sută din totalul primelor brute subscrise de societățile locale autorizate de ASF și sucursale), în creștere cu aproximativ 54 la sută față de anul 2022.

În anul 2023, valoarea primelor distribuite de companiile de brokeraj s-a situat la circa 14,7 miliarde lei, în creștere cu 18 la sută față de 2022. Dinamica pozitivă se datorează atât creșterii volumului de prime distribuite pentru activitatea de asigurări generale (+18 la sută), cât și avansului înregistrat de primele distribuite pentru asigurările de viață (+11 la sută).

Pentru societățile autorizate în România (exclusiv FoS și FoE), companiile de brokeraj au distribuit în anul 2023 circa 69 la sută din volumul total al primelor brute subscrise pentru asigurări generale și asigurări de viață. Pentru asigurări generale, gradul de distribuție a fost de 79,71 la sută, iar pentru asigurări de viață, 13,33 la sută.

Pondere veniturilor din activitatea de distribuție de asigurări în totalul primelor distribuite la nivelul pieței de brokeraj a fost de 13 la sută (comision mediu), acesta fiind de circa 12,1 la sută pe segmentul asigurărilor generale, iar pe segmentul asigurărilor de viață, de 41,3 la sută.

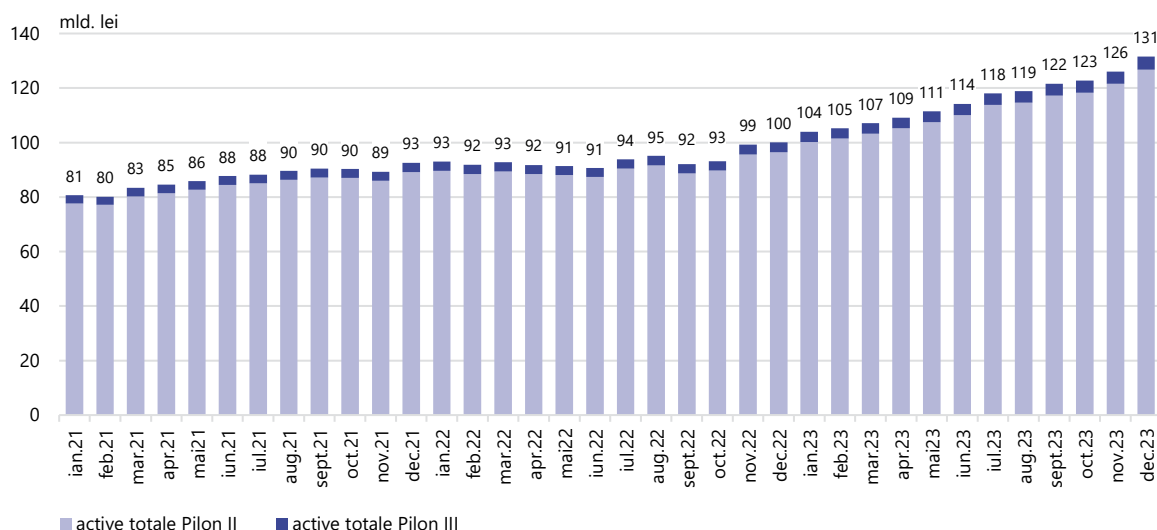
Piața pensiilor private

Conform celor mai recente comunicări ale Fondului Monetar Internațional, redresarea economică globală în urma pandemiei COVID-19, a invaziei Rusiei în Ucraina și a crizei legate de costul vieții s-a dovedit a fi rezilientă. Inflația scade mai repede comparativ cu așteptările, generând un impact mai mic decât cel prognozat asupra ocupării forței de muncă, reflectând evoluțiile favorabile pe partea ofertei și consolidarea măsurilor de înăsprit a politicii monetare de către băncile centrale, care au menținut ancorate așteptările inflaționiste. În același timp, se preconizează că persistența unor rate ridicate ale dobânzilor menite să combată inflația și retragerea sprijinului fiscal pe fondul unei datorii ridicate vor afecta creșterea în 2024.

Fondurile de pensii private din România au cumulat active în cuantum de 131,5 miliarde lei la finele lunii decembrie 2023, în creștere cu 31,4 la sută comparativ cu finalul anului anterior. Astfel, la sfârșitul trimestrului IV 2023, fondurile de pensii administrate privat

³⁰ Informațiile statistice conform regimului Solvabilitate II prezentate în cadrul *Raportului* nu cuprind datele societății Euroins România pentru T4 2023, însă cuprind ajustările ASF rezultate în urma acțiunilor de supraveghere și control la societatea Euroins România realizate pentru data de referință 30 septembrie 2022.

Grafic 2.19. Valoarea activelor totale ale sistemului de pensii private

Sursa: calcule ASF

(Pilonul II) au cumulat active în cuantum de 126,7 miliarde lei, cu 31,4 la sută mai mult față de luna decembrie a anului anterior. Fondurile de pensii facultative (Pilonul III) au cumulat active în valoare de 4,75 miliarde de lei, cu 31,1 la sută mai mult față de aceeași perioadă a anului precedent.

Instrumentele financiare din portofoliile fondurilor de pensii private care se tranzacționează pe piețe financiare sunt evaluate prin marcarea la piață, indiferent de perioada de timp pentru care sunt prevăzute a fi deținute în portofolii. Orizontul investițional al fondurilor de pensii private este unul pe termen lung, fondurile demonstrând o bună reziliență în urma șocurilor care au afectat piețele financiare în trecut.

La 31 decembrie 2023, erau înscrși 8,86 milioane participanți la cele 17 fonduri de pensii private, la finalul anului precedent fiind înregistrați un număr de 8,59 milioane participanți. Numărul participanților înregistrați în sistemul pensiilor administrate privat la 31 decembrie 2023 a fost de 8,15 milioane persoane, față de 7,96 milioane persoane înregistrate în luna decembrie a anului 2022, iar numărul de participanți înregistrați în sistemul pensiilor facultative a fost de 771 mii de persoane, comparativ cu 627 mii persoane înregistrate la 31 decembrie 2022.

Politica investițională din cadrul portofoliilor de active ale fondurilor de pensii private continuă să fie concentrată pe piața financiară locală, ponderea investițiilor în instrumente cu venit fix reprezentând 73 la sută din totalul portofoliului investițional al fondurilor de pensii private. La finalul lunii decembrie 2023, un procent de 23 la sută au fost investite în acțiuni.

Riscul de piață reprezintă riscul de pierdere rezultat din fluctuațiile nefavorabile ale ratelor de dobândă, ale cursului de schimb sau ale prețurilor din piață, în general. Acesta este în general gestionat de către administratori prin diversificare, dar și prin monitorizarea volatilității prețurilor principalelor instrumente financiare concomitent cu gestionarea activă a portofoliilor pe termen scurt. Apreciem că riscul de piață se menține la un nivel mediu

spre ridicat, ca urmare a așteptărilor de persistență a ratelor ridicate ale dobânzii, într-un context de continuare a incertitudinilor globale, amplificate de intensificarea presiunilor geopolitice, ca urmare a declanșării unui nou conflict armat în Orientul Mijlociu.

Într-un scenariu *high for long*, economia reală poate fi afectată negativ, piețele financiare reflectând în cele din urmă vulnerabilitățile create și ajustându-și în mod natural primele de risc asociate așteptărilor cu privire la randamente.

Riscul de credit se menține redus datorită cerințelor de calitate ridicată a emitenților instrumentelor cu venit fix deținute de fonduri, marea majoritate fiind titluri de stat și obligațiuni emise de instituții financiare internaționale.

Riscul de lichiditate se află la un nivel scăzut, un procent de 1,14 la sută din activele fondurilor de pensii private fiind deținute în conturi curente și depozite pe termen scurt, în scădere față de nivelul de 4 la sută înregistrat la finalul anului 2022. Din punct de vedere al lichidității, în prezent sistemul de pensii private este rezilient în fața oricăror solicitări de plată a activului, ca urmare a faptului că se află în perioada de acumulare (fondurile încasând contribuții lunar), iar ieșirile din sistem (cauzate de deces, invaliditate, pensionare, transfer) au un nivel redus.

Riscul de solvabilitate se menține, de asemenea, la un nivel scăzut în contextul existenței mai multor mecanisme de protecție a participanților (separarea activelor administratorului și ale fondurilor, constituirea de provizioane tehnice, Fondul de Garantare a Drepturilor din Sistemul de Pensii Private).

3. Măsuri implementate pentru îndeplinirea obiectivelor macroprudențiale naționale

3.1. Amortizoarele de capital

Amortizorul anticiclic de capital a fost în anul 2023 cel mai utilizat instrument de către autoritățile macroprudențiale din Spațiul Economic European. Astfel, 15 state, inclusiv România, au început din 2023 să aplice o rată majorată a amortizorului anticiclic de capital. În general, anunțul privind decizia de aplicare a amortizorului precede intrarea în vigoare în 12 luni. Ultimul val de majorare din anul 2023 este, așadar, rezultatul măsurilor întreprinse de autorități în anul 2022. Imediat după ieșirea din pandemie, și pe fondul creșterilor turbulențelor la nivel internațional, în special ca urmare a complicării contextului militar european, a unor aprecieri puternice a cotațiilor bunurilor energetice și a unui cadru general inflaționist, consensul la nivel european a fost către întărirea capacității de reziliență și răspuns al statelor europene cu ajutorul instrumentelor macroprudențiale.

Se observă astfel un contrast cu perioada prepandemică, atunci când majoritatea statelor europene figurau cu rate ale amortizorului anticiclic de capital apropiate de 0 la sută, față de o hartă europeană încă eterogenă (cu valori ale amortizorului care pot varia de la 0 la sută la 2,5 la sută), însă în majoritatea cazurilor cu niveluri ale amortizorului peste 0 la sută.

Al doilea cel mai utilizat instrument a fost, și în acest an, amortizorul de capital pentru alte instituții sistemice (O-SII), fiind observată o tendință generală de întărire a cerințelor.

În cazul măsurilor adresate debitorilor, nu se observă o tendință clară. Piața imobiliară europeană, una dintre cele mai importante surse de potențial risc pentru stabilitatea financiară, a traversat un an 2023 mixt, fără aprecieri semnificative, iar în cazul piețelor din Vestul Europei, a căror caracteristică o reprezintă închirierea (Germania, Danemarca), chiar s-au înregistrat contracții ale prețurilor.

Tabel 3.1. Centralizator măsuri macroprudențiale 2023

Țara	Amortizorul				Măsuri adresate debitorilor		
	CCOB	CCyB	O-SII	SyRB	LTV	DSTI	DTI
Austria							
Belgia							
Bulgaria							

– continuare –

Țara	Amortizorul				Măsuri adresate debitorilor		
	CCOB	CCyB	O-SII	SyRB	LTV	DSTI	DTI
Croația							
Cipru							
Cehia							
Danemarca							
Estonia							
Finlanda							
Franța							
Germania							
Grecia							
Ungaria							
Irlanda							
Islanda							
Italia							
Letonia							
Liechtenstein							
Lituania							
Luxemburg							
Malta							
Țările de Jos							
Norvegia							
Polonia							
Portugalia							
România							
Slovacia							
Slovenia							
Spania							
Suedia							

Notă: Măsurile Cehiei și Ungariei privind DTI și LTV au fost adoptate în 2023, însă au aplicabilitate din 1 ianuarie 2024.

Legendă:

instrumentul nu este aplicabil în respectivul stat sau are valoarea zero

instrumentului nu i-au fost schimbate valoarea și aplicabilitatea

instrumentului i-au fost schimbate valoarea și aplicabilitatea în sensul întăririi cerințelor

instrumentului i-a fost schimbată valoarea sau numărul de instituții cărora îi este aplicabil în ambele sensuri (ex.: scăderea pragului minim, relaxarea cerinței, concomitent cu aplicarea acestuia unui număr mai mare de instituții, întărirea cerințelor)

instrumentului i-au fost schimbate valoarea și aplicabilitatea în sensul relaxării cerințelor sau înlocuirii cu o altă măsură

instrumentele au fost introduse printr-o decizie de implementare graduală (*phase-in*)

Sursa: CERS, prelucrare BNR

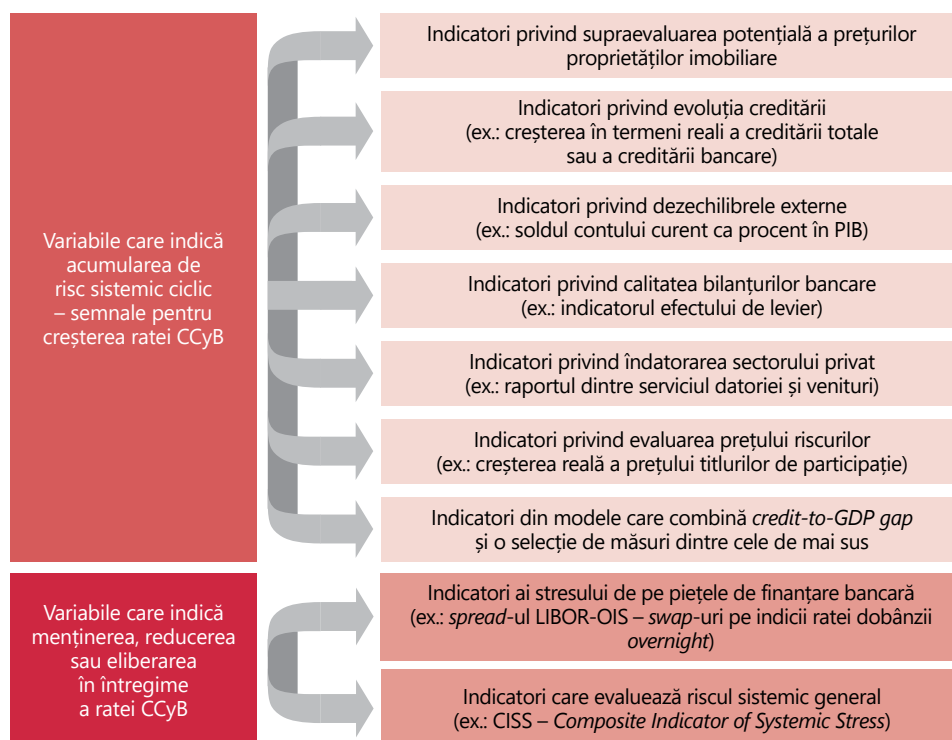
De asemenea, în ceea ce privește măsurile adresate debitorilor, se observă, în general, menținerea măsurilor privind standardele de creditare, date fiind perspectivele economice incerte în fața dobânzilor crescute. În lumina acestui context, se remarcă și state precum

Finlanda sau Slovenia, care au decis întărirea standardelor de creditare prin recalibrarea DSTI, pentru a aborda riscurile potențiale ale îndatorării excesive în situații tensionate. Totodată, reducerea ritmului de creditare a determinat unele state să adopte măsuri de relaxare a acestor cerințe pentru a stimula creditarea, în special a creditelor de consum garantate cu proprietăți rezidențiale (Cehia) sau pentru a stimula contractarea unui împrumut ipotecar pentru prima casă (Ungaria).

3.1.1. Amortizorul anticiclic de capital

Amortizorul anticiclic de capital (CCyB) este instrumentul macroprudențial menit să contribuie la contracararea prociclicității din sistemul financiar. Potrivit cadrului european de reglementare, autoritățile naționale desemnate din statele SEE sunt responsabile cu stabilirea și recalibrarea periodică a ratei amortizorului anticiclic de capital. În vederea implementării acestuia la nivelul statelor din Spațiul Economic European (SEE), CERS a emis în anul 2014 Recomandarea CERS/2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, care prezintă pe larg: (i) principiile ce ar trebui luate în considerare pentru stabilirea ratelor adecvate ale CCyB, (ii) orientări cu privire la măsurarea și calcularea abaterii ponderii creditului în PIB, indicator important în calibrarea CCyB, (iii) principalele variabile care indică acumularea de riscuri la nivelul sistemului financiar, asociate cu perioadele de creștere excesivă a creditării, dar și (iv) variabilele care indică faptul că amortizorul trebuie menținut, redus sau eliberat în întregime (Figura 3.1).

Figura 3.1. Variabile recomandate de CERS în vederea recalibrării amortizorului CCyB

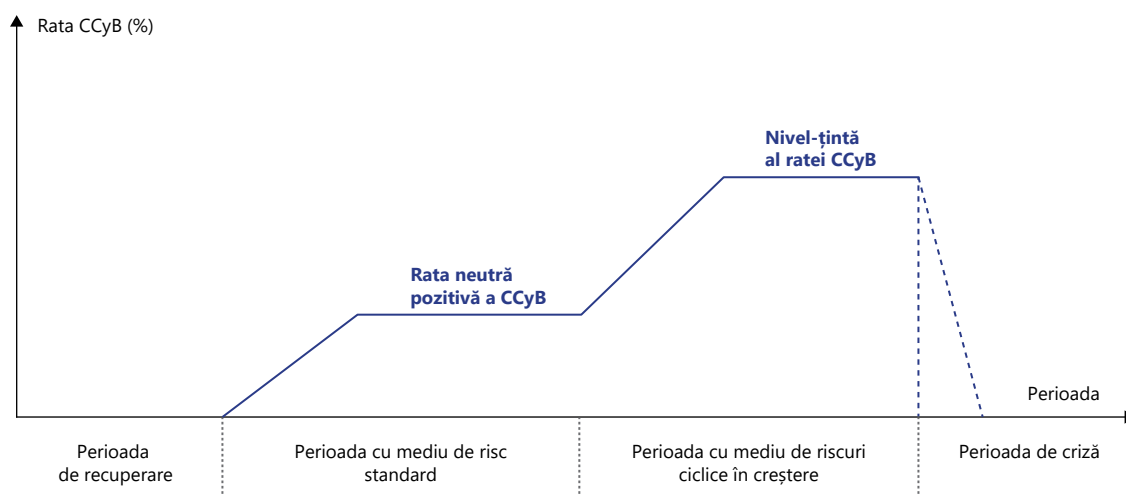

Sursa: CERS

Amortizorul CCyB este utilizat în vederea prevenirii creșterii excesive a creditării în faza de expansiune a ciclului financiar, prin majorarea cerinței de capital și absorbția potențialelor pierderi generate de o evoluție nefavorabilă a economiei, prin reducerea sau chiar eliminarea completă a sa. Efectul acestor măsuri anticiclice este unul de netezire a ciclului creditului, prin constituirea de rezerve în perioadele de expansiune și utilizarea acestora ca stimulent în perioadele de recesiune.

O abordare din ce în ce mai utilizată de statele europene în această sferă este cea privind rata neutră pozitivă a CCyB. În această accepțiune, majorarea ratei amortizorului și, implicit, a cerinței de capital ar trebui să fie făcută în mod preventiv încă din perioadele cu un mediu de risc standard (Figura 3.2). Pe lângă rata pozitivă neutră, majorările ratei CCyB, până la nivelul-țintă al amortizorului, ar trebui realizate în perioadele cu un mediu caracterizat de riscuri ciclice în creștere. Pe lângă faza de constituire, atunci când condițiile pieței impun, amortizorul poate fi redus sau chiar eliberat în întregime. Eliberarea poate fi făcută în două maniere, fie completă, până la nivelul de 0 la sută dintr-o singură măsură, fie pe baza unor măsuri succesive de reducere. Un episod de eliberare a ratei CCyB s-a observat în perioada pandemiei COVID-19, atunci când majoritatea statelor europene ce implementaseră rate pozitive ale amortizorului le-au redus sau chiar eliberat complet cu promptitudine.

Figura 3.2. Mecanismul de constituire și eliberare a amortizorului anticiclic de capital

Sursa: adaptare după Behn, M., A., Pereira, M., Pirovano și A., Testa. A positive neutral rate for the countercyclical capital buffer – state of play in the banking union, *Macprudential Bulletin*, European Central Bank, vol. 21, 2023.

În privința operaționalizării, rata amortizorului anticiclic de capital poate lua valori între 0 la sută și 2,5 la sută, treapta minimă de calibrare fiind de 0,25 puncte procentuale. Totuși, cele mai multe state au calibrat până în prezent amortizorul folosind trepte de 0,5 puncte procentuale sau 1 punct procentual, prin acest demers fiind diminuat numărul de măsuri de modificare a ratei și oferit un plus de predictibilitate în constituirea rezervelor de capital. În vederea determinării capitalului suplimentar ce trebuie menținut pentru îndeplinirea cerinței aferente acestui amortizor, rata CCyB se aplică asupra valorii totale a expunerii la risc, iar rezerva de capital se constituie din fonduri proprii de nivel 1 de bază. Ca o excepție

de la regulă, în situația în care riscurile sistemice identificate se află la un nivel foarte ridicat, este permisă, în linie cu normele europene, utilizarea unei rate CCyB peste nivelul maxim de 2,5 la sută.

Una dintre caracteristicile de bază ale amortizorului anticiclic de capital este predictibilitatea impunerii măsurii. Diferit față de amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII) sau amortizorul de capital pentru risc sistemic (SyBR), o măsură de majorare a ratei CCyB se va implementa după o perioadă de cel puțin 12 luni de la momentul în care a fost decisă și prezentată public în comunicatele de presă ale autorității macroprudențiale. Prin intermediul acestei perioade dintre data deciziei și cea a implementării măsurii este oferit timp instituțiilor de credit pentru a se putea adapta noilor cerințe suplimentare de capital. Acest mecanism oferă avantaje inclusiv autorității macroprudențiale, ce are flexibilitatea de a renunța la aplicarea măsurii în acest interval de timp, în condițiile în care dinamica economică o impune. Totuși, menținerea perioadei de 12 luni între decizie și momentul aplicării este necesară doar în cazul măsurilor de majorare a ratei CCyB, cele care impun o creștere a cerințelor de capital, în situația unei diminuări a ratei, măsura se poate aplica încă din momentul deciziei.

În conformitate cu Recomandarea CERS/2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, autoritățile naționale desemnate trebuie să transmită CERS, Consiliului Uniunii Europene și Comisiei Europene măsurile aplicate ca răspuns la recomandare sau să justifice în mod adecvat lipsa lor de acțiune. În acest sens, destinatarii recomandării transmit la fiecare trei ani un raport în care prezintă măsurile aplicate pentru a respecta prevederile recomandării. Primul termen pentru transmiterea raportării a fost 30 iunie 2016, cel de-al doilea termen de raportare a fost inițial amânat cu un an, iar ulterior, ca urmare a efectelor pandemiei COVID-19, a fost complet anulat prin intermediul Deciziei CERS/2020/10 privind anularea anumitor rapoarte privind acțiunile întreprinse și măsurile aplicate în conformitate cu Recomandarea CERS/2014/1 și Recomandarea CERS/2015/2 ale Comitetului European pentru Risc Sistemic. În linie cu aceste modificări, cel de-al doilea termen de raportare a fost 30 iunie 2022. Totodată, în cursul anului 2019, a fost publicată prima evaluare a modului de implementare a Recomandării CERS 2014/1, pe baza notificărilor transmise de către statele membre în 2016. Rezultatele evaluării arată că, drept urmare a măsurilor implementate, România s-a situat printre statele europene ce au primit calificativul maxim (*Fully Compliant*) la nivelul întregii recomandări.

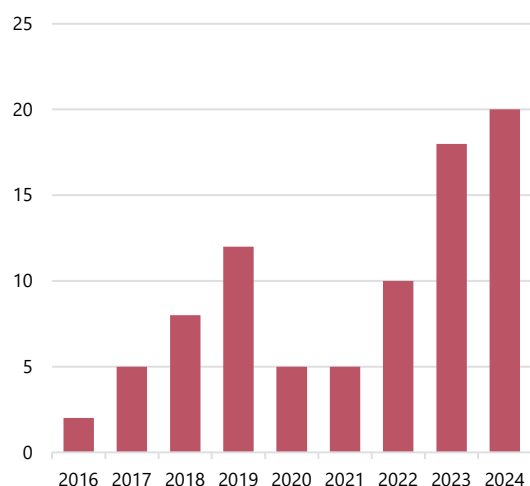
Experiența la nivelul UE

Pe parcursul anului 2023, amortizorul anticiclic de capital a fost unul dintre cele mai utilizate instrumente macroprudențiale la nivelul statelor europene. Tendința ratelor a fost una ascendentă, cele mai multe state aplicând măsuri de majorare a acestora. Pe lângă măsurile aplicate, pe parcursul acestui an au fost luate și decizii de majorare a ratelor CCyB ce urmează să intre în vigoare în cursul anului 2024. Dintr-o perspectivă istorică, din anul 2016 (anul implementării amortizorului la nivel european), până în anul 2019, numărul statelor ce au stabilit o rată pozitivă a amortizorului CCyB a fost în creștere. Astfel,

în 2016 doar 2 state aplicau un CCyB cu o rată pozitivă, numărul acestora ajungând la 12 în 2019. Ca urmare a apariției pandemiei COVID-19, multe dintre statele europene au diminuat sau chiar au redus complet rata CCyB. Totuși, tendința de creștere a numărului de

țări ce aplică o rată pozitivă a amortizorului a început din nou să crească din 2022. Datele de la finalul anului 2023 arată că 18 state din Spațiul Economic European aplicau rate pozitive ale amortizorului CCyB, iar până la finalul anului 2024 numărul acestora va crește până la 20 (Grafic 3.1).

Grafic 3.1. Numărul de state ce aplică o rată CCyB mai mare de 0 la sută

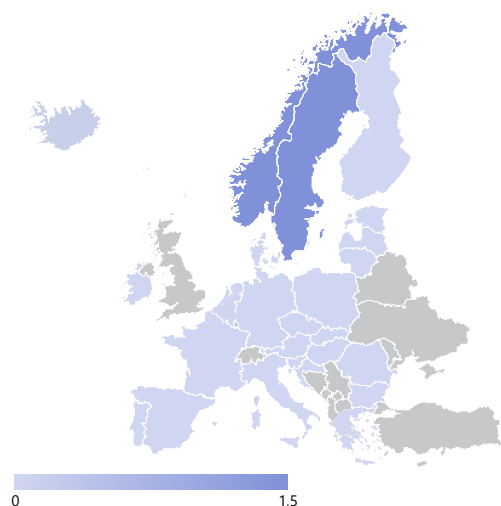

Sursa: CERS

În anul 2023 statele membre au adoptat în continuare o conduită de întărire a rezilienței sectorului bancar, îndeosebi prin constituirea de rezerve care să poată fi utilizate în situații de criză sau în cazul apariției unui șoc exogen, aplicând măsuri de majorare a ratei CCyB. Față de punctul de start al implementării CCyB, nu doar numărul de țări ce aplică o rată pozitivă a crescut, dar și nivelul ratelor a urmat aceeași tendință (Graficele 3.2 și 3.3).

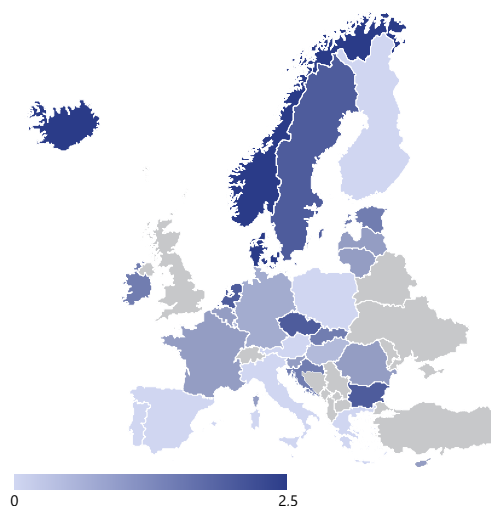
Cele mai importante măsuri de majorare a ratei CCyB pe parcursul anului 2023 au fost cele luate de autoritățile macroprudențiale din Bulgaria, Croația, Cipru, Danemarca, Estonia, Franța, Germania, Irlanda, Lituania, Țările de Jos, Norvegia, România, Slovacia și Suedia (Grafic 3.4). Unele dintre țări au decis majorarea cerinței de capital prin intermediul unei singure măsuri, în timp ce altele au aplicat măsuri succesive în scopul îndeplinirii obiectivului macroprudențial.

Grafic 3.2. Rata CCyB în țările SEE la sfârșitul anului 2016

Sursa: CERS

Grafic 3.3. Rata CCyB în țările SEE anunțată pentru perioada 2024-2025

Grafic 3.4. Măsurile de creștere a ratei CCyB aplicate pe parcursul anului 2023

Notă: Baza săgeții reprezintă nivelul ratei CCyB la finalul anului 2022, iar vârful săgeții reprezintă nivelul ratei CCyB de la sfârșitul anului 2023
Sursa: CERS

În cele mai multe cazuri, majorarea pe parcursul anului a variat de la 0,5 puncte procentuale, în state precum Estonia sau Slovacia, până la un punct procentual în cazul Norvegiei sau Suediei.

În ultima perioadă, a devenit din ce în ce mai populară la nivel european utilizarea unei rate pozitive neutre la risc a amortizorului anticiclic de capital. Această abordare încurajează un nivel pozitiv al ratei CCyB încă din perioadele în care nu se manifestă o creștere pronunțată a activității de creditare. Nivelul ratei pozitive neutre la risc poate să difere de la țară la țară, pornind de la 0,5 la sută (ex.: Cipru), până la 2 la sută (ex.: Suedia). De asemenea, unele țări au început să aplice această abordare timpuriu (Lituania din 2017), în timp ce altele, precum Irlanda sau Țările de Jos, au recurs la această măsură relativ recent, începând din 2022.

Tabel 3.2. Ratele CCyB aplicate în statele SEE la 31 decembrie 2023 și cele anunțate pentru anul 2024

Țară	Rata CCyB la 31 decembrie 2023	Rata CCyB planificată pentru 2024
Austria	0	0
Belgia	0	1
Bulgaria	2	2
Croația	1	1,5
Cipru	0,5	1
Cehia	2	2
Danemarca	2,5	2,5
Estonia	1,5	1,5
Finlanda	0	0
Franța	0,5	1
Germania	0,75	0,75

– continuare –

Țara	Rata CCyB la 31 decembrie 2023	Rata CCyB planificată pentru 2024
Grecia	0	0
Ungaria	0	0,5
Islanda	2	2,5
Irlanda	1	1,5
Italia	0	0
Letonia	0	0
Liechtenstein	0	0
Lituania	1	1
Luxemburg	0,5	0,5
Malta	0	0
Țările de Jos	1	2
Norvegia	2,5	2,5
Polonia	0	0
Portugalia	0	0
România	1	1
Slovacia	1,5	1,5
Slovenia	0,5	0,5
Spania	0	0
Suedia	2	2

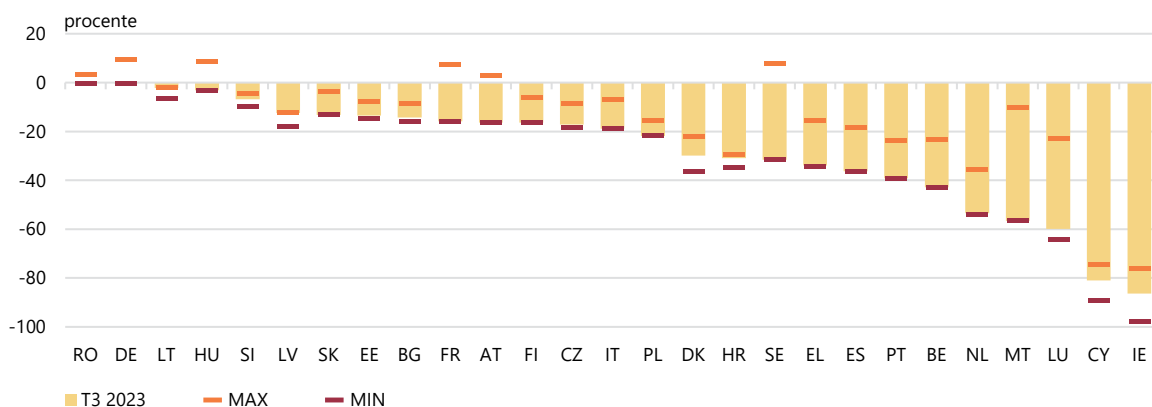
■ nemodificată ■ creștere 0,5 pp ■ creștere 0,75 pp ■ creștere 1 pp

Sursa: CERS

La finalul anului 2023, 18 state din Spațiul Economic European aplicau rate pozitive ale amortizorului anticiclic de capital. Țările cu nivelul maxim de 2,5 la sută al ratei amortizorului sunt Norvegia și Danemarca, urmate de Bulgaria, Cehia, Islanda și Suedia cu un nivel de 2 la sută. Cele mai scăzute rate pozitive aplicate sunt înregistrate în Cipru, Luxemburg, Franța și Slovenia, cu un nivel de 0,5 la sută, urmate de Germania cu un nivel de 0,75 la sută. În anul 2024 sunt așteptate creșteri ale ratelor amortizorului în Belgia, Croația, Cipru, Franța, Ungaria, Islanda, Irlanda și Țările de Jos, ca urmare a măsurilor adoptate în 2023 (Tabel 3.2). O situație specială pe parcursul anului a fost observată în cazul Cehiei, acolo unde, după ce rata CCyB a fost crescută, de la 2 la sută la 2,5 la sută, începând din 1 aprilie 2023, au fost aplicate două măsuri succesive de scădere a ratei amortizorului, inițial la 2,25 la sută începând din 1 iulie 2023, iar ulterior la 2 la sută, din 1 octombrie 2023. În Belgia, a fost adoptată o majorare în două trepte succesive a ratei CCyB în ședința din octombrie 2023: din iunie 2024 rata aplicată va fi de 0,5 la sută, urmând ca din octombrie 2024 aceasta să ajungă la nivelul de 1 la sută.

Argumentele statelor europene cu privire la deciziile de majorare a ratelor amortizorului anticiclic de capital sunt diverse, pornind de la o creștere pronunțată a creditării, a prețurilor

Grafic 3.5. Deviația creditului în PIB față de tendința sa pe termen lung în statele membre (T3 2023)

Note: Valorile calculate de CERS pot să difere de cele calculate de autoritățile macroprudențiale naționale ca urmare a metodologiilor de calcul distincte.

Variabila MAX reprezintă valoarea maximă a deviației creditului în PIB în perioada (T4 2021 – T3 2023).

Variabila MIN reprezintă valoarea minimă a deviației creditului în PIB în perioada (T4 2021 – T3 2023).

Sursa: Banca Centrală Europeană, CERS

proprietăților imobiliare sau chiar o înrăutățire a perspectivelor macroeconomice. Totuși, trebuie menționat că, pe lângă abordarea standard privind calculul indicatorului Basel, ce ilustrează abaterea de la tendința pe termen lung a creditului în PIB, cele mai multe state iau în calcul și alte variabile în fundamentarea deciziei de calibrare. Astfel, deși în ultima perioadă indicatorul standard de la Basel se situează în teritoriul negativ la nivel european (Grafic 3.5), cele mai multe țări, în pofida acestui rezultat, au aplicat măsuri de creștere a ratei CCyB.

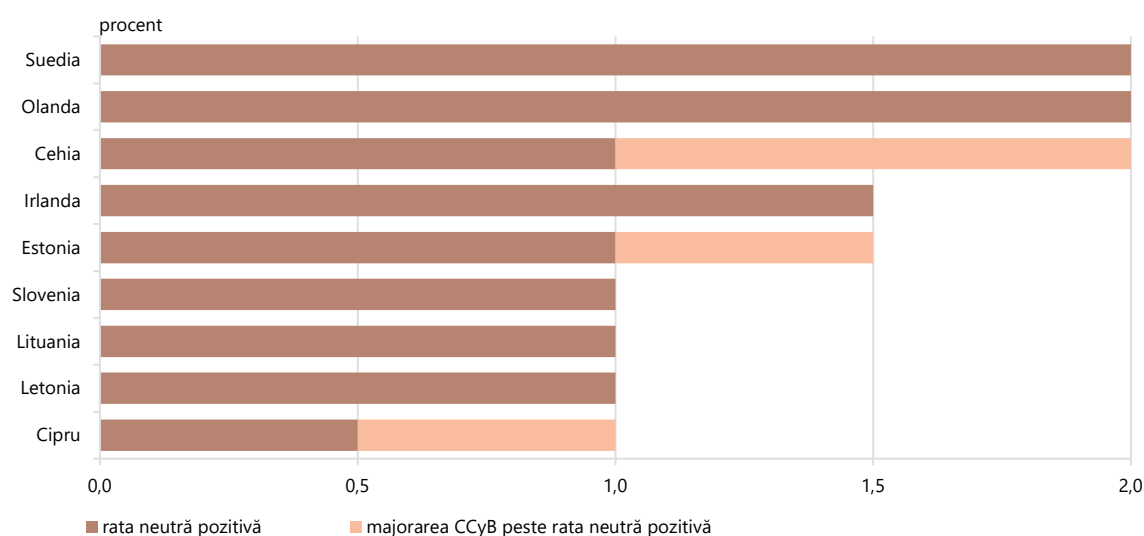
Caseta C. Abordări alternative în calibrarea CCyB și utilizarea ratei neutre pozitive la nivelul SEE

Amortizorul anticiclic de capital (CCyB) a fost implementat pentru a contracara tendința sistemului financiar de a avea un comportament prociclic. În situațiile în care se percepe o creștere a riscului sistemic ciclic, instituțiile de credit sunt îndemnate să acumuleze capital prin constituirea amortizorului, cu scopul de a fi folosit în perioadele de stres, atunci când vulnerabilitățile se materializează, în vederea creșterii rezilienței sectorului bancar.

Decizia privind rata adecvată a amortizorului anticiclic de capital, conform legislației europene în vigoare, are la bază principiul „discreției orientate” (engl. *guided discretion*). Astfel, activarea acestui instrument poate fi determinată de informațiile furnizate de indicatorul deviației creditului în PIB de la tendința acestuia pe termen lung, completată de analiza informațiilor calitative și cantitative referitoare la evoluția piețelor imobiliare, cadrul macroeconomic și financiar, gradul de îndatorare a sectorului privat sau standardele de creditare. În vederea promovării unei abordări uniforme în aplicarea amortizorului anticiclic de capital la nivelul statelor membre, Comitetul European pentru Risc Sistemic a emis Recomandarea CERS/2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital.

La nivelul SEE, majoritatea statelor utilizează analiza unor indicatori (evaluați individuali și/sau de forma unui indicator compozit), atât în vederea identificării vulnerabilităților de natură ciclică, cât și în ceea ce privește calibrarea amortizorului anticiclic de capital. Totuși, există și state ale căror autorități desemnate includ și alte elemente cantitative în procesul decizional. Astfel, unele țări (Luxemburg, Polonia) au început să utilizeze modele de avertizare timpurie (*early warning models*) în vederea identificării riscurilor, în timp ce altele folosesc modele structurale/semistructurale (Franța, Slovenia) sau testarea la stres (*stres testing*) pentru calibrarea ratei CCyB (Cehia, Franța, Islanda, Irlanda, Letonia, Norvegia, Slovacia).

Grafic C.1. Nivelul ratei pozitive neutre la risc a CCyB în statele SEE la sfârșitul anului 2023

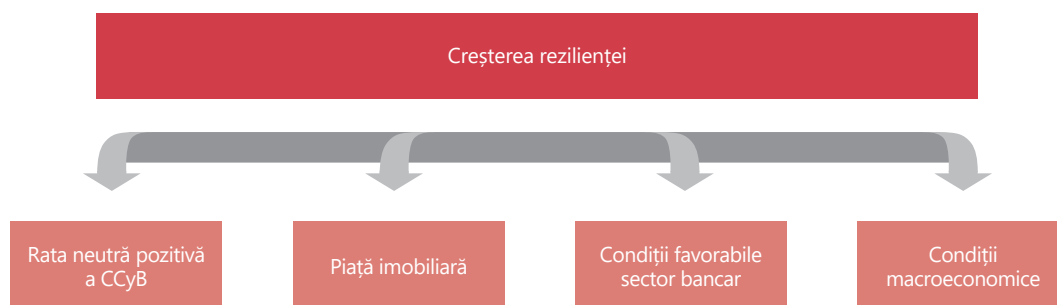

Sursa: Site-urile autorităților desemnate din fiecare țară

Odată cu revigorarea economiei după pandemie, tot mai multe țări și-au reconstituit amortizoarele anticiclice de capital sau au implementat pentru prima dată o rată pozitivă a acestora. Unele autorități desemnate au adoptat o abordare bazată pe o rată pozitivă neutră la risc, în vederea extinderii timpurii a spațiului de manevră în cazul materializării riscurilor. Totuși, trei dintre statele ce au implementat o rată pozitivă neutră la risc a CCyB au considerat necesară o majorare a ratei efective aplicate ca urmare a riscurilor în creștere la adresa stabilității financiare (Grafic C.1). Activarea unui asemenea CCyB începe în etapa „mediului de risc standard”, rata CCyB fiind ulterior majorată în momentul în care riscurile sistemice ciclice cresc. De menționat este faptul că definiția unui mediu de risc standard diferă ușor în funcție de țară, deși în toate țările definiția include măsuri ale condițiilor macroeconomice, ale pieței de credit și ale sectorului bancar. În ceea ce privește calibrarea ratei neutre pozitive, autoritățile se bazează pe abordări diferite. Acestea includ analize ale pierderilor istorice, modele de testare la stres, analize privind impactul eliberării amortizorului în timpul pandemiei și opinia experților. Eterogenitatea nivelului ratei de referință în funcție de țară este determinată,

pe de o parte, de caracteristicile naționale specifice, iar pe de altă parte, de metodele de calibrare utilizate.

Figura C.1. Principalele justificări ale deciziilor adoptate de autoritățile naționale pentru recalibrarea ratei CCyB în anul 2023

Sursa: CERS

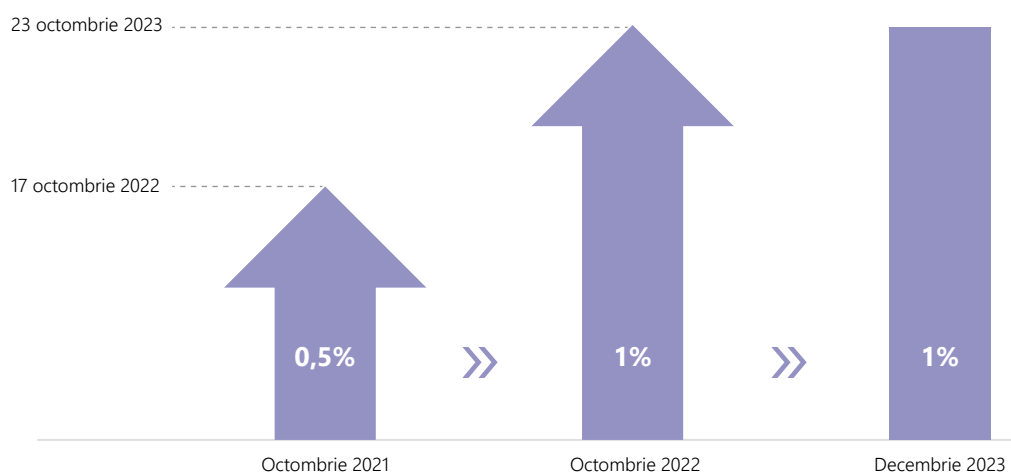
Dacă perioada 2021-2022 a fost caracterizată de un val de măsuri de majorare a ratei amortizorului anticiclic de capital pe plan european, fundamentate în principal pe motive ce țin de redresarea economică și creșterea accelerată a activității de creditare, anul 2023 a fost marcat în special de conservarea cerințelor existente sau de constituirea unor rezerve suplimentare, motivația principală fiind legată de întărirea rezilienței sectorului bancar. Sub umbrela obiectivului principal general, acela de creștere a rezilienței la apariția unor potențiale șocuri ce ar avea efecte asupra sistemului financiar, statele care au operat noi majorări de la data *Raportului* anterior au justificat deciziile printr-o serie de argumente ce se pot grupa în 4 categorii principale, respectiv: (i) constituirea ratei neutre pozitive a CCyB, (ii) vulnerabilitățile identificate la nivelul pieței imobiliare, (iii) condițiile favorabile ale sectorului bancar, ce permit implementarea unor astfel de măsuri, precum și (iv) condițiile macroeconomice caracterizate de diferite tipuri de vulnerabilități (Figura C.1). Suedia a aplicat în 2023 o măsură de majorare a CCyB, în vederea constituirii ratei neutre pozitive a amortizorului, iar Țările de jos a decis o măsură similară, care va fi aplicată din 2024. Țări precum Islanda au adoptat măsuri ca urmare a vulnerabilităților consemnate în piața imobiliară sau la nivel macroeconomic, în timp ce Norvegia a considerat oportună majorarea ca urmare a condițiilor favorabile din sectorul bancar ce permit conservarea unei părți a capitalului. De remarcat este că astfel de justificări se regăsesc și în comunicatele de presă publicate trimestrial de autoritățile naționale desemnate care au decis menținerea măsurilor privind CCyB.

Implementarea amortizorului anticiclic de capital în România

În România, amortizorul anticiclic de capital a fost introdus începând cu 1 ianuarie 2016, fiind menținut la nivelul de 0 la sută până în anul 2022. Prima modificare a ratei a avut loc în urma deciziei Consiliului general al CNSM din 14 octombrie 2021, atunci când rata amortizorului a fost majorată de la 0 la sută la 0,5 la sută. În linie cu metodologia de aplicare a amortizorului anticiclic de capital, majorarea a intrat în vigoare din 17 octombrie 2022, la 12 luni de la anunțarea acesteia prin intermediul Recomandării CNSM nr. R/7/2021

privind amortizorul anticiclic de capital în România. Măsura a fost luată în contextul în care: (i) s-a observat o creștere pronunțată a activității de creditare, (ii) tensiunile la nivelul echilibrului macroeconomice au fost persistente, în special pe canalul deficitelor gemene, (iii) nivelurile ridicate, peste media europeană, ale rezervelor voluntare de capital constituite de sectorul bancar și ale indicatorilor de lichiditate permiteau conservarea capitalului, fără a influența oferta de creditare, iar (iv) debitorii eligibili aveau acces la finanțare, instituțiile de credit estimând menținerea constantă a standardelor de creditare. Perioada de un an dintre momentul anunțării deciziei și cel al implementării acesteia a oferit autorității macroprudențiale posibilitatea ca, în funcție de condițiile macroeconomice și de evoluția activității de creditare, măsura recomandată să poate face obiectul revizuirii. Recomandarea CNSM nr. R/7/2021, adresată Băncii Naționale a României, a fost implementată prin emiterea Ordinului nr. 6 din 19 noiembrie 2021 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital.

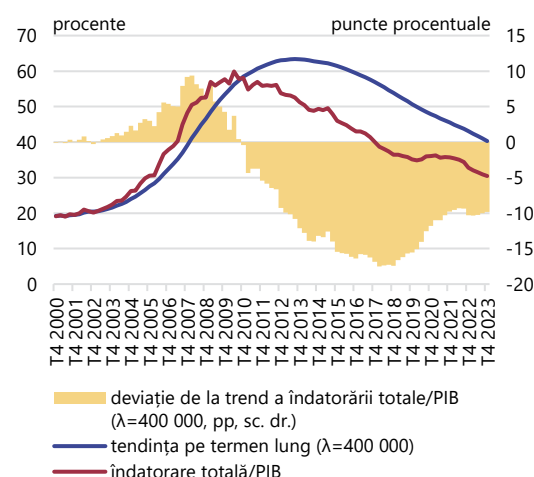
Figura 3.3. Calendarul implementării măsurilor de majorare a ratei CCyB

Sursa: CNSM

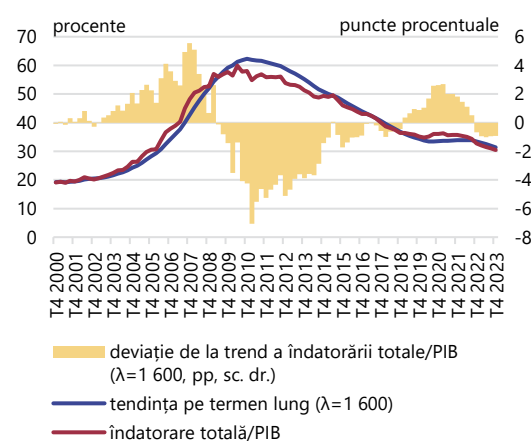
La scurt timp după intrarea în vigoare a măsurii de majorare a amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 0,5 la sută, Consiliul general al CNSM a decis o nouă creștere a ratei CCyB în cadrul ședinței din 20 octombrie 2022 (Figura 3.3). În linie cu metodologia de aplicare a amortizorului anticiclic de capital, majorarea a intrat în vigoare din 23 octombrie 2023, la un interval de 12 luni de la data anunțării acesteia prin intermediul Recomandării CNSM nr. R/4/2022 privind amortizorul anticiclic de capital în România. Măsura a fost luată în contextul în care experiența ultimilor ani a indicat importanța constituirii într-un mod proactiv a unor rezerve de capital care să permită atenuarea eventualelor șocuri și sprijinirea ulterioară de către sectorul bancar a procesului de revenire a economiei. Această abordare a fost promovată de CERS, iar majoritatea statelor membre ale Spațiului Economic European au decis, pe parcursul anului 2022, înăsprirea politicii macroprudențiale prin majorarea ratei amortizorului anticiclic de capital. Măsura de majorare a avut în vedere și avertismentul

Grafic 3.6. Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România (T4 2000 – T4 2023), în ipoteza unui ciclu financiar lung (Indicator Basel)

Sursa: BNR, INS, calcule BNR

Grafic 3.7. Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România (T4 2000 – T4 2023), în ipoteza unui ciclu financiar scurt³¹ (Indicator alternativ)

Sursa: BNR, INS, calcule BNR

CERS, publicat la finalul lunii septembrie 2022, prin care se atrage atenția asupra riscurilor în creștere și a necesității ca atât instituțiile de credit, cât și autoritățile naționale de supraveghere sau instituțiile Uniunii Europene să acționeze prudent în evaluările efectuate, astfel încât să se asigure reziliența instituțiilor financiare și a infrastructurilor pieței financiare, în eventualitatea materializării unor scenarii negative. În acest sens, în cadrul avertismentului, CERS subliniază că autoritățile ar trebui să ia în considerare instrumentele micro și macroprudențiale relevante disponibile pentru a majora capacitatea de absorbție a șocurilor la nivelul instituțiilor financiare. Totodată, pe plan național s-a considerat a fi necesară o conduită prudentă din partea instituțiilor de credit, inclusiv prin întărirea bazei de capital, în contextul în care s-a constatat o acumulare suplimentară de riscuri la adresa stabilității financiare, ritmul de creștere a creditării s-a menținut printre cele mai înalte din Uniunea Europeană, iar vulnerabilitățile asociate deficitului de cont curent și deficitului bugetar aveau un caracter persistent. De asemenea, nivelurile de lichiditate și profitabilitate ale sectorului bancar au permis majorarea ratei amortizorului anticiclic de capital, fără a influența negativ oferta de creditare a instituțiilor bancare adresată debitorilor eligibili.

În vederea fundamentării deciziilor cu privire la modificarea ratei CCyB sunt folosiți o serie de indicatori cu privire la dinamica activității de creditare, dinamica pieței imobiliare, sănătatea financiară a sectorului bancar, standardele de creditare sau chiar indicatori privind cadrul macroeconomic. Printre aceștia se numără și indicatorul standard Basel ce măsoară deviația de la tendința pe termen lung a ponderii creditului în PIB pentru o economie dezvoltată (ciclu financiar lung cu o perioadă de peste 20 de ani). În vederea calibrării acestuia pentru specificul economiei și sistemului financiar național, trimestrial este calculat și indicatorul alternativ, ce are rolul de a identifica ciclul financiar scurt, cu o lungime similară cu cea a ciclului economic. Analizele de pe parcursul anului 2023 arată că deviația de la tendința pe termen lung a ponderii creditului în PIB, măsurată conform indicatorului Basel, s-a situat în teritoriul negativ pe tot parcursul anului, ultimele date disponibile (Grafic 3.6) ilustrând

³¹ Valoarea parametrului λ de netezire de 1 600 este utilizată pentru cicluri cu lungimi similare ciclurilor economice, considerate în literatura de specialitate drept cicluri scurte de până la opt ani.

Grafic 3.8. Creșterea anuală nominală a creditării

Sursa: BNR

un nivel de -9,85 puncte procentuale (decembrie 2023). În privința indicatorului adițional, nivelul acestuia s-a situat, de asemenea, în teritoriul negativ pe parcursul anului 2023, însă mult mai aproape de pragul de 0 la sută, ultimele date disponibile (Grafic 3.7) ilustrând un nivel de -0,93 puncte procentuale (decembrie 2023). Ca o tendință generală în cazul indicatorului alternativ, valorile acestuia au fost mult mai scăzute față de cele înregistrate pe parcursul anului 2022.

Pe lângă indicatorul Basel și cel adițional, o importanță ridicată în calibrarea amortizorului CCyB o au și indicatorii cu privire la dinamica activității de creditare (Grafic 3.8). Pe parcursul anului 2023, rata de creștere anuală nominală a creditării s-a temperat, comparativ cu valorile înregistrate în anii anteriori. La nivel sectorial, cea mai pronunțată scădere a fost înregistrată de creditele acordate populației, în acest caz rata de creștere ajungând în apropierea pragului de 0 la sută la finalul celui de-al treilea trimestru din 2023. În cazul

sectorului companiilor nefinanciare, s-a înregistrat, de asemenea, o diminuare puternică a ratei de creștere a creditării. Analizând pe componente dinamica creditării pentru sectorul populației se poate observa o direcție opusă în cazul dinamicii ratei de creștere a creditului de consum, comparativ cu cel ipotecar. Dacă pentru creditul de consum, rata de creștere anuală nominală s-a menținut în teritoriul pozitiv pe parcursul anului 2023, pentru creditul ipotecar dinamica anuală nominală a intrat în teritoriul negativ.

3.1.2. Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică

Cadrul de implementare a instrumentului macroprudențial

Vulnerabilitățile acumulate de către instituții de credit de dimensiuni mari au jucat adesea un rol principal în declanșarea și răspândirea crizelor financiare sistemice. În primul rând, falimentul unei astfel de instituții poate genera presiuni suplimentare asupra cheltuielilor bugetare, dacă statul decide să intervină pentru salvarea acestora. De asemenea, o întrerupere a serviciilor esențiale pe care aceste bănci le furnizează economiei reale (credite, depozite, plăți etc.) poate conduce la deteriorarea condițiilor macroeconomice la nivel național și chiar transfrontalier, în cazul grupurilor bancare internaționale. Pericolul pe care aceste instituții îl prezintă este proporțional cu dimensiunea, gradul de interconectare, complexitatea și dificultatea de a le înlocui. Cu scopul de a preveni acumularea riscului sistemic generat de stimulentele nealiniate și a hazardului moral pe care îl implică acest tip de instituții financiare, CERS recomandă autorităților naționale, ca instrument macroprudențial dedicat, utilizarea amortizoarelor de capital aplicabile instituțiilor financiare de importanță sistemică în cadrul sistemului financiar național (O-SII)³² sau la nivel internațional (G-SII)³³.

Obiectivele impunerii unor cerințe suplimentare de capital instituțiilor de importanță sistemică constau în: (i) majorarea capacității acestora de a absorbi pierderile, cu efecte pozitive asupra scăderii riscului sistemic generat de dimensiunea instituțiilor, (ii) scăderea probabilității de manifestare a unor dificultăți financiare în cazul băncilor sistemice, (iii) diminuarea severității impactului potențial al episoadelor de stres financiar cu care s-ar putea confrunta băncile mari, (iv) crearea unor rezerve de capital, care să contribuie la continuarea procesului de intermediere financiară pe parcursul fazei de descreștere a ciclului economic și financiar, precum și (v) corectarea avantajelor de care dispun entitățile considerate „prea mari pentru a intra în faliment” ca urmare a unor garanții implicite din partea statului, ceea ce asigură un tratament egal în piață al tuturor instituțiilor de credit.

Anul 2023 a reprezentat o perioadă de adaptare la condițiile unui cadru macroeconomic dificil, marcat de multiple incertitudini. Băncile centrale au continuat ajustarea politicii

³² Other Systemically Important Institutions (O-SIIs)

³³ Global Systemically Important Institutions (G-SIIs)

monetare, prin majorarea ratelor de dobândă, în încercarea de a controla inflația. Politica macroprudențială și-a continuat tendința de înăsprire prin măsurile adoptate de autoritățile naționale în fața provocărilor la adresa stabilității sistemului financiar. În multe jurisdicții, cerințele de capital aferente amortizorului aplicabil instituțiilor sistemice (amortizorul O-SII) au fost crescute (inclusiv în contextul modificării legislației aplicabile sau al măsurilor de implementare treptată), având loc o serie de ajustări pentru multe state ale UE și în ceea ce privește lista instituțiilor de importanță sistemică la nivel național, corespunzătoare modificărilor apărute în strategiile de piață ale băncilor.

Introdus în cadrul reglementărilor europene odată cu adoptarea pachetului legislativ CRD IV, amortizorul O-SII a suferit o serie de modificări în modul de implementare, în urma propunerilor formulate de statele membre, care au identificat anumite limitări în modul inițial de configurare a acestui instrument macroprudențial, care erau de natură a împiedica acoperirea corespunzătoare a riscurilor pe care entitățile sistemice le-ar fi putut transfera către sectorul financiar național și economia reală. Astfel, prin cadrul de reglementare CRD V, a fost majorat nivelul amortizorului O-SII pe care autoritățile competente din statele membre îl pot impune în țara de origine băncilor având capital autohton (3 la sută din valoarea totală a expunerii la risc, față de limita anterioară de 2 la sută), fiind totodată crescut plafonul maxim pe care autoritățile din țările-gazdă îl pot stabili pentru filialele băncilor străine. De asemenea, cadrul de reglementare CRD V a resetat modul de implementare a amortizoarelor structurale (amortizorul O-SII și amortizorul pentru riscul sistemic – SyRB), constând în aplicarea valorii cumulate a amortizorului O-SII și a SyRB în cazul băncilor sistemice care fac obiectul implementării unui amortizor pentru riscul sistemic, în contextul în care cele două instrumente sunt destinate a acoperi riscuri diferite. În cazul în care statele membre intenționează să impună băncilor sistemice un amortizor O-SII mai mare de 3 la sută sau dacă suma dintre rata amortizorului O-SII și rata SyRB este mai mare de 5 la sută, autoritățile naționale competente/desemnate trebuie să solicite aprobarea Comisiei Europene înainte de intrarea în vigoare a măsurii, urmărindu-se ca aceasta să nu determine efecte negative disproporționate asupra sistemului financiar în ansamblu sau asupra unor părți ale acestuia în alte state membre sau în UE în ansamblu, formând sau creând un obstacol pentru funcționarea pieței unice europene.

Experiența la nivelul UE

Pentru crearea unui cadru caracterizat de concurență echitabilă (*level playing field*) la nivelul pieței bancare comunitare în ceea ce privește identificarea și desemnarea instituțiilor sistemice, Autoritatea Bancară Europeană (ABE) a elaborat, cu sprijinul autorităților naționale, o metodologie comună (Ghidul EBA/GL/2014/10³⁴), care oferă ghidajul corespunzător pentru o evaluare standardizată a instituțiilor sistemice, dar lasă și un spațiu de manevră autorităților naționale, având în vedere diferențele importante dintre caracteristicile sistemelor financiare din statele membre.

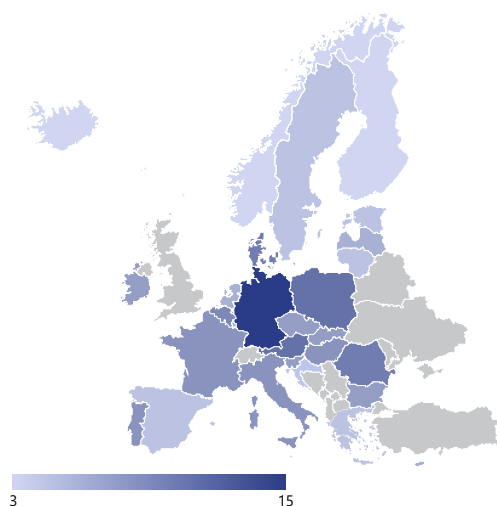
³⁴ Ghidul privind criteriile de stabilire a condițiilor de aplicare a Articolului 131 alineatul (3) din Directiva 2013/36/UE (CRD) în ceea ce privește evaluarea altor instituții de importanță sistemică (O-SII) - EBA-GL-2014-10_RO_GL on O-siis.pdf (europa.eu)

Metodologia este compusă din două etape, prima (comună la nivelul UE) constând în calcularea unui număr de 10 indicatori, care au în vedere următoarele criterii: a) dimensiunea, b) importanța pentru economia statului membru relevant privită din prisma infrastructurii sistemului financiar și a gradului de substituibilitate, c) complexitatea activităților transfrontaliere și d) interconectarea instituției sau a grupului cu sistemul financiar. Această etapă este cea care asigură comparabilitatea și transparența în exercițiile de desemnare a instituțiilor de importanță sistemică la nivelul statelor membre. În cea de-a doua etapă, se ține cont de specificul sistemelor financiare naționale și se oferă posibilitatea utilizării unui set de indicatori opționali care să surprindă alte aspecte relevante ale sectorului bancar, care nu au fost captate în prima etapă de evaluare. În urma desfășurării evaluărilor anuale de identificare a instituțiilor sistemice, toate statele membre raportează rezultatele obținute către CERS.

În anul 2023, în statele din SEE au fost identificate un număr total de 182 de instituții sistemice (Grafic 3.9), în creștere față de anul 2022, atunci când numărul acestei categorii de instituții a fost de 181. Statele care și-au extins lista de instituții sistemice au fost Italia (+3 instituții), Danemarca (+1 instituție) și Austria (+1 instituție). De cealaltă parte, față de exercițiul de identificare precedent, în Bulgaria numărul băncilor sistemice a scăzut de la 8 la 6, în vreme ce în Luxemburg reducerea a fost de la 6 la 5, iar în Germania de la 16 la 15. Numărul instituțiilor sistemice variază în rândul statelor SEE de la maximum din Germania de 15, la minimum de 3, în state precum Finlanda, Islanda, Liechtenstein și Norvegia, în funcție de specificitățile fiecărui sector bancar și de gradul de concentrare aferent.

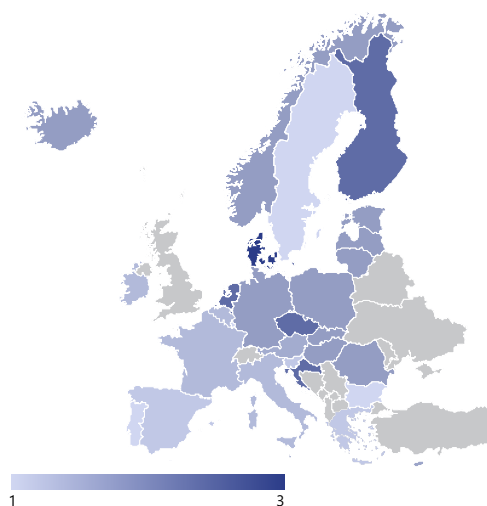
În ceea ce privește modul de calibrare a amortizorului O-SII se poate observa o tendință de creștere a nivelului maxim al ratei amortizorului (Grafic 3.10), în principal ca efect al măsurilor de phase-in, în contextul intrării în vigoare a cadrului de reglementare european

Grafic 3.9. Numărul de instituții identificate ca fiind O-SII în statele SEE în 2023

Sursa: CERS

Grafic 3.10. Rata maximă a amortizorului O-SII în statele SEE pentru anul 2023

CRD V. Astfel în anul 2023, 8 state au ridicat nivelul maxim al cerințelor de capital aferente instituțiilor sistemice, respectiv: Grecia și Spania cu 0,25 puncte procentuale, Cipru cu 0,375 puncte procentuale, Croația, Italia și Luxemburg cu 0,5 puncte procentuale, iar Ungaria și Polonia au înregistrat cea mai consistentă creștere, de 1 punct procentual. În 2023, nu au fost luate măsuri de descreștere în cazul ratei maxime aplicabile. Pe de altă parte, rata minimă a fost crescută de către 5 state: Malta cu 0,125 puncte procentuale, Polonia cu 0,15 puncte procentuale, Portugalia cu 0,5 puncte procentuale, iar Lituania și Suedia cu câte 1 punct procentual. Scăderi ale pragului minim au fost înregistrate în 4 state, dintre care Austria și Irlanda au avut cea mai însemnată modificare (0,5 puncte procentuale).

Totodată, la nivel european, în anul 2023 au fost identificate 7 bănci de importanță sistemică globală (G-SII), cu o instituție mai puțin decât anul trecut. Aceste instituții sunt localizate în Franța (4), Germania (1), Țările de Jos (1) și Spania (1), iar instituția care a părăsit grupul G-SII în cel mai recent exercițiu avea Italia ca țară de origine.

Este de menționat faptul că în timp ce procesul de identificare a băncilor sistemice este armonizat la nivel european prin Ghidul EBA/GL/2014/10 (prin faptul că toate statele membre trebuie să aplice metodologia de determinare a scorului obținut din calculul indicatorilor obligatorii) stabilirea nivelului amortizorului O-SII intră în aria de competență a autorităților naționale din statele membre, în contextul existenței unor diferențe semnificative între caracteristicile sectoarelor bancare naționale (ponderea sectorului bancar în cadrul sistemului financiar național, volumul activelor bancare ca pondere în PIB, gradul de concentrare a sectorului bancar, structura sectorului bancar din perspectiva dimensiunii instituțiilor etc.).

În anul 2016, Banca Centrală Europeană a introdus o metodologie de calibrare a nivelului minim al amortizorului O-SII în funcție de dimensiunea instituției, aceasta fiind aplicabilă băncilor sistemice din țările aflate în perimetrul de supraveghere bancară al BCE (MUS – Mecanismul unic de supraveghere; engl. SSM – *Single Supervisory Mechanism*). În urma propunerii formulate de Autoritatea Bancară Europeană, metodologia BCE a fost recalibrată în sensul majorării numărului intervalelor de valoare aferente scorului băncilor sistemice (de la 4 la 6), precum și a pragului minim al amortizorului O-SII aplicabil entităților care se încadrează în intervalul superior (de la 1 la sută la 1,5 la sută). Noua metodologie este aplicabilă începând cu data de 1 ianuarie 2024 și are obiectivul de a reduce în continuare eterogenitatea nejustificată a metodelor de calibrare a amortizorului O-SII aplicabile la nivelul statelor membre participante la MUS, asigurând un tratament mai echitabil pentru băncile sistemice și contribuind la reziliența acestora.

Detaliile privind deciziile Băncii Centrale Europene referitoare la introducerea unui prag minim pentru amortizorul O-SII aplicabil băncilor sistemice din țările aflate în perimetrul de supraveghere bancară al BCE (MUS – Mecanismul unic de supraveghere) sunt prezentate în Caseta D.

Caseta D. Deciziile Băncii Centrale Europene referitoare la introducerea unui prag minim pentru amortizorul O-SII

Prima metodologie de stabilire a nivelului minim al amortizorului O-SII a fost introdusă în anul 2016 de Banca Centrală Europeană, aceasta fiind aplicabilă băncilor sistemice din țările participante la Uniunea Bancară. Limitele minime ale amortizorului O-SII au fost stabilite în funcție de scorurile obținute de băncile sistemice în etapa calculării indicatorilor obligatorii recomandați de Ghidul EBA/GL/2014/10³⁵, după cum urmează:

Interval (<i>bucket</i>)	Scorul obținut în urma calculării indicatorilor obligatorii recomandați prin Ghidul EBA/GL/2014/10	Nivelul minim al amortizorului O-SII	Dimensiunea intervalului
1	... - 1 249	0,25%	1 250
2	1 250 - 1 949	0,50%	700
3	1 950 - 2 899	0,75%	950
4	2 900 - ...	1,00%	...

Notă: Limita minimă a primului interval nu are o valoare fixă, având în vedere flexibilitatea de care dispun statele membre în stabilirea pragului de la care instituțiile sunt definite în mod automat ca fiind sistemice, oferită prin prevederile EBA/GL/2014/10. Astfel, valoarea standard a pragului, recomandată de ghidul EBA, este de 350 puncte de bază, dar autoritățile naționale competente au posibilitatea de a micșora/majora acest nivel cu 75 puncte de bază, astfel încât pragul minim poate fi setat la 275 puncte de bază, iar pragul maxim la 425 puncte de bază, în funcție de caracteristicile sectorului bancar național.

Începând cu luna iunie 2016, modul de respectare a metodologiei privind nivelul minim al amortizorului O-SII a fost inclus în analizele periodice elaborate de Banca Centrală Europeană cu privire la recalibrarea instrumentului implementat de autoritățile competente din țările aflate în perimetrul de supraveghere bancară al BCE (MUS). La stabilirea metodologiei, BCE a avut în vedere următoarele principii: (i) impunerea unei valori minime obligatorii a amortizorului O-SII, care să fie avută în vedere de autoritățile naționale în procesul de recalibrare a instrumentului; (ii) utilizarea metodei intervalelor de valori (care permite un grad mai ridicat de standardizare); (iii) utilizarea unei metodologii de evaluare a dimensiunii instituțiilor care să fie aplicabilă în mod uniform la nivelul tuturor statelor membre, fiind alese în acest sens scorurile obținute în urma calculării indicatorilor obligatorii prevăzuți de Ghidul EBA/GL/2014/10; (iv) stabilirea unei valori a amortizorului O-SII diferită de zero pentru primul interval de valori. Analiza *cluster* efectuată pentru proiectarea calibrării amortizorului O-SII a fost realizată de BCE împreună cu autoritățile din jurisdicțiile SSM, rezultând patru intervale de valoare. Astfel, având în vedere că Banca Centrală Europeană a stabilit un nivel minim pentru fiecare interval de valori, amortizorul O-SII care poate fi impus fiecărei bănci sistemice care se încadrează într-un anumit interval trebuie să

³⁵ Dimensiunea și importanța instituției, gradul acesteia de complexitate și interconectivitate sunt reflectate de scorul obținut prin calcularea indicatorilor obligatorii recomandați de ABE prin Ghidul EBA/GL/2014/10 pentru identificarea băncilor sistemice. Metodologia este aplicabilă în mod uniform la nivelul tuturor statelor membre, indicatorii fiind calculați în conformitate cu definiții armonizate, pe baza raportărilor financiare consolidate elaborate conform standardelor tehnice de implementare a cadrului comun de raportare la nivelul UE în scopuri de supraveghere.

fie cel puțin egal cu/mai mare decât rata minimă a amortizorului O-SII asociat fiecărui interval, conform metodologiei. De asemenea, având în vedere că cea mai mică rată a amortizorului este la un nivel diferit de zero, rezultă că instituțiile care au fost identificate ca având un caracter sistemic vor avea în mod automat o cerință de capital pozitivă reprezentată de amortizorul O-SII.

Conform evaluărilor BCE, introducerea metodologiei de stabilire a unui prag minim al amortizorului O-SII a contribuit la reducerea eterogenității în practicile autorităților competente din statele membre SSM privind stabilirea nivelului amortizorului aplicabil instituțiilor sistemice identificate la nivel național³⁶.

În decembrie 2020, Autoritatea Bancară Europeană (ABE) a emis Raportul privind metodologia corespunzătoare de calibrare a ratelor amortizorului O-SII (EBA/Rep/2020/38)³⁷, în conformitate cu cerințele cadrului de reglementare european în materie (CRD V), prin care ABE a fost mandatată să raporteze Comisiei Europene propunerea sa privind stabilirea unui nivel adecvat al amortizorului aplicabil băncilor sistemice. În acest context, ABE a elaborat o metodologie alternativă privind nivelul minim al amortizorului O-SII, având caracter de recomandare. Metodologia ABE are în vedere o granularitate sporită comparativ cu metodologia impusă anterior de BCE (tradusă printr-un număr mai mare de intervale de valoare cărora le corespund mai multe praguri minime ale amortizorului O-SII), cu obiectivul de a asigura comparabilitate, condiții concurențiale egale la nivelul UE și un grad mai mare de armonizare între statele membre, în același timp păstrând flexibilitatea la nivelul autorităților naționale pentru adecvarea implementării instrumentului în funcție de particularitățile sistemului financiar național. Metodologia alternativă propusă de ABE este prezentată în tabelul de mai jos:

Interval (bucket)	Scorul obținut în urma calculării indicatorilor obligatorii recomandați prin Ghidul EBA/GL/2014/10	Nivelul minim al amortizorului O-SII	Dimensiunea intervalului
1	... - 749	0,25%	400
2	750 - 1 299	0,50%	550
3	1 300 - 1 949	0,75%	650
4	1 950 - 2 699	1,00%	750
5	2 700 - 4 449	1,25%	1 750
6	4 450 - ...	1,50%	...

Metodologia ABE a fost fundamentată pe analiza derulată pe baza raportărilor transmise de statele membre cu privire la identificarea băncilor sistemice și calibrarea amortizorului

³⁶ ECB (2017): Chapter 1 – „Topical issue ECB floor methodology for setting the capital buffer for an identified Other Systemically Important Institution (O-SII)”, in *Macroprudential Bulletin Issue 3*, June 2017, pp. 4-11 (<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/mpbu/ecb.mpbu201706.en.pdf>).

³⁷ https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2020/961796/EBA%20report%20on%20calibration%20of%20OSII%20buffer%20rates.pdf

O-SII pentru data de referință 31 decembrie 2019. Rezultatele obținute au relevat faptul că, dintr-un total de 206 bănci sistemice incluse în analiză, rata amortizorului O-SII ar trebui majorată pentru numai 24 de instituții (12 la sută din numărul de bănci), în timp ce pentru majoritatea băncilor (182 de instituții, reprezentând 88 la sută din numărul de bănci) rata amortizorului O-SII ar rămâne neschimbată, respectând atât metodologia alternativă propusă de ABE, cât și metodologia inițială impusă de BCE, ceea ce reflectă adecvarea politicilor implementate de autoritățile naționale cu privire la acest instrument macroprudențial.

În cadrul raportului din decembrie 2020, ABE precizează faptul că metodologia propusă nu are un caracter obligatoriu, astfel încât nu sugerează și/sau nu solicită autorităților naționale să stabilească nivelul amortizorului O-SII în mod specific la acest nivel, ci mai degrabă recomandă utilizarea metodologiei ca principiu fundamental și limită inferioară pentru deciziile referitoare la nivelul amortizorului aplicabil la nivel național. Pentru ca metodologia să capete un caracter obligatoriu, într-o etapă ulterioară, este necesar ca autoritățile europene având atribuții de reglementare și legislative (Comisia Europeană, Consiliul UE, Parlamentul European) să emită un mandat legal pentru ca ABE să elaboreze o metodologie adecvată pentru calibrarea ratelor amortizorului O-SII, inclusiv introducerea unui prag minim care să fie avut în vedere de autoritățile naționale. Un astfel de mandat, în funcție de termenul de implementare stabilit, ar trebui să ia în considerare revizuirile cadrului macroprudențial aplicabil în UE, precum și propunerile noi care pot apărea la nivel internațional cu privire la implementarea amortizoarelor de capital. Având în vedere faptul că o metodologie universală pare nepotrivită și dificil de aplicat pe termen scurt, în contextul în care între sectoarele bancare din statele membre există diferențe semnificative, ABE menționează în raport necesitatea clarificării și îmbunătățirii cadrului de reglementare. Dat fiind faptul că ABE nu a fost mandată în temeiul CRD V să elaboreze standarde tehnice care să prevadă o metodologie comună la nivelul UE de calibrare a amortizorului O-SII, modul de implementare a acestui instrument macroprudențial dedicat băncilor sistemice a rămas în aria de competență a autorităților naționale desemnate/competente.

Ulterior, noua metodologie propusă de ABE a fost aprobată de Consiliul guvernatorilor Băncii Centrale Europene (BCE). Astfel, în urma întrunirii din data de 30 noiembrie 2022 a Forumului Macroprudențial, Consiliul Guvernatorilor BCE a publicat o declarație privind revizuirea metodologiei referitoare la limitele minime ale amortizorului O-SII aplicabile băncilor sistemice din statele membre participante la Mecanismul unic de supraveghere (MUS)³⁸. Noua metodologie majorează atât numărul intervalelor (de la 4 la 6), cât și pragul minim al amortizorului O-SII aplicabil entităților care se încadrează în intervalul superior (de la 1 la sută la 1,5 la sută), urmând a fi implementată începând cu data de 1 ianuarie 2024.

³⁸ https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.gc_statement_macroprudential_policy~4dfa34c05f.en.pdf

Interval (bucket)	Metodologia curentă (aplicabilă integral începând cu 1 ianuarie 2022)		Metodologia revizuită (aplicabilă începând cu 1 ianuarie 2024)	
	Scor	Nivelul amortizorului O-SII	Scor	Nivelul amortizorului O-SII
1	până la 1 250	0,25%	până la 750	0,25%
2	1 250 - 1 950	0,50%	750 - 1 299	0,50%
3	1 950 - 2 900	0,75%	1 300 - 1 949	0,75%
4	peste 2 900	1,00%	1 950 - 2 699	1,00%
5	-	-	2 700 - 4 449	1,25%
6	-	-	peste 4 450	1,50%

Conform declarației BCE, noua metodologie privind nivelul minim al amortizorului O-SII aplicabil băncilor sistemice din statele membre participante la MUS va contribui la creșterea capacității instituțiilor de a absorbi pierderile și de a continua fără întreruperi oferirea serviciilor financiare către sectorul real, în conformitate cu recomandările Consiliului Guvernatorilor din noiembrie 2022 privind politicile macroprudențiale. Totodată, implementarea noii metodologii are obiectivul de a reduce în continuare eterogenitatea nejustificată a metodelor de calibrare a amortizorului O-SII aplicabile la nivelul statelor membre participante la MUS și de a asigura un tratament mai echitabil pentru băncile sistemice.

Este de menționat faptul că deși România nu face parte din Mecanismul unic de supraveghere și, prin urmare, nu îi sunt opozabile reglementările aplicabile statelor membre ale MUS, metodologia de calibrare a amortizorului O-SII în funcție de dimensiunea instituției, dezvoltată de BNR, aplicată băncilor persoane juridice române începând cu anul 2022, se încadrează în palierele stabilite de Banca Centrală Europeană, atât conform metodologiei inițiale, cât și celei revizuite în contextul obiectivului BCE de reducere a eterogenității nejustificate a metodelor de calibrare a amortizorului aplicabil băncilor sistemice, mai ales având în vedere că sectorul bancar românesc include un număr semnificativ de filiale ale băncilor străine înmatriculate în Uniunea Europeană. În această manieră se pot asigura condiții concurențiale egale pentru instituțiile de credit înmatriculate în UE, indiferent de statul membru în care desfășoară activitate bancară. Obligația punerii în aplicare a ghidurilor emise de Autoritatea Bancară Europeană și a deciziilor Băncii Centrale Europene revine și României ca stat membru al Uniunii Europene care aspiră la calitatea de membru al Uniunii Bancare.

Implementarea în România

Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) este implementat de Banca Națională a României, în calitate de autoritate de supraveghere sectorială, în urma emiterii unei recomandări în acest sens de către Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM). Conform cadrului de reglementare,

evaluarea sectorului bancar din perspectiva entităților sistemice și calibrarea amortizorului O-SII aplicabil băncilor eligibile trebuie realizate cu periodicitate anuală³⁹.

Metodologia de identificare a băncilor sistemice utilizată la nivel național⁴⁰ este armonizată cu recomandările Ghidului EBA/GL/2014/10, fiind totodată actualizată cu noile prevederi ale cadrului de reglementare european CRD V referitoare la amortizorul aplicabil băncilor sistemice identificate la nivel național, context în care a fost introdusă o nouă metodă de calibrare a amortizorului O-SII, care ia în considerare amprenta sistemică a băncilor. Metodologia a fost aplicată începând cu 1 ianuarie 2022 și utilizează scorurile obținute de băncile sistemice în urma calculării indicatorilor obligatorii de evaluare recomandați de Autoritatea Bancară Europeană, folosind metoda intervalelor de valori (*bucket-uri*), stabilite ca având o valoare egală cu 500 puncte de bază. Acestea le sunt alocate valori ale amortizorului O-SII în ordine crescătoare în funcție de importanța sistemică, în trepte egale cu 0,5 puncte procentuale, pe o scală pornind de la 0,5 la sută până la 3 la sută (Tabel 3.3.).

Tabel 3.3. Calibrarea amortizorului O-SII prin metoda intervalelor de valoare

Interval (<i>bucket</i>)	Limite (min. - max.) (puncte de bază)	Nivelul amortizorului O-SII (% din total expuneri ponderate în funcție de risc)
1	275 - 500	0,5%
2	501 - 1 000	1,0%
3	1 001 - 1 500	1,5%
4	1 501 - 2 000	2,0%
5	2 001 - 2 500	2,5%
6	peste 2 500	3,0%

Notă: Primul interval are ca limită minimă scorul de 275 puncte de bază, de la care băncile sunt desemnate în mod automat ca fiind sistemice, conform metodologiei aprobate de BNR, în calitate de autoritate de supraveghere sectorială. În cazul în care este identificată o bancă sistemică prin intermediul indicatorilor suplimentari, dar aceasta are scorul dat de indicatorii obligatorii sub pragul de 275 puncte de bază, atunci instituția se va încadra în primul interval.

Sursa: BNR

Pe parcursul anului 2023 au fost aplicate prevederile Recomandării CNSM nr. R/5/2022 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România⁴¹, prin care se recomandă Băncii Naționale a României să impună, începând cu data de 1 ianuarie 2023, pe bază individuală sau consolidată, după caz, un amortizor de capital aferent altor instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII), calculat pe baza valorii

³⁹ Art. 24 alin. 2 din Regulamentul CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente, modificat și completat prin Regulamentul CNSM nr. 1/18.12.2020 și Regulamentul CNSM nr. 1/20.10.2022, prevede următoarele: (2) Comitetul revizuieste anual instituțiile de tip O-SII identificate și comunică rezultatul către instituțiile vizate și CERS [...]. Art. 232 alin. 6 din același regulament stipulează: (6) Comitetul revizuieste amortizorul O-SII cel puțin anual.

⁴⁰ Sinteza metodologiei utilizate este disponibilă pe websiteul BNR: Banca Națională a României – Sinteza metodologiei de evaluare a băncilor sistemice și de calibrare a amortizorului pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) (bnro.ro)

⁴¹ Recomandarea CNSM nr. R/5/2022 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România este publicată pe websiteul CNSM (<https://www.cnsmro.ro/politica-macroprudentiala/lista-recomandarilor-2022/>).

totale a expunerii la risc, fiecărei instituții de credit identificate ca având un caracter sistemic potrivit datelor raportate pentru 31 decembrie 2021, după cum urmează: (i) 2 la sută pentru Banca Transilvania S.A., (ii) 1,5 la sută pentru UniCredit Bank S.A., Banca Comercială Română S.A. și BRD – Groupé Société Générale S.A., (iii) 1 la sută pentru Raiffeisen Bank S.A. și (iv) 0,5 la sută pentru OTP Bank România S.A., CEC Bank S.A., Alpha Bank România S.A. și Banca de Export-Import a României EXIMBANK S.A. Recomandarea CNSM a fost implementată prin emiterea Ordinului BNR nr. 8/2022 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII)⁴².

În cursul anului 2023 evaluarea a fost reluată, fiind utilizate raportările instituțiilor de credit elaborate pentru finele celui mai recent exercițiu financiar încheiat, respectiv pentru data de referință 31 decembrie 2022. În urma analizei au fost identificate băncile desemnate ca fiind sistemice aferent anului 2024, respectiv:

- ➔ A) opt instituții de credit au fost identificate în prima etapă de evaluare, respectiv instituțiile ce au obținut un scor superior limitei minime de 275 puncte de bază la calculul indicatorilor obligatorii recomandați de ABE: Banca Transilvania, BRD – Groupé Société Générale, Banca Comercială Română, UniCredit Bank, Raiffeisen Bank, CEC Bank, OTP Bank și Alpha Bank.
- ➔ B) o instituție a fost identificată în a doua etapă de evaluare, reprezentată de calcularea indicatorilor suplimentari: EXIM BANCA ROMÂNEASCĂ, care, aferent criteriilor A – „Aportul instituției de credit la finanțarea economiei reale, calculat prin volumul creditelor acordate companiilor nefinanciare și gradul de substituție a activității de creditare a companiilor nefinanciare”, B – „Aportul instituției de credit la intermedierea financiară, calculat prin volumul depozitelor atrase de la populație și de la companii nefinanciare”, C – „Prezența instituției de credit pe piața interbancară și cuantificarea efectului de contagiune” și D – „Determinarea instituțiilor de importanță sistemică din cadrul sistemului de plăți ReGIS”, a obținut rezultate situate peste limita minimă de 2,75 la sută prevăzută de metodologie pentru identificarea entităților sistemice pentru criteriul luat în considerare aferent datelor de referință analizate.

Evaluarea a fost analizată în ședința Consiliului general al CNSM din data de 19 octombrie 2023, care a decis emiterea Recomandării CNSM nr. R/4/2023 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România⁴³, prin care se recomandă Băncii Naționale a României să impună, începând cu data de 1 ianuarie 2024, pe bază individuală sau consolidată, după caz, un amortizor de capital aferent altor instituții de importanță sistemică

⁴² Ordinul BNR nr. 8/2022 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII) a fost publicat în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 1187 din 12 decembrie 2022.

⁴³ Recomandarea CNSM nr. R/4/2023 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România este publicată pe websiteul CNSM (https://www.cnsmro.ro/res/ups/Recomandare-CNSM-nr.4_2023-amortizor-O-SII-aplicabil-in-2024.pdf).

(amortizorul O-SII), calculat pe baza valorii totale a expunerii la risc, fiecărei instituții de credit identificate ca având un caracter sistemic potrivit datelor raportate pentru 31 decembrie 2022, după cum urmează: (i) 2 la sută pentru Banca Transilvania S.A. (nivel consolidat), (ii) 1,5 la sută pentru UniCredit Bank S.A. (nivel consolidat), Banca Comercială Română S.A. (nivel consolidat), BRD – Groupe Société Générale S.A. (nivel consolidat), (iii) 1 la sută pentru Raiffeisen Bank S.A. (nivel consolidat), CEC Bank S.A. (nivel individual) și (iv) 0,5 la sută pentru OTP Bank România S.A. (nivel consolidat), Alpha Bank România S.A. (nivel individual) și EXIM BANCA ROMÂNEASCĂ S.A. (nivel individual). Instituțiile de importanță sistemică identificate pentru anul 2024, scorurile obținute în cadrul celei mai recente evaluări efectuate și nivelul amortizorului O-SII aplicabil începând cu 1 ianuarie 2024 sunt prezentate în Tabelul 3.4.

Tabel 3.4. Instituțiile de importanță sistemică identificate pentru anul 2024

Instituția de credit	Scorul conform indicatorilor obligatorii/suplementari	Cerința privind amortizorul O-SII (% din valoarea totală a expunerii la risc)	Nivelul de aplicare a amortizorului O-SII
A. Identificate în prima etapă de evaluare, respectiv instituțiile ce au obținut un scor superior limitei minime de 275 puncte de bază la calculul indicatorilor obligatorii recomandați de ABE pentru data de referință 31.12.2022			
Banca Transilvania S.A.	1 681 p.b.	2,0	consolidat
BRD – Groupe Société Générale S.A.	1 297 p.b.	1,5	consolidat
Banca Comercială Română S.A.	1 250 p.b.	1,5	consolidat
UniCredit Bank S.A.	1 237 p.b.	1,5	consolidat
Raiffeisen Bank S.A.	834 p.b.	1,0	consolidat
CEC Bank S.A.	516 p.b.	1,0	individual
OTP Bank Romania S.A.	492 p.b.	0,5	consolidat
Alpha Bank Romania S.A.	343 p.b.	0,5	individual
B. Identificate în a doua etapă de evaluare, reprezentată de calcularea indicatorilor suplimentari – pragul de la care instituțiile sunt desemnate ca fiind sistemice este de 2,75%			
EXIM BANCA ROMÂNEASCĂ S.A.	Criteriul A – Aportul instituției de credit la finanțarea economiei reale, calculat prin volumul creditelor acordate companiilor nefinanciare și gradul de substituție a activității de creditare a companiilor nefinanciare: banca este sistemică aferent celor 4 trimestre de analiză: trim. IV 2022 (5,81%), trim. III 2022 (5,04%), trim. I 2023 (4,37%) și trim. II 2023 (5,22%).	0,5	individual

Instituția de credit	Scorul conform indicatorilor obligatorii/suplimentari	Cerința privind amortizorul O-SII (% din valoarea totală a expunerii la risc)	Nivelul de aplicare a amortizorului O-SII
	Criteriul B – Aportul instituției de credit la intermedierea financiară, calculat prin volumul depozitelor atrase de la populație și de la companii nefinanciare: banca este sistemică aferent trim. I 2023 (2,96%) și trim. II 2023 (2,88%).		
	Criteriul C – Prezența instituției de credit pe piața interbancară și cuantificarea efectului de contagiune: banca este sistemică pentru trei trimestre de analiză, începând cu trim. IV 2022		
	Criteriul D – Determinarea instituțiilor de importanță sistemică din cadrul sistemului de plăți ReGIS: banca este sistemică pentru trim. II 2023 (3,60%)		

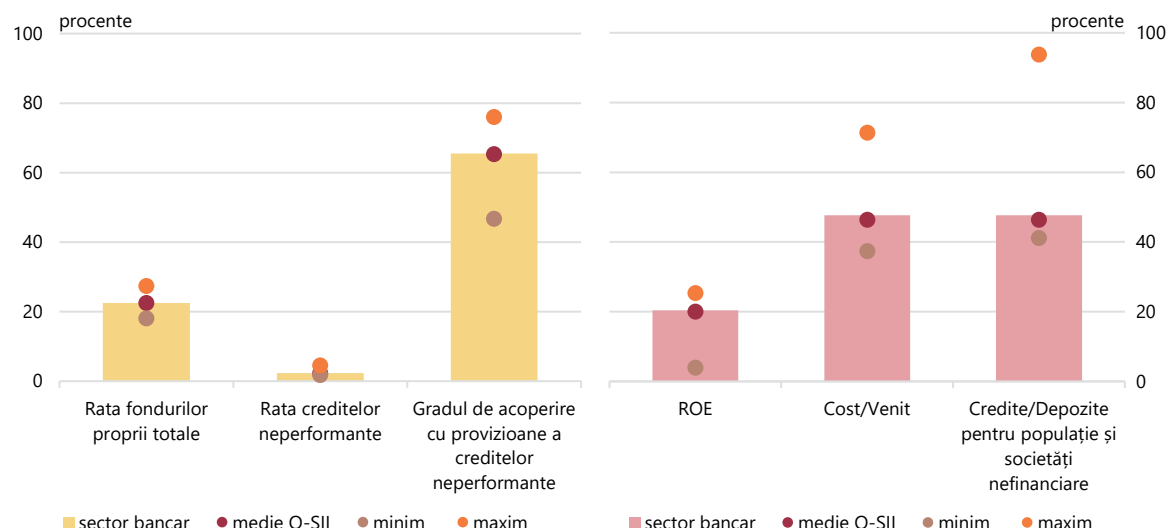
Sursa: CNSM

În conformitate cu prevederile cadrului european de reglementare, recalibrarea amortizorului O-SII a făcut obiectul notificării prealabile către CERS.

Dintre cele nouă bănci sistemice identificate ca având un caracter sistemic aferent anului 2024, trei instituții de credit au capital românesc (CEC Bank și EXIM BANCA ROMÂNEASCĂ S.A.) sau capital majoritar românesc (Banca Transilvania). Restul de șase instituții sunt filiale ale unor bănci străine din alte state membre (Austria – BCR, Raiffeisen; Italia - UniCredit; Grecia – Alpha Bank; Franța – BRD; Ungaria – OTP Bank) care au calitatea de instituții sistemice în țara de origine. Astfel, în anul 2024, băncile-mamă care dețin filiale în România trebuie să îndeplinească următoarele cerințe suplimentare de capital: UniCredit SpA (Italia): amortizor G-SII de 1 la sută, amortizor O-SII de 1 la sută⁴⁴; Erste Group Bank (Austria): amortizor O-SII de 1,5 la sută; Société Générale Group (Franța) – amortizor G-SII de 1 la sută, amortizor O-SII de 1 la sută; Raiffeisen Bank International AG (Austria): amortizor O-SII de 1,5 la sută; Alpha Bank (Grecia): amortizor O-SII de 1 la sută; OTP Bank Nyrt. (Ungaria) – amortizor O-SII de 2 la sută (sursa informațiilor este reprezentată de datele publicate pe websiteul CERS). În acest context, în cazul filialelor din România ale instituțiilor din UE, la stabilirea nivelului amortizorului de capital pentru alte instituții de importanță sistemică s-a avut în vedere amortizorul G-SII/O-SII aplicabil băncilor-mamă, în conformitate cu prevederile Regulamentului CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și

⁴⁴ Conform prevederilor CRD IV/CRD V, cerințele de capital reprezentate de amortizorul G-SII și amortizorul O-SII nu se cumulează, fiind aplicabilă cea mai mare dintre acestea.

Grafic 3.11. Indicatori de prudență și eficiență ai instituțiilor de importanță sistemică (dec. 2023)

Sursa: BNR, raportări prudențiale

procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente, cu modificările și completările ulterioare⁴⁵.

BNR a implementat Recomandarea CNSM nr. R/4/2023 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România prin emiterea Ordinului BNR nr. 9/2023 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII)⁴⁶.

Grupa instituțiilor de credit identificate ca având un caracter sistemic pentru anul 2024 are un rol determinant pentru sectorul bancar românesc, situație reflectată de următorii indicatori: (i) dețin 79,5 la sută din activele bancare la data de 31 decembrie 2022, (ii) asigură o proporție semnificativă a serviciilor financiare către economia reală (79,2 la sută din creditele în stoc; 79,1 la sută din depozitele atrase; 64,1 la sută din plățile efectuate), (iii) din perspectiva complexității, derulează 90 la sută din tranzacțiile cu instrumente financiare derivate pe piețe extrabursiere, plasează 77,3 la sută din activele transfrontaliere și atrag 75,3 la sută din pasivele externe, iar (iv) în privința interconectivității cu celelalte entități care

⁴⁵ Art. 23² alin. (2) din Regulamentul CNSM nr. 1/2020 pentru modificarea și completarea Regulamentului CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente stipulează următoarele: (2) În procesul de stabilire a ratei amortizorului O-SII pe care Comitetul (CNSM) o recomandă, acesta are în vedere că, în cazul în care o instituție de tip O-SII este o filială fie a unei instituții de tip G-SII, fie a unei instituții de tip O-SII care este fie o instituție, fie un grup a cărui întreprindere-mamă este o instituție-mamă din UE și face obiectul unui amortizor O-SII pe o bază consolidată, rata amortizorului O-SII pe care o recomandă și care se aplică la nivel individual sau subconsolidat nu depășește valoarea mai mică dintre următoarele: a) suma între valoarea cea mai mare dintre rata amortizorului G-SII sau O-SII aplicabilă grupului la nivel consolidat și 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc calculată în conformitate cu art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013; și b) 3 la sută din valoarea totală a expunerii la risc calculată în conformitate cu art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 sau rata a cărei aplicare pentru grup la nivel consolidat a fost recomandată de Comitet (CNSM), potrivit art. 23¹ alin. (1) din prezentul regulament și autorizată de Comisie, în conformitate cu art. 23¹ alin. (4) din prezentul regulament. Regulamentul CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente, cu modificările și completările ulterioare, este publicat pe websiteul CNSM (<https://www.cnsmro.ro/despre/cadru-juridic/>).

⁴⁶ Ordinul BNR nr. 9/2023 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII) a fost publicat în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 1177 din 27 decembrie 2023.

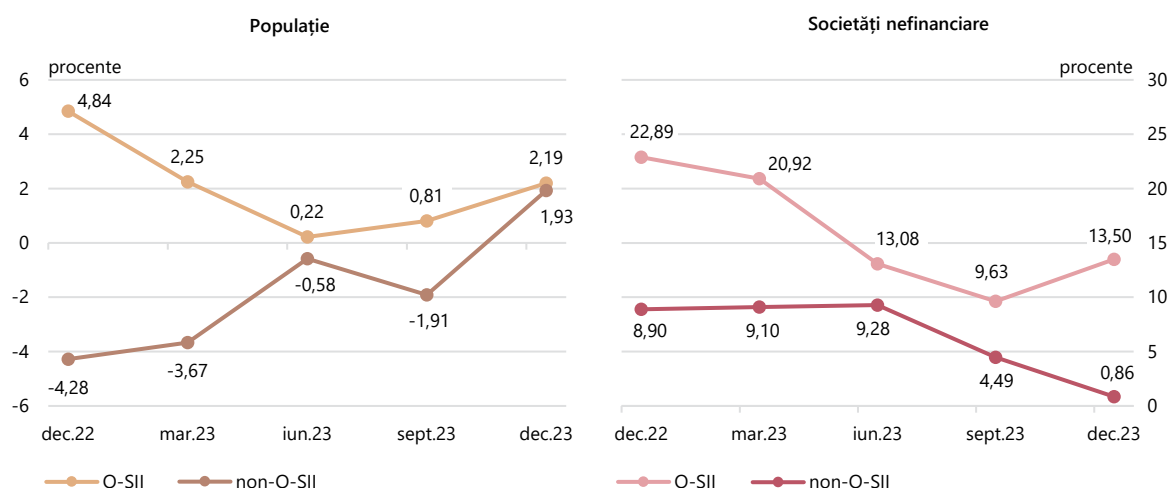
activează în domeniul financiar, furnizează 70,0 la sută din activele intrafinanciare, utilizează 73,2 la sută din pasivele intrafinanciare și dețin 98,1 la sută din stocul de obligațiuni emise.

Analizând instituțiile de credit din perspectiva macroprudențială, grupa băncilor de importanță sistemică înregistrează un nivel îmbunătățit al capitalizării față de anul precedent (22,48 la sută față de 21,78 la sută), în linie cu capitalizarea sectorului bancar (22,51 la sută în decembrie 2023). O tendință de îmbunătățire atât la nivelul sectorului, cât și la nivelul instituțiilor O-SII, se observă în ceea ce privește calitatea activelor exprimată prin rata creditelor neperformante (NPL). Acest indicator a atins un minim istoric de 2,32 la sută la nivelul instituțiilor sistemice, în scădere față de valoarea din anul precedent (2,67 la sută), confirmând astfel consolidarea în zona verde de risc conform clasificării ABE (rata NPL mai scăzută de 3 la sută). Gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante s-a menținut în jurul valorii consemnate în anul precedent (66 la sută) atât pentru sectorul bancar, cât și pentru grupa băncilor sistemice, nivel situat semnificativ peste media UE (42,6 la sută la 30 septembrie 2023).

Din perspectiva profitabilității și a eficienței, instituțiile sistemice și-au îmbunătățit poziția, ajungând la o valoare a rentabilității financiare (ROE) de 20,05 la sută în decembrie 2023 (față de 16,8 la sută în anul anterior) și la un raport între cheltuieli operaționale și venituri operaționale de 46,34 la sută (față de 50,1 la sută în anul anterior). Indicatorii menționați se află în zona verde, definită prin metodologia ABE și sunt superiori mediei calculate la nivel european (10,9 la sută pentru ROE și 55,1 la sută pentru raportul cost/venit aferent datei de referință 30 septembrie 2023). Analizând raportul între credite și depozite având drept contrapartidă gospodăriile populației și societățile nefinanciare, instituțiile O-SII consemnează o diminuare a indicatorului în decembrie 2023 față de decembrie 2022 (de la 63,8 la sută la 59,43 la sută). Același trend se observă și la nivelul sectorului bancar, unde contracția a fost de 4,5 puncte procentuale, de la 66,5 la sută în decembrie 2022 la 61,1 la sută în decembrie 2023. Aceste evoluții pot fi puse pe seama mediului macroeconomic marcat de creșterea ratelor de dobândă, context în care atât populația, cât și societățile nefinanciare au preferat să adopte strategii investiționale bazate pe constituirea de depozite, raportul diminuându-se ca urmare a manifestării efectului de numitor. Nivelul consemnat de băncile din România se situează în intervalul cel mai bun definit de ABE (sub 100 la sută – zona verde), dar reflectă necesitatea îmbunătățirii strategiilor în sensul adâncirii intermedierei și incluziunii financiare.

În ceea ce privește activitatea de creditare a sectorului real, se remarcă o diminuare a ratelor de creștere pe parcursul anului 2023 pe ambele segmente de clientelă (populației și societăți nefinanciare), atât în cazul sectorului bancar în ansamblu, cât și la nivelul instituțiilor sistemice. Față de perioada anterioară, atunci când băncile sistemice au contribuit preponderent la avansul creditelor direcționate către economia reală, în anul 2023 se remarcă o apropiere între ratele de creștere a creditelor acordate de instituțiile O-SII și non-O-SII, în special pe segmentul populației (aferent căruia băncile sistemice au înregistrat o creștere anuală de 2,2 la sută, în vreme ce restul instituțiilor au avut o creștere de 1,9 la sută). Pe segmentul societăților nefinanciare s-a observat o scădere a ritmului de creștere în prima parte a anului pentru instituțiile sistemice (de la 22,9 la sută în decembrie

Grafic 3.12. Rata de creștere anuală a creditelor și avansurilor acordate populației și societăților nefinanciare de instituțiile de tip O-SII și non-O-SII

Sursa: BNR, raportări prudențiale

2022 la 9,6 la sută în septembrie 2023), ecartul dintre acestea și celelalte instituții de credit (care au menținut un ritm de creștere relativ constant al creditării pe parcursul primului semestru al anului 2023, în jurul valorii de 9 la sută, ulterior acesta restrângându-se până la 0,9 la sută în decembrie 2023) atingând minimul în luna iunie (3,7 puncte procentuale). În trimestrul IV 2023 rata de creștere a finanțărilor direcționate către companii de instituțiile O-SII a accelerat (până la 13,5 la sută în decembrie 2023), acestea redevenind principalul motor al creditării. În anul 2023, creditarea în valută a jucat un rol important în susținerea ratelor de creștere, în principal pe segmentul companiilor, având în vedere diferențialul important de rată a dobânzii consemnat la începutul anului, acest trend estompându-se odată cu înăsprirea condițiilor monetare din zona euro. Faptul că în mod constant ritmul de creștere a creditelor acordate de instituțiile de credit mari, de importanță sistemică, se menține peste cel al sectorului bancar, creează premisele continuării procesului de concentrare bancară și al adâncirii decalajului dintre instituțiile O-SII și non-O-SII.

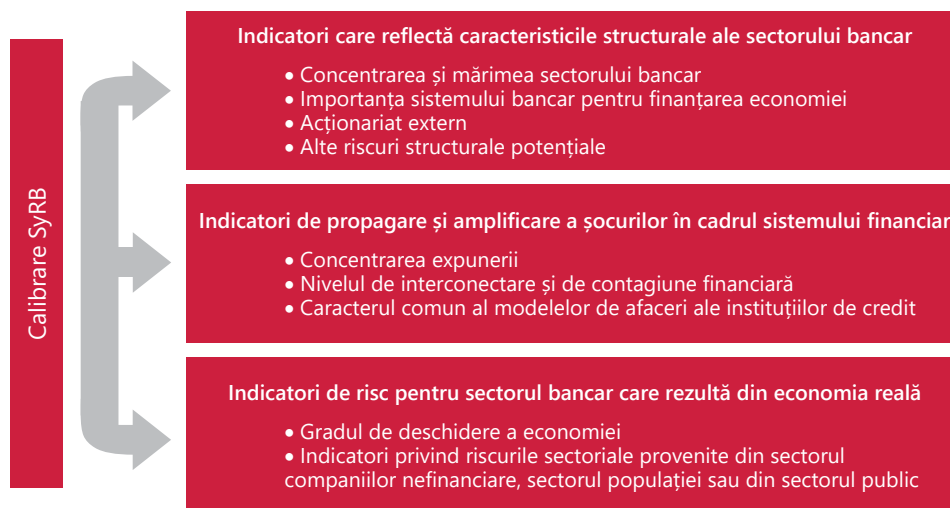
3.1.3. Amortizorul de capital pentru riscul sistemic

Cadrul de implementare a instrumentului macroprudențial

Autoritățile macroprudențiale au la dispoziție amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB) atât în vederea prevenirii și atenuării riscurilor sistemice de natură structurală, cât și pentru atingerea obiectivului intermediar al politicii macroprudențiale ce presupune consolidarea rezistenței la șocurile infrastructurii financiare. Acesta are avantajul de a fi cel mai flexibil dintre cele patru amortizoare prevăzute de cadrul european de reglementare, având posibilitatea de a fi calibrat în funcție de particularitățile sectorului bancar național. Rata amortizorului pentru riscul sistemic se poate aplica tuturor expunerilor sau unui subset de expuneri, de asemenea poate fi aplicată tuturor instituțiilor sau doar unuia ori mai multor subgrupuri, în cazul în care instituțiile prezintă profiluri de risc similare în modelele lor de afaceri.

Pentru calibrarea amortizorului de capital pentru riscul sistemic, CERS recomandă autorităților desemnate trei seturi de indicatori⁴⁷ (Figura 3.4).

Figura 3.4. Indicatorii utilizați în calibrarea SyRB

Sursa: CERS

Odată cu adoptarea pachetului legislativ CRD V, cadrul de implementare a politicii macroprudențiale a suferit o serie de reconfigurări. Astfel, a fost accentuată flexibilitatea amortizorului SyRB în contracararea riscurilor de natură sistemică, prin posibilitatea de a le raporta direct la expunerile sectoriale. Acest cadru permite aplicarea unor cerințe compuse, prin posibilitatea de a aplica amortizorul atât asupra expunerilor totale, cât și asupra unor expuneri sectoriale, expunerilor din țări terțe și tuturor expunerilor sau expunerilor sectoriale din alte state membre. O altă modificare importantă se referă la obligația de cumulare a cerințelor de capital aferente O-SII și SyRB prin prisma definirii clare a rolului diferit pe care îl au cele două amortizoare. În situația în care suma ratelor celor două amortizoare este mai mare de 5 la sută, autoritățile naționale trebuie să solicite aprobarea Comisiei Europene înainte de intrarea în vigoare a măsurii. Un amendament deosebit de important din perspectiva calibrării instrumentului în scopul atingerii obiectivelor intermediare ale politicii macroprudențiale se referă la introducerea posibilității de aplicare multiplă a amortizorului SyRB pe mai multe categorii de expuneri sau la nivelul expunerilor totale, valoarea amortizorului fiind determinată ca sumă a cerințelor individuale (art. 133 alin. (2) din CRD V):

$$B_{SR} = r_T \cdot E_T + \sum_i r_i \cdot E_i$$

Unde B_{SR} reprezintă valoarea cumulată a amortizorului aplicabilă unei instituții, $r_T \cdot E_T$ reprezintă cerința aplicată la nivelul expunerilor totale (calculată ca produs între rata amortizorului și volumul total al expunerilor), iar $r_i \cdot E_i$ reprezintă cerința aplicată la nivelul unui set/subset de expuneri i (calculată în mod similar cerinței pentru expunerile totale).

⁴⁷ The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector

Metodologia de aplicare sectorială a amortizorului de capital pentru riscul sistemic a fost stabilită la nivel european prin emiterea Ghidului ABE privind subseturile adecvate de expuneri sectoriale cărora autoritățile competente sau desemnate le pot aplica un amortizor de risc sistemic în conformitate cu articolul 133 alineatul (5) litera (f) din Directiva 2013/36/UE – EBA/GL/2020/13, care statuează aspecte precum modul de implementare, principiile urmărite și categoriile de expuneri eligibile.

Experiența europeană

La sfârșitul anului 2023, majoritatea statelor membre aplicau sau anunțaseră aplicarea unei rate a amortizorului pentru riscul sistemic mai mare ca zero, printre acestea regăsindu-se Finlanda și Malta, care aplică o rată pozitivă începând cu 1 aprilie 2024, respectiv Ungaria din iulie 2024.

În ceea ce privește SyRB, ulterior intrării în vigoare a modificărilor aduse prin cadrul de reglementare CRD V, mai multe țări au decis să implementeze un amortizor sectorial pentru riscul sistemic (sSyRB). Prin intermediul CRD V, autoritățile macroprudențiale au posibilitatea să abordeze riscuri multiple, intervenite concomitent pe paliere diferite ale sistemului financiar, prin aplicarea la nivel sectorial a amortizorului SyRB.

Astfel, până la sfârșitul anului 2023, 8 state membre au adoptat/anunțat decizia de implementare a unui amortizor pentru riscul sistemic sectorial (Tabel 3.5). Pe parcursul anului 2023, 4 state membre au stabilit introducerea unui nou SyRB. Malta a aplicat o rată de 1 la sută expunerilor de tip retail garantate cu bunuri imobile rezidențiale, între 30 septembrie 2023 și 31 martie 2024, ulterior aceasta a crescut la nivelul de 1,5 la sută, conform deciziei de implementare treptată (*phase-in*). De asemenea, Franța a decis aplicarea unei rate sSyRB de 3 la sută, începând cu august 2023. Amortizorul este aplicat de cele 7 bănci sistemice (O-SII) din Franța doar în momentul îndeplinirii concomitente a următoarelor criterii: (i) valoarea expunerilor totale față de un grup de clienți (instituții nefinanciare) interconectați, calculată la cel mai înalt nivel de consolidare, conform definiției CRR a expunerilor mari, depășește nivelul de 5 la sută din fondurile proprii de nivel 1 de bază, și (ii) raportul între datoria totală a acestui grup de instituții nefinanciare și EBITDA este negativ sau mai mare ca 6. De asemenea, Ungaria a anunțat în iunie 2023 reactivarea amortizorului pentru riscul sistemic din iulie 2024, acesta având drept scop adresarea vulnerabilităților aferente pieței imobiliare comerciale. Totodată, Belgia a decis reducerea ratei sSyRB aplicate, de la 9 la sută la 6 la sută începând din aprilie 2024.

Tabel 3.5. Principalele aspecte avute în vedere în calibrarea sSyrb – sfârșitul anului 2023

Țara	Rata sSyrb (%)	Modul de aplicare	Motivul aplicării	Indicatori utilizați în calibrare
Belgia	6	Expuneri imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative	Vulnerabilitățile asociate expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative	Indicatorii principali sunt: prețul imobilelor rezidențiale (inclusiv indicatori aferenți evaluării prețului), gradul de îndatorare a gospodăriilor,

Țara	Rata sSyrb (%)	Modul de aplicare	Motivul aplicării	Indicatori utilizați în calibrare
				rata de creștere a creditului ipotecar, indicatori aferenți standardului de creditare (LTV, DSTI, maturitatea creditelor ipotecare, marja de dobândă practică de bănci)
Germania	2	Expuneri garantate cu proprietăți imobiliare	Vulnerabilități asociate expunerilor garantate cu proprietăți imobiliare rezidențiale	O serie de indicatori printre care dinamica supraevaluării bunurilor imobiliare rezidențiale, dinamica creșterii prețurilor imobilelor, rata de creștere a creditării ipotecare, îndatorarea gospodăriilor
Liechtenstein	1	Expuneri față de persoane fizice garantate cu proprietăți rezidențiale și expuneri față de persoane juridice garantate cu proprietăți imobiliare comerciale	Vulnerabilități asociate pieței imobiliare, atât rezidențiale, cât și comerciale	O serie de indicatori printre care volumul creditelor ipotecare, rata de creștere a creditelor ipotecare, îndatorarea gospodăriilor, dinamica prețurilor proprietăților imobiliare rezidențiale, evoluția activității de construcție a imobilelor
Lituania	2	Expuneri de tip retail garantate cu proprietăți rezidențiale	Vulnerabilitățile asociate pieței imobiliare, creditele ipotecare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative	O serie de indicatori aferenți: 1) caracteristicilor structurale ale sectorului bancar, 2) sistemului financiar, 3) unor sectoare specifice economiei reale ce ar afecta sectorul bancar
Slovenia	1 sau 0,5	Expuneri de tip retail garantate cu proprietăți rezidențiale sau alte expuneri față de persoane fizice	Vulnerabilitățile asociate pieței imobiliare rezidențiale	O serie de indicatori printre care dinamica supraevaluării bunurilor imobiliare rezidențiale, dinamica creșterii prețurilor imobilelor, rata de creștere a creditării ipotecare, îndatorarea gospodăriilor, raportul între prețurile imobilelor și venitul disponibil, dinamica expunerilor băncilor față de piața imobiliară, distribuția LTV pentru creditele ipotecare noi
Franța	3	Expuneri față de societățile nefinanciare franceze	Vulnerabilitățile legate de concentrarea riscurilor ca urmare a unui nivel de îndatorare ridicat al companiilor nefinanciare din sistemul financiar	Principalii indicatori sunt: (i) rata de creștere a creditului (totală și individuală pentru firmele mari); împrumuturi și titluri de creanță, (ii) îndatorare (totală și individuală pentru firmele mari); datorie

– continuare –

Țara	Rata sSyrb (%)	Modul de aplicare	Motivul aplicării	Indicatori utilizați în calibrare
				brută/EBITDA și (iii) concentrarea expunerilor băncilor la o selecție de mari companii nefinanciare măsurată prin ponderea expunerii finale ca procent din fondurile proprii de nivel 1 de bază.
Malta	1,5	Expuneri de tip retail garantate cu bunuri imobile rezidențiale	Vulnerabilități asociate expunerilor garantate cu proprietăți imobiliare rezidențiale	Principalii indicatori utilizați: creșterea anuală a creditării ipotecare pentru rezidenți, ponderea creditării ipotecare din totalul creditelor pentru sectorul populației rezidente, ponderea datoriei gospodăriilor raportată la activele financiare, datoria gospodăriilor în PIB, ponderea datoriei gospodăriilor raportată la venitul disponibil, creșterea anuală a prețurilor proprietăților, raportul dintre prețul proprietății și venitul pe cap de locuitor, indicele de nealiniere a prețurilor locuințelor
Ungaria	0-2	Expuneri garantate cu proprietăți imobiliare comerciale	Vulnerabilități asociate pieței imobiliare comerciale	O serie de indicatori printre care volumul creditelor imobiliare comerciale, rata de creștere a creditelor imobiliare comerciale neperformante, evoluția creditelor imobiliare comerciale în funcție de scopul acestora

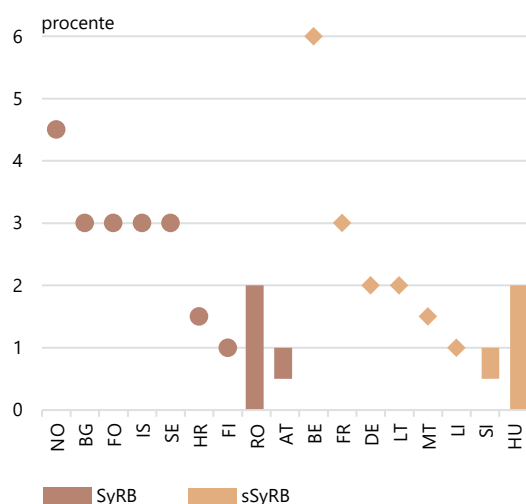
Sursa: CERS, websiteurile autorităților macroprudențiale naționale

Pe lângă modificările apărute ca urmare a introducerii sSyRB de unele state membre, un alt stat (Finlanda) a decis implementarea unui SyRB ca urmare a vulnerabilităților structurale ce caracterizează sectorul bancar al acesteia. Astfel, valorile indicatorilor utilizați în această decizie au arătat că sectorul bancar este vulnerabil, în special ca urmare a dimensiunii sale în raport cu produsul intern brut, a conexiunilor transfrontaliere și a expunerilor aferente creditării ipotecare și imobiliare. Prin urmare, autoritatea de supraveghere financiară finlandeză a dispus activarea unui SyRB de 1 la sută, aplicabil tuturor băncilor pe expunerile totale, începând cu aprilie 2024 (Grafic 3.13).

Experiența acumulată până în prezent la nivel european demonstrează un interes crescut al statelor membre pentru utilizarea amortizorului pentru riscul sistemic având în vedere

gradul ridicat de flexibilitate în implementarea și calibrarea sa. Printre statele membre se observă un grad ridicat de eterogenitate atât în privința ratei (Grafic 3.14), cât și a riscurilor

Grafic 3.13. Ratele aplicate/anunțate ale SyRB și sSyRB la nivelul SEE la finalul anului 2023

Sursa: CERS, websiteurile autorităților macroprudențiale naționale

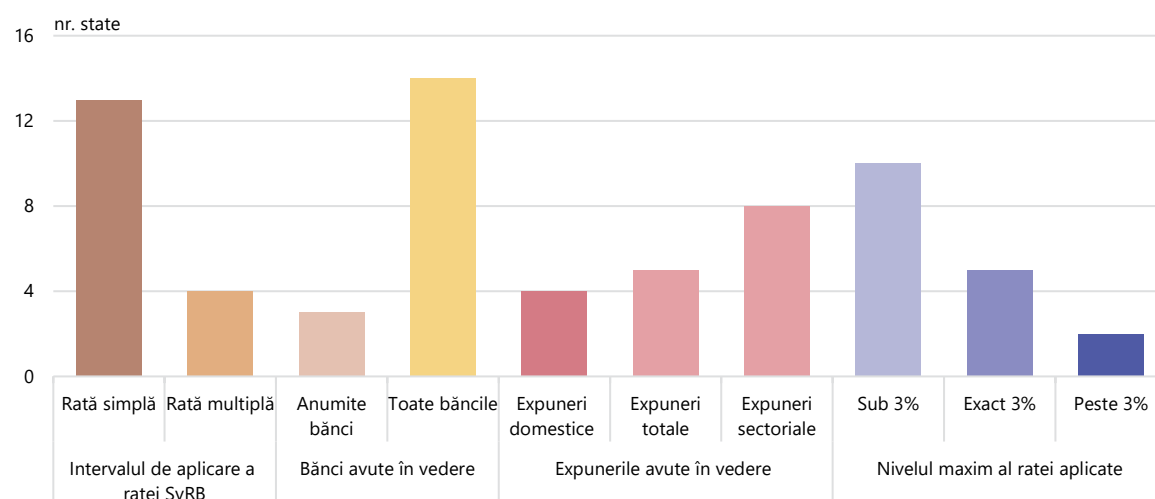
în funcție de care se iau deciziile privind calibrarea acestui amortizor, datorat caracteristicilor specifice fiecărui sistem financiar național. Totuși, autoritățile naționale utilizează cu prioritate amortizorul de capital pentru riscul sistemic în scopul diminuării vulnerabilităților generate de caracteristicile structurale ale sectorului bancar, urmate de riscurile ce provin din economia reală. Această ultimă categorie de risc este invocată de majoritatea țărilor din regiunea Europei Centrale și de Est, având în vedere faptul că volatilitatea macroeconomică internă mai ridicată sau apariția unor șocuri externe poate avea un impact semnificativ asupra sectoarelor bancare din această regiune.

Din punctul de vedere al modului de implementare, dintre cele 17 state care au anunțat/activat SyRB, 5 îl aplică asupra expunerilor totale, 4 asupra expunerilor interne, iar celelalte 8 asupra expunerilor de tip sectorial.

De asemenea, este de menționat faptul că în 14 state

amortizorul este aplicat tuturor instituțiilor de credit, în timp ce în 3 țări acesta este aplicat doar unei subcategorii de bănci (Grafic 3.14). Flexibilitatea amortizorului SyRB este dată de faptul că pot fi folosiți o serie de indicatori specifici în funcție de care să fie configurat, fiecare țară putând decide aspectele pe care le va avea în vedere în determinarea ratei amortizorului.

Grafic 3.14. Distribuția statelor SEE în funcție de particularitățile de implementare a amortizorului SyRB, sfârșitul anului 2023

Sursa: CERS, websiteurile autorităților macroprudențiale naționale

Implementarea în România

În cazul României⁴⁸, amortizorul SyRB, în forma actuală, se aplică începând cu 30 iunie 2018, în baza recomandărilor CNSM, având un dublu rol: (i) asigurarea unei administrări adecvate a riscului de credit din perspectivă macroprudențială și (ii) menținerea stabilității financiare, în contextul tensionării echilibrelor macroeconomice interne și al incertitudinilor regionale și mondiale cu potențial de a persista.

Din punctul de vedere al metodologiei de calibrare, cerința de capital aferentă amortizorului se determină pe baza indicatorilor de evaluare a calității activelor existente în bilanțul băncilor, respectiv rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante. Astfel, în funcție de media înregistrată de cei doi indicatori pentru o perioadă de 12 luni anterioare aplicării, amortizorul SyRB este stabilit la 0 la sută, 1 la sută sau 2 la sută. Încadrarea pentru fiecare dintre aceste rate ale amortizorului se face prin raportare la pragurile de referință stabilite (Tabel 3.6).

Tabel 3.6. Metodologia de calcul a nivelului amortizorului de capital pentru riscul sistemic

Rata creditelor neperformante	Gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante	Rată amortizor ⁴⁹
<5%	>55%	0
>5%	>55%	1
<5%	<55%	1
>5%	<55%	2

Sursa: CNSM

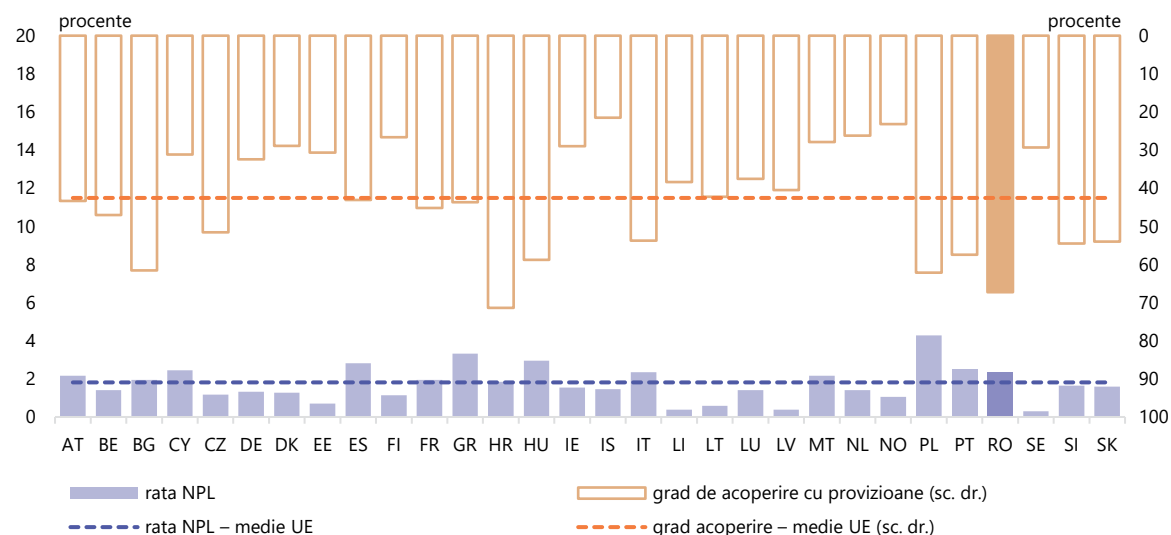
Totodată, conform recomandărilor CNSM, Banca Națională a României reevaluează semestrial nivelul amortizorului de capital pentru riscul sistemic, în contextul monitorizării în timp real a progreselor realizate de bănci în procesul de gestionare a riscului de credit.

În pofida eforturilor susținute ale instituțiilor de credit în procesul de curățare a bilanțurilor și a dinamicii favorabile a ratei NPL (începând din anul 2022, rata creditelor neperformante calculată la nivelul sectorului bancar românesc se menține în cel mai bun interval de prudență definit de metodologia ABE, fiind mai mică de 3 la sută), România încă se situează peste nivelul mediu înregistrat per ansamblul Uniunii Europene (Grafic 3.15). În schimb, România se poziționează în topul țărilor din UE în privința gradului de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante. În decembrie 2023, gradul de acoperire cu provizioane a ajuns la 67,3 la sută (conform datelor ABE care utilizează un eșantion restrâns de bănci pentru România), cu mult peste valoarea medie a UE, unde gradul de acoperire cu provizioane se plasează la 42,2 la sută. Este de menționat că indicatorul calculat la nivelul sectorului bancar românesc se cifrează la 65,4 la sută la aceeași dată de referință (decembrie 2023), nivel apropiat

⁴⁸ Recomandarea CNSM nr. 9/2017 privind amortizorul de capital pentru riscul sistemic în România

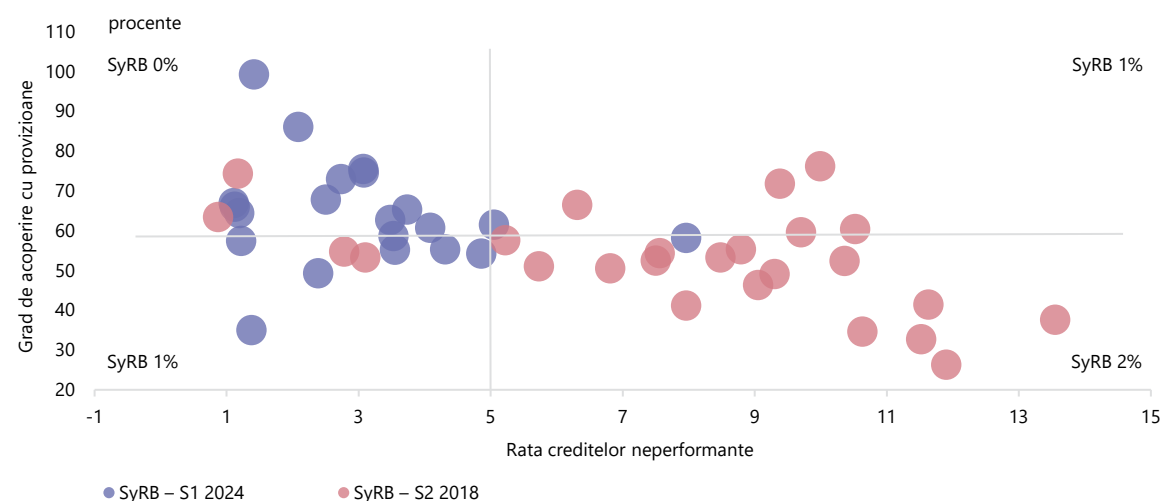
⁴⁹ Ratele amortizorului se aplică asupra expunerilor totale ale instituției de credit, calculate la cel mai înalt nivel de consolidare.

Grafic 3.15. Rata NPL și gradul de acoperire cu provizioane la nivelul UE (decembrie 2023)

Sursa: ABE

Grafic 3.16. Situația instituțiilor de credit din perspectiva celor doi indicatori în funcție de care se determină rata SyRB în România

Sursa: BNR

de cel raportat la ABE pentru primele trei bănci ca mărime în cadrul sectorului și mult superior mediei europene, ceea ce reflectă eficacitatea instrumentului macroprudențial implementat în România.

Distribuția instituțiilor de credit în funcție de rata SyRB indică, de asemenea, o evoluție favorabilă care a continuat în cursul anului 2023, fiind observată o migrare a acestora către categorii cu rate mai mici ale amortizorului. Totuși, trebuie menționat faptul că, deși evoluția de la nivelul întregului sector bancar este una pozitivă, în direcția scăderii ratei creditelor neperformante și a creșterii gradului de acoperire cu provizioane, atunci când analizăm situația la nivel individual, se poate observa că încă mai există spațiu pentru realizarea de demersuri în procesul de curățare a bilanțurilor instituțiilor de credit, în mod special în cazul

băncilor cărora le este aplicabilă o rată de 1 la sută. De altfel, în prima jumătate a anului 2024, nicio instituție de credit nu aplică rata maximă a amortizorului, de 2 la sută, ca urmare a progresului realizat în gestionarea riscului de credit. De asemenea, comparativ cu ratele aplicate în al doilea semestru din 2018 (moment în care s-a introdus pentru prima dată amortizorul SyRB) se constată o migrare a numărului instituțiilor de la o rată a amortizorului SyRB de 2 la sută spre o rată de 0 la sută. Astfel, numărul instituțiilor ce aplică o rată de 0 la sută a crescut de la 2, în al doilea semestru din anul 2018, până la 16, în primul semestru din 2024 (Grafic 3.16).

3.2. Alte instrumente cu impact asupra stabilității financiare

Instrumentele prezentate în continuare sunt aplicate de BNR în urma recomandării CNSM, fiind aplicabile sectorului bancar. Aceste instrumente oferă informații importante în procesul de implementare a măsurilor, însă nu reprezintă instrumente macroprudențiale per se. De asemenea, acestea au rolul de a crește reziliența sistemului financiar prin alte canale comparativ cu instrumentele descrise anterior.

3.2.1. Aplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre

Aplicarea măsurilor macroprudențiale are potențialul de a îmbunătăți stabilitatea sistemului financiar în ansamblu, ceea ce poate reduce probabilitatea apariției și severitatea crizelor financiare. Sistemul financiar al UE se caracterizează printr-o interconectare puternică, iar prezența activităților de intermediere financiară transfrontalieră este una ridicată. Ca urmare a acestui fapt, adoptarea măsurilor macroprudențiale la nivel național poate genera și efecte financiare transfrontaliere negative. Astfel, un exemplu în acest sens îl reprezintă măsurile macroprudențiale ce pot fi eludate prin intermediul băncilor care nu sunt vizate de măsura în cauză. Pentru a asigura condiții concurențiale echitabile (engl. *level playing field*), conceptul de reciprocitate voluntară a fost încorporat în cadrul de politică macroprudențială din UE, cu scopul de a eficientiza măsurile adoptate, prin emiterea de către CERS a Recomandării CERS/2015/02 privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri. În același timp, acordarea reciprocității implică extinderea aplicabilității măsurilor macroprudențiale și asupra expunerilor băncilor nerezidente în statul membru respectiv, astfel încât să se reducă riscul de externalități transfrontaliere și arbitrajul de reglementare.

La sfârșitul anului 2023, lista măsurilor în vigoare recomandate de CERS statelor membre pentru reciprocitate era alcătuită din 10 măsuri (Tabel 3.7).

Tabel 3.7. Măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02

Țara	Măsura	Prag de materialitate ⁵⁰	Țări care au acordat reciprocitate
Belgia	O rată a amortizorului pentru riscul sistemic de 6 la sută pentru toate expunerile IRB de tip retail față de persoane fizice garantate cu bunuri imobile locative pentru care garanția este situată în Belgia.	• 2 miliarde EUR, la nivel de instituție de credit	Până la finalul anului 2023 niciun stat nu și-a exprimat intenția de a acorda reciprocitate măsurii macroprudențiale implementate de Belgia
Suedia	(i) Un nivel minim de 35 la sută specific instituției de credit (care utilizează abordarea IRB) pentru media ponderată în funcție de expuneri a ponderilor de risc aplicate portofoliului de anumite expuneri de tip corporate garantate cu ipoteci asupra bunurilor imobile comerciale situate în Suedia, precum și (ii) Un nivel minim de 25 la sută specific instituției de credit (care utilizează abordarea IRB) pentru media ponderată în funcție de expuneri a ponderilor de risc aplicate portofoliului de anumite expuneri de tip corporate garantate cu ipoteci asupra bunurilor imobile locative situate în Suedia.	• 5 miliarde SEK, la nivel de instituție de credit	Până la finalul anului 2023 niciun stat nu și-a exprimat intenția de a acorda reciprocitate măsurilor macroprudențiale implementate de Suedia
Norvegia	(i) Implementarea unei rate a amortizorului pentru riscul sistemic de 4,5 la sută pentru toate expunerile de pe teritoriul Norvegiei, în ceea ce privește toate instituțiile de credit autorizate în Norvegia; (ii) Aplicarea unui nivel minim al ponderilor de risc medii (ponderate în funcție de expuneri) de 20 la sută pentru expunerile garantate cu bunuri imobile locative de pe teritoriul Norvegiei, în ceea ce privește instituțiile de credit autorizate în Norvegia care utilizează abordarea bazată pe modele interne de rating (IRB) pentru calcularea cerințelor de capital reglementat; (iii) Aplicarea unui nivel minim al ponderilor de risc medii (ponderate în funcție de expuneri) de 35 la sută pentru expunerile garantate cu bunuri imobile comerciale de pe teritoriul Norvegiei existente în bilanțurile instituțiilor de credit autorizate în Norvegia care utilizează abordarea IRB pentru calcularea cerințelor de capital reglementat.	(i) 5 miliarde NOK, la nivel de instituție de credit (ii) 32,3 miliarde NOK (iii) 7,6 miliarde NOK	Finlanda și Suedia

⁵⁰ Acest prag de materialitate este cel propus de autoritatea națională desemnată care solicită măsura. În situația în care CNSM acordă reciprocitate unei măsuri, acesta poate stabili un prag mai redus pentru instituțiile de credit din România în funcție de materialitatea expunerilor.

Țara	Măsura	Prag de materialitate	Țări care au acordat reciprocitate
Germania	Impunerea unui amortizor pentru riscul sistemic (SyRB) de 2 la sută aplicat tuturor expunerilor față de persoanele fizice și juridice care au drept garanție un imobil rezidențial situat în Germania.	• 10 miliarde EUR, la nivel de instituție de credit	Franța, Italia, Lituania, Țările de Jos și Norvegia
Belgia	Impunerea unui amortizor pentru riscul sistemic sectorial (SSyRB) de 9 la sută tuturor instituțiilor de credit care utilizează abordarea bazată pe ratinguri interne (IRB), aplicabil expunerilor imobiliare de tip retail garantate cu bunuri imobile locative situate în Belgia.	• 2 miliarde EUR, la nivel de instituție de credit	Franța, Lituania, Țările de Jos și Norvegia
Lituania	Introducerea unui amortizor pentru riscul sistemic sectorial (SyRB) de 2 la sută aplicat tuturor expunerilor de tip retail garantate cu bunuri imobile locative.	• 50 milioane EUR, pentru valoarea expunerilor provenite din credite acordate debitorilor din Lituania	Belgia, Franța, Norvegia și Suedia
Țările de Jos	Aplicarea unei limite inferioare a ponderii de risc medii de 12 la sută expunerilor față de persoane fizice garantate cu bunuri imobiliare locative situate în Țările de Jos pentru partea din împrumut care nu depășește 55 la sută din valoarea de piață a bunului adus garanție și de 45 la sută pentru partea rămasă din împrumut.	• 5 miliarde EUR, la nivel de instituție de credit	Franța, Germania, Lituania și Norvegia
Luxemburg	Limite obligatorii pentru creditele ipotecare noi, acordate în scopul achiziționării unor imobile rezidențiale situate în Luxemburg, cu limitarea raportului dintre valoarea creditului imobiliar și garanții (LTV) diferențiat astfel: (i) o limită a LTV de 100 la sută pentru cumpărătorii care achiziționează pentru prima dată o locuință; (ii) o limită a LTV de 90 la sută pentru debitorii care nu se încadrează în categoria expusă anterior, dar locuința pe care o vor achiziționa devine domiciliu; (iii) o limită a LTV de 80 la sută pentru alte credite ipotecare (inclusiv segmentul <i>buy-to-let</i>).	• 350 milioane EUR (1 la sută din totalul pieței imobiliare luxemburgheze) sau • 35 milioane EUR (pragul de semnificație specific instituției pentru totalul împrumuturilor ipotecare transfrontaliere acordate Luxemburgului).	Belgia, Franța, Germania, Lituania, Norvegia și Portugalia
Franța	Restrângerea la 5 la sută din capitalul eligibil a limitei pentru expuneri mari în cazul expunerilor față de societăți nefinanciare mari, foarte îndatorate, cu sediul social în Franța. Măsura se aplică instituțiilor globale de importanță sistemică (G-SII) și altor instituții de importanță sistemică (O-SII) la cel mai înalt nivel de consolidare a perimetrului prudențial.	• 2 miliarde EUR pentru expunerile inițiale totale ale G-SII și O-SII autorizate la nivel național în sectorul societăților nefinanciare franceze	Belgia, Danemarca, Irlanda, Lituania, Norvegia și Suedia

Țara	Măsura	Prag de materialitate	Țări care au acordat reciprocitate
		sau • 300 milioane EUR aplicabil G-SII și O-SII, pentru expunerile ce îndeplinesc anumite condiții sau • un prag de 5 la sută din capitalul eligibil al G-SII sau O-SII la cel mai înalt nivel de consolidare pentru expunerile identificate la punctul anterior	
Suedia	O limită inferioară de 25 la sută a ponderii de risc medii aplicate expunerilor de tip retail față de debitori rezidenți în Suedia, garantate cu bunuri imobile locative.	• 5 miliarde SEK, la nivel de instituție de credit	Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Lituania, Norvegia și Portugalia

Sursa: CERS

În anul 2023, CNSM a analizat la nivel național, măsurile macroprudențiale adoptate de Norvegia, Suedia și Belgia în vederea evaluării oportunității aplicării reciprocității prin recunoaștere voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de aceste țări (restul măsurilor prezentate în Tabelul 3.7 au fost discutate în anii precedenți)⁵¹.

În cadrul ședinței din data de 20 iunie 2023 a fost emisă Decizia CNSM nr. D/3/2023 privind neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurii Norvegiei, având în vedere expunerile nesemnificative ale instituțiilor de credit persoane juridice române față de acest stat. Măsurile vizau aplicarea: (i) unei rate a amortizorului pentru riscul sistemic de 4,5 la sută pentru toate expunerile de pe teritoriul Norvegiei, de către toate instituțiile de credit autorizate în Norvegia, (ii) un nivel minim al ponderilor de risc medii (ponderate în funcție de expuneri) de 20 la sută pentru expunerile garantate cu bunuri imobile locative de pe teritoriul Norvegiei, de către instituțiile de credit autorizate în Norvegia, care utilizează abordarea bazată pe modele interne de rating (IRB) pentru calcularea cerințelor de capital reglementat și (iii) un nivel minim al ponderilor de risc medii (ponderate în funcție de expuneri) de 35 la sută pentru expunerile garantate cu bunuri imobile comerciale de pe teritoriul Norvegiei, de către instituțiile de credit autorizate în Norvegia care utilizează abordarea IRB pentru calcularea cerințelor de capital reglementat. Astfel, conform datelor disponibile la 30 aprilie 2023, un număr de 11 instituții de credit persoane juridice române aveau expuneri totale față de Norvegia în valoare de aproximativ 63 milioane lei (12,8 milioane euro), ceea ce

⁵¹ A se vedea secțiunile dedicate măsurilor de reciprocitate din *Rapoartele anuale* ale CNSM din anii precedenți, precum și secțiunea specifică a site-ului CNSM. Măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02 în intervalul 2017-2023 | Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială (cnsmro.ro)

reprezintă aproximativ 3 la sută din pragul de materialitate asociat primei măsuri (5 miliarde coroane norvegiene) și 0,46 la sută din pragul asociat celei de-a doua măsuri (32,3 miliarde coroane norvegiene). În ceea ce privește sectorul real, la data de referință, nu au fost înregistrate astfel de expuneri.

Tot în cadrul aceleiași ședințe au fost analizate și evoluția expunerilor care fac obiectul măsurilor propuse pentru reciprocitate de către statele membre în perioada 2021-2023, precum și evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor macroprudențiale adoptate de România (pentru mai multe detalii a se vedea Caseta E).

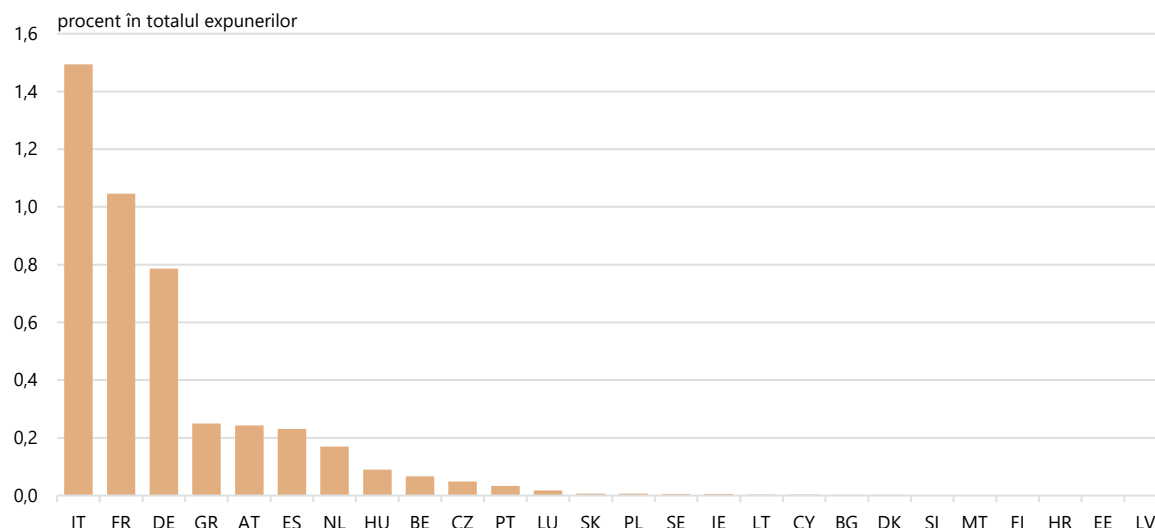
Cu ocazia ședinței din 19 octombrie 2023, Consiliul general al CNSM a hotărât, prin Decizia CNSM nr. D/5/2023, neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de Suedia, constând în impunerea a două măsuri distincte: (i) un nivel minim de 35 la sută specific instituției de credit (care utilizează abordarea IRB) pentru media ponderată în funcție de expuneri a ponderilor de risc aplicate portofoliului de anumite expuneri de tip corporate garantate cu ipoteci asupra bunurilor imobile comerciale situate în Suedia, precum și (ii) un nivel minim de 25 la sută specific instituției de credit (care utilizează abordarea IRB) pentru media ponderată în funcție de expuneri a ponderilor de risc aplicate portofoliului de anumite expuneri de tip corporate garantate cu ipoteci asupra bunurilor imobile locative situate în Suedia. Analizând datele disponibile la 30 iunie 2023, un număr de 12 instituții de credit românești aveau expuneri totale față de Suedia în valoare de aproximativ 298 milioane lei (707,4 milioane coroane suedeze), ceea ce reprezintă aproximativ 14,15 la sută din pragul de materialitate stabilit pentru o singură instituție de credit. Măsura vizează doar creditele care au drept colateral un imobil comercial sau rezidențial situat în Suedia acordate sectorului societăților nefinanciare, în acest caz nivelul expunerilor relevante fiind egal cu 0.

De asemenea, Consiliul general al CNSM a hotărât, în ședința din 14 decembrie 2023, neaplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurii macroprudențiale adoptate de Belgia, având în vedere expunerile nesemnificative ale sectorului bancar autohton către aceste state.

Autoritățile competente din Belgia au decis modificarea ratei sSyRB de la 9 la sută la 6 la sută începând cu 1 aprilie 2024 pentru expunerile imobiliare de tip retail față de persoane fizice garantate cu bunuri imobile locative pentru care garanția este situată în Belgia, aplicabilă tuturor instituțiilor de credit ce utilizează abordarea bazată pe modele interne de rating (IRB) pentru calcularea cerințelor de capital reglementat. Din analiza datelor disponibile la 30 septembrie 2023, expunerile relevante, respectiv cele garantate cu garanții reale imobiliare, erau de 6,7 milioane lei (aproximativ 1,3 milioane euro), pe când cele ale băncilor care folosesc IRB concomitent cu abordarea standard erau de 1,3 milioane lei (aproximativ 0,3 milioane euro), ceea ce reprezintă aproximativ 0,01 la sută din pragul de materialitate asociat măsurii.

Din analiza realizată pe baza datelor disponibile în Bilanțul monetar elaborat pentru data de referință 31 decembrie 2023, expunerile totale ale instituțiilor de credit persoane juridice

Grafic 3.17. Ponderea expunerilor sectorului bancar românesc către statele membre ale UE

Sursa: Raportările aferente Bilanțului monetar, BNR

române înregistrau valoarea de 619,9 miliarde lei (124,7 miliarde euro). Din totalul acestora, 95,5 la sută sunt expuneri naționale, iar din perspectiva celor europene, cele mai importante expuneri se regăsesc față de Italia, Franța, Germania, Grecia și Austria (Grafic 3.17). Astfel, se poate remarca faptul că ponderea expunerilor sectorului bancar românesc față de statele membre ale UE (Graficul 3.17) nu este de natură a genera riscuri de contagiune prin canalul creditelor externe. CNSM monitorizează periodic expunerile față de aceste state, urmând a adopta măsurile necesare în cazul în care acestea devin semnificative.

Caseta E. Evoluția expunerilor care fac obiectul măsurilor propuse pentru reciprocitate de către statele membre în perioada 2021-2023 și evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor macroprudențiale adoptate de România

În conformitate cu Recomandarea CERS/2015/2, autoritățile macroprudențiale competente la nivel național trebuie să transmită către CERS un raport, cu o periodicitate bianuală, privind analiza efectelor transfrontaliere ale măsurilor macroprudențiale din două perspective: (i) implicațiile asupra sectorului bancar autohton al măsurilor adoptate de alte state membre, pentru care acestea au solicitat reciprocitate și (ii) implicațiile măsurilor macroprudențiale naționale asupra altor state membre. Distinct față de aceste analize periodice anterior menționate, în scopul adoptării de către Consiliul general al CNSM, în calitate de autoritate macroprudențială națională, a unei decizii privind aplicarea sau neaplicarea prin reciprocitate a unei măsuri macroprudențiale propuse de alt stat membru al UE, este elaborată o analiză, pe baze individuale, de evaluare a expunerii sectorului bancar românesc față de statul în cauză, pentru care CERS a emis o recomandare de reciprocitate adresată statelor membre.

De la data emiterii Recomandării CERS/2015/2 și până în iunie 2023 au fost emise zece recomandări (dintre care două au devenit inactive⁵²) prin care CERS solicită aplicarea prin

⁵² Măsurile Estoniei și Finlandei au devenit inactive începând cu anul 2020.

reciprocitate a măsurilor macroprudențiale ale altor state membre, în condițiile în care sunt îndeplinite anumite condiții (ex.: situarea expunerilor sub pragul de materialitate stabilit). De menționat este că în cazul deciziilor adoptate de CNSM cu privire la neaplicarea prin reciprocitate a măsurilor macroprudențiale propuse la solicitarea CERS România s-a angajat să monitorizeze expunerile relevante pentru acele măsuri și, în cazul în care acestea devin semnificative, având în vedere respectarea principiul de minimis, să asigure aplicarea prin reciprocitate a măsurilor. Acest principiu este, de altfel, aplicat de toate statele membre.

Pentru toate măsurile prezentate în Tabelul E.1, CNSM a decis neaplicarea prin reciprocitate voluntară a acestora, având în vedere expunerile reduse, situate sub pragul de materialitate propus de autoritățile responsabile, iar noua analiză aferentă dinamicii expunerilor, elaborată cu ocazia transmiterii raportului către CERS în iunie 2023, nu a determinat modificarea deciziilor inițiale.

Tabel E.1. Pragurile de materialitate propuse pentru măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02 în intervalul 2017-2023 și nivelul expunerilor sectorului bancar românesc

Țara	Prag de materialitate	Nivelul expunerilor totale ale sectorului bancar românesc față de acest stat la 31 decembrie 2022 (echivalent euro)	Nivelul expunerilor relevante ale sectorului bancar românesc față de acest stat la 31 decembrie 2022 (echivalent euro)
Norvegia ⁵³	• 5 miliarde coroane norvegiene; • 32,3 miliarde coroane norvegiene; • 7,6 miliarde coroane norvegiene.		
Germania	• 10 miliarde euro, la nivel de instituție de credit	599 657 790	6 842 315 (expuneri totale garantate cu bunuri imobile față de persoane fizice și juridice)
Belgia	• 2 miliarde euro, la nivel de instituție de credit	88 804 430	1 453 861 (expuneri totale garantate cu bunuri imobile față de persoane fizice) 21 436 (expuneri totale garantate cu bunuri imobile față de persoane fizice – instituții de credit care utilizează IRB)

⁵³ Măsura menționată în acest tabel are în vedere pragul de materialitate revizuit al amortizorului SyRB (5 miliarde coroane norvegiene). Vechea măsură avea în vedere un prag de materialitate pentru amortizorul SyRB de 32 miliarde de coroane norvegiene, iar pentru măsura cu pragul de materialitate inițial un număr de cinci state au acordat reciprocitate, respectiv: Belgia, Franța, Lituania, Portugalia și Suedia. Pentru măsura de aplicare a unui prag de 20 la sută a ponderii de risc aplicate expunerilor imobiliare de tip retail din Norvegia, cinci state au decis aplicarea reciprocității (Belgia, Danemarca, Finlanda, Lituania și Suedia), în vreme ce pentru măsura de aplicare a unui prag de 35 la sută a ponderii de risc aplicate expunerilor imobiliare de tip comercial din Norvegia, șase state au decis aplicarea reciprocității (Belgia, Danemarca, Franța, Finlanda, Lituania și Suedia).

Țara	Prag de materialitate	Nivelul expunerilor totale ale sectorului bancar românesc față de acest stat la 31 decembrie 2022 (echivalent euro)	Nivelul expunerilor relevante ale sectorului bancar românesc față de acest stat la 31 decembrie 2022 (echivalent euro)
Lituania	• 50 milioane euro, pentru valoarea expunerilor provenite din credite acordate debitorilor din Lituania	1 767 950	0 (expuneri totale garantate cu bunuri imobile față de persoane fizice)
Țările de Jos	• 5 miliarde euro, la nivel de instituție de credit	82 614 656	1 086 348 (expuneri totale garantate cu bunuri imobile față de persoane fizice)
Luxemburg	• 350 milioane euro (1 la sută din totalul pieței imobiliare luxemburgheze) • 35 milioane euro (pragul de semnificație specific instituției pentru totalul împrumuturilor ipotecare transfrontaliere acordate Luxemburgului)	28 177 915	133 669 (expuneri totale garantate cu bunuri imobile față de persoane fizice și juridice)
Franța	• 2 miliarde euro pentru expunerile inițiale totale ale G-SII și O-SII autorizate la nivel național • 300 milioane euro, aplicabil G-SII și O-SII, pentru expunerile ce îndeplinesc anumite condiții • un prag de 5 la sută din capitalul eligibil al G-SII sau O-SII pentru expunerile identificate în măsură	964 147 228	373 000 (expuneri totale companii nefinanciare)
Suedia ⁵⁴	• 5 miliarde coroane suedeze, la nivel de instituție de credit	54 499	5 362 (expuneri totale garantate cu bunuri imobile față de persoane fizice)

Sursa: CERS, BNR, calcule BNR

Necesitatea evaluării măsurilor macroprudențiale adoptate de statele membre ale UE derivă din gradul ridicat de interconectare a sistemelor financiare, cu o prezență însemnată a activităților de intermediere financiară transfrontalieră, astfel că deciziile de politică de la nivel național pot genera efecte financiare transfrontaliere negative.

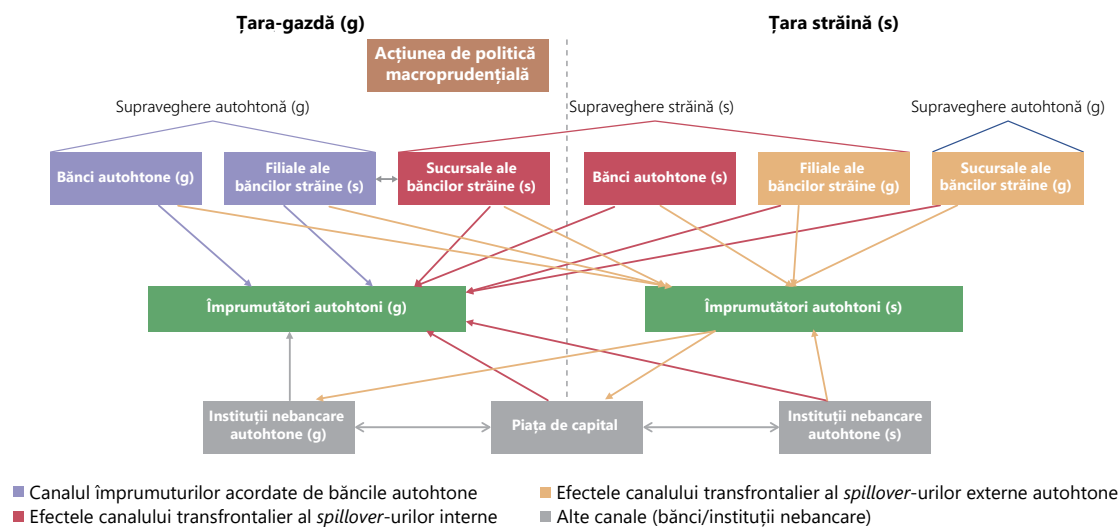
⁵⁴ Nivelul expunerilor este exprimat în echivalent SEK.

Un astfel de exemplu poate fi reprezentat de eludarea măsurilor macroprudențiale prin intermediul instituțiilor de credit care nu sunt vizate de măsură.

Prin Ghidul CERS referitor la operaționalizarea politicii macroprudențiale în sectorul bancar⁵⁵ a fost dezvoltat primul cadru teoretic de evaluare a efectelor transfrontaliere ale măsurilor macroprudențiale. Pe parcursul timpului, au existat și alte studii care au analizat modul de propagare a acestor efecte la nivelul sistemului financiar, precum cel al BCE⁵⁶, care prezintă abordările naționale din UE pentru evaluarea efectelor transfrontaliere. Mai mult, concomitent cu acest studiu a fost dezvoltat și un cadru operațional⁵⁷ destinat a fi utilizat de autoritățile competente din UE în evaluările acestora cu privire la efectele transfrontaliere ale măsurilor adoptate, care reprezintă în fapt o extindere a Ghidului CERS, fiind adăugați noi indicatori și modul de calcul al acestora.

Politicele macroprudențiale naționale pot interacționa cu economiile și instituțiile străine prin intermediul a două canale de propagare transfrontalieră, respectiv: (i) un canal de transmitere „în interior” (*inward spillover*), care poate afecta piața financiară națională prin instituțiile străine care acționează pe aceasta și (ii) un canal de transmitere „în exterior” (*outward spillover*), care poate afecta piața financiară străină prin intermediul instituțiilor financiare naționale. Cadrul de evaluare a efectelor transfrontaliere ale politicilor macroprudențiale este prezentat schematic în Figura E.1.

Figura E.1. Principalele canale de transmitere a efectelor de propagare transfrontaliere

Sursa: adaptare după CERS

⁵⁵ The ESRB handbook on operationalising macro-prudential policy in the banking sector, March 2014 (europa.eu)

⁵⁶ Cross-border spillover effects of macroprudential policies: a conceptual framework (europa.eu)

⁵⁷ Framework to assess cross-border spillover effects of macroprudential policies, April 2020 (europa.eu)

CERS a identificat cinci canale prin care efectele de propagare pot fi transmise, importanța acestora fiind diferențiată în funcție de caracteristicile specifice ale fiecărui sistem financiar și de tipul instrumentelor utilizate: (i) canalul ajustărilor de risc transfrontalier – relevant mai ales pentru instrumentele de tipul cerințelor de capital, (ii) canalul interconectării și al potențialului de contagiune – prezintă relevanță pentru instrumentele de tipul cerințelor de capital, (iii) canalul arbitrajului de reglementare – important pentru toate tipurile de instrumente macroprudențiale, (iv) canalul condițiilor de creditare – prezintă o relevanță mai mare pentru țările din zona euro și poate amplifica efectele oricărui tip de măsură macroprudențială și (v) canalul comerțului.

Pentru măsurarea efectelor de *spillover* au fost utilizați indicatorii sugerați în lucrarea BCE amintită anterior. Aceasta propune o serie de 34 de indicatori pentru monitorizarea efectelor măsurilor macroprudențiale de tipul amortizoarelor de capital și 23 pentru instrumente care au un impact direct asupra debitorilor (*Borrower-Based Measures*). Utilizarea unui număr de 31 de indicatori în analiză a avut drept justificare faptul că între cele două liste au apărut unele suprapuneri, ceea ce a condus, ulterior, la eliminarea unor indicatori.

Din analiza indicatorilor prezentați în Tabelul E.2, în ceea ce privește efectul de *spillover* intern pe care instrumentele adoptate îl pot avea asupra băncilor străine nu există evidențe semnificative conform cărora acest fenomen să se materializeze, datorită următoarelor aspecte:

- ➡ Entitățile străine dețin o importanță majoră în cadrul sectorului bancar românesc, în special prin intermediul filialelor. Potrivit datelor pentru finalul anului 2022, filialele și sucursalele străine acoperă 66,25 la sută din creditele acordate sectorului real și dețin 62,83 la sută din active, 64,58 la sută din active și expuneri extrabilanțiere, respectiv 63,82 la sută din capital. De asemenea, acestea dețin 55,57 la sută din titlurile de stat și 28,27 la sută din instrumentele de capital ale societăților nefinanciare. Băncile străine asigură 70,64 la sută din creditarea sectorului real în monedă străină, remarcându-se o creștere substanțială a ponderii creditelor denominate în valută în portofoliul acestora (de la 28,19 la sută în 2021 la 39,62 la sută în 2022).
- ➡ Se constată o scădere a creditării sectorului real de către filialele și sucursalele băncilor străine, de la 78,26 la sută în 2017 la 66,25 la sută în 2022.
- ➡ Importanța filialelor pe piața bancară românească este în scădere și poate fi explicată de achiziționarea unor bănci străine de către băncile autohtone, care și-au majorat astfel amprenta sistemică.
- ➡ Nu există evidențe ale prezenței fenomenului de *branchification*, întrucât nicio filială străină nu și-a schimbat statutul în sucursală.

- ➔ Importanța sucursalelor băncilor străine pentru sectorul bancar românesc a cunoscut o ușoară creștere în perioada analizată. Sucursalele acordă 11,79 la sută din totalul creditelor sectorului real și 17,8 la sută din creditele acordate de entitățile străine cu prezență națională. Acestea dețin 12,34 la sută din totalul activelor sectorului bancar și 12,01 la sută din totalul activelor și al expunerilor extrabilanțiere.
- ➔ Activitatea instituțiilor financiare nebankare nu a cunoscut evoluții ample, înregistrând însă un trend ascendent în nivelul de creditare și activele deținute. Creditarea companiilor nefinanciare și a populației a crescut în 2022 cu aproximativ 7 la sută față de soldul din 2021, iar ponderea activelor IFN în totalul activelor deținute de bănci și IFN s-a majorat cu 7 la sută față de 2021.

Din perspectiva indicatorilor care analizează posibilitatea de apariție a fenomenului de *spillover* extern, se constată că nu există indicii rezonabile la acest moment ca acest fenomen să se producă, deoarece:

- ➔ Activitatea transfrontalieră a băncilor românești rămâne în continuare redusă, fără schimbări semnificative în perioada de analiză. Creditele transfrontaliere acordate sectorului real din alte state este puțin sub 1 la sută din totalul creditului. Activele transfrontaliere au cunoscut o dinamică oscilantă, de la un nivel de vârf de 7 la sută în 2020, ponderea în totalul activelor a scăzut la 5,15 la sută în 2022, similar evoluției activelor și expunerilor extrabilanțiere transfrontaliere.
- ➔ În anul 2022, se remarcă o reorientare a băncilor românești spre instrumentele de capital și datorie ale entităților private străine, după trei ani în care proporția acestora a cunoscut o reducere substanțială. De asemenea, și deținerile de titluri de stat emise de țări străine s-au majorat, ajungând la 5 la sută din totalul deținerilor.
- ➔ În sens contrar, ponderea creditelor interbancare transfrontaliere în totalul creditelor interbancare și-a continuat trendul descendent început în anul 2020, ajungând să reprezinte 48,6 la sută în 2022 față de un maxim de 82,9 la sută în 2019, semn că la nivelul sectorului bancar românesc este considerată a fi mai avantajoasă finanțarea de pe piața internă, față de cea de pe piața externă. Scăderea acestui indicator poate semnaliza și eficiența măsurilor adoptate de BNR, de a avea un sector bancar bine capitalizat, băncile înglobând în capital o parte din profiturile obținute în ultimii ani, reducându-se astfel fenomenul de *profit shifting* prin obținerea de finanțare din partea grupului-mamă la un cost mai ridicat decât costul finanțării de pe piața interbancară internă ori costul surselor atrase de la deponenții autohtoni.
- ➔ Pe plan extern, IFN continuă să aibă o activitate foarte redusă.

Tabel E.2. Indicatori ce prezintă efectele de *spillover* ale măsurilor macroprudențiale

Denumire indicator	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Deviația standard
<i>Spillover intern</i>	procente						p.p.
Datoria externă și securitizările societăților nefinanciare și populației (% în total credite acordate societăților nefinanciare și populației)	31,56	23,82	23,60	22,16	18,69	16,07	4,85
Credite acordate societăților nefinanciare și populației de filialele și sucursalele băncilor străine (% în total credite acordate societăților nefinanciare și populației)	78,26	75,33	73,40	70,29	68,62	66,25	4,07
Credite acordate societăților nefinanciare și populației în monedă străină de filialele și sucursalele băncilor străine (% în credite acordate societăților nefinanciare și populației de filialele și sucursalele băncilor străine)	43,13	36,80	34,66	32,80	28,19	39,62	4,79
Credite acordate societăților nefinanciare și populației în monedă străină de filialele și sucursalele băncilor străine (% în credite acordate societăților nefinanciare și populației în monedă străină)	87,86	82,02	80,22	74,21	73,28	70,64	5,90
Credite garantate cu bunuri imobiliare acordate societăților nefinanciare și populației de filialele și sucursalele băncilor străine (% în total credite garantate cu bunuri imobiliare acordate societăților nefinanciare și populației)	72,18	68,82	71,77	66,04	65,16	63,51	3,28
Activele filialelor și sucursalelor băncilor străine (% în total active)	75,45	72,57	69,67	66,67	63,88	62,83	4,53
Activele și expunerile extrabilanțiere ale filialelor și sucursalelor băncilor străine (% în total active și expuneri extrabilanțiere)	76,33	73,21	70,65	67,96	65,18	64,58	4,22

– continuare –							
Denumire indicator	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Deviația standard
Instrumentele de capital și de datorie ale societăților nefinanciare deținute de filialele și sucursalele băncilor străine (% în total dețineri de instrumente de capital și de datorie ale societăților nefinanciare)	85,82	47,08	49,87	53,23	33,98	28,27	18,40
Titlurile de stat deținute de filialele și sucursalele băncilor străine (% în total dețineri de titluri de stat)	65,59	66,01	66,25	61,38	58,28	55,57	4,13
Fondurile proprii ale filialelor băncilor străine (% în total fonduri proprii)	74,49	69,80	66,99	64,98	61,95	63,82	4,15
Credite acordate societăților nefinanciare și populației de sucursalele băncilor străine (% în total credite acordate societăților nefinanciare și populației)	10,79	11,71	11,65	11,49	11,53	11,79	0,33
Credite acordate societăților nefinanciare și populației de sucursalele băncilor străine (% în total credite acordate societăților nefinanciare și populației de filialele și sucursalele băncilor străine)	13,79	15,55	15,88	16,35	16,80	17,80	1,23
Credite garantate cu bunuri imobiliare acordate societăților nefinanciare și populației de sucursalele băncilor străine (% în total credite garantate cu bunuri imobiliare acordate societăților nefinanciare și populației)	5,12	6,37	6,50	6,64	8,12	9,17	1,31
Activele sucursalelor băncilor străine (% în total active)	10,73	11,01	11,85	12,25	11,92	12,34	0,61
Activele și expunerile extrabilanțiere ale sucursalelor băncilor străine (% în total active și expuneri extrabilanțiere)	10,77	10,86	11,46	11,44	11,12	12,01	0,42
Contribuția entităților străine la indicatorul de solvabilitate al grupurilor bancare românești	-0,15	-0,38	1,13	1,30	1,92	1,92	0,91

– continuare –							
Denumire indicator	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Deviația standard
Numărul filialelor și sucursalelor băncilor străine ce activează pe piața națională	27	26	23	24	22	22	191,49
Active deținute de IFN (% în total active bănci și IFN)	8,41	8,52	7,75	7,56	7,17	7,70	0,47
Credite acordate societăților nefinanciare și populației de IFN (% în total credite acordate societăților nefinanciare și populației de bănci și IFN)	12,62	12,33	12,81	12,83	11,91	12,73	0,33
Credite garantate cu bunuri imobiliare acordate societăților nefinanciare și populației de IFN (% în total credite garantate cu bunuri imobiliare acordate societăților nefinanciare și populației de bănci și IFN)	0,10	0,10	0,08	0,06	0,06	0,07	0,02
<i>Spillover extern</i>							
Credite transfrontaliere acordate societăților nefinanciare și populației străine (% în total credite acordate societăților nefinanciare și populației)	0,97	0,53	0,53	0,51	0,78	0,95	0,20
Credite transfrontaliere în monedă străină acordate societăților nefinanciare și populației străine (% în total credite acordate societăților nefinanciare și populației)	0,69	0,39	0,35	0,35	0,25	0,32	0,14
Credite garantate cu bunuri imobiliare acordate societăților nefinanciare și populației străine de băncile naționale (% în total credite garantate cu bunuri imobiliare acordate societăților nefinanciare și populației)	0,19	0,25	0,27	0,23	0,71	0,87	0,27
Active transfrontaliere (% în total active)	3,81	5,13	5,30	7,02	5,63	5,15	0,94
Active și expuneri extrabilanțiere transfrontaliere (% în total active și expuneri extrabilanțiere)	4,43	5,60	5,94	7,20	5,61	5,15	0,84

– continuare –							
Denumire indicator	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Deviația standard
Instrumente de capital și de datorie ale societăților nefinanciare străine deținute de băncile naționale (% în total dețineri de instrumente de capital și titluri ale societăților nefinanciare)	-	46,31	15,87	8,29	4,20	31,78	15,66
Titluri de stat străine deținute de băncile naționale (% în total dețineri de titluri de stat)	0,15	0,45	1,25	1,66	1,68	5,00	1,59
Credite interbancare transfrontaliere (% în total credite interbancare)	76,10	82,06	82,93	72,57	60,90	48,57	12,23
Numărul filialelor și sucursalelor băncilor naționale în străinătate	3	4	5	5	3	3	89,75
Expuneri transfrontaliere supuse unui potențial CCyB (% în total expuneri ce pot fi supuse unui CCyB)	-	8,05	9,76	6,09	3,85	3,28	2,45
Credite acordate societăților nefinanciare și populației străine de IFN (% în total credite acordate societăților nefinanciare și populației de bănci și IFN)	0,01	0,02	0,02	0,02	0,04	0,05	0,01
Sursă: calcule BNR							

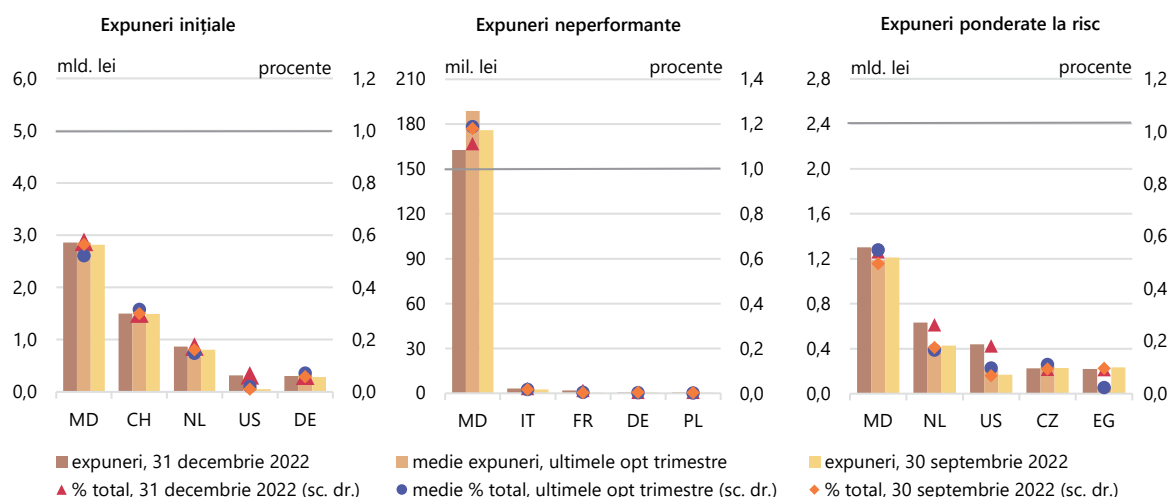
3.2.2. Evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital

În scopul protejării sectoarelor bancare autohtone de riscurile asociate cu o creditare excesivă către țările terțe, articolul 139 din CRD IV permite autorităților desemnate să instituie, în circumstanțe specifice, o rată a amortizorului anticiclic de capital pentru expunerile către o țară terță. Astfel, pe lângă stabilirea trimestrială a ratei amortizorului aferent expunerilor interne, CNSM poate adopta recomandări privind recunoașterea prin reciprocitate voluntară a măsurilor adoptate de alte state membre sau poate să stabilească o rată a amortizorului anticiclic pentru expunerile față de o țară terță.

În urma derulării de către BNR a analizelor prevăzute de Recomandarea CNSM nr. R/2/2017⁵⁸, a fost adoptată Decizia CNSM nr. D/2/2023 potrivit căreia pentru anul 2023 a fost identificată

⁵⁸ Prin aceasta se recomandă ca Banca Națională a României să evalueze periodic țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, urmând a propune măsurile care se impun dacă expunerile către statele respective devin semnificative.

Grafic 3.18. Expunerile către primele cinci state potrivit metodologiei standard, la decembrie 2022 și media ultimilor opt trimestre

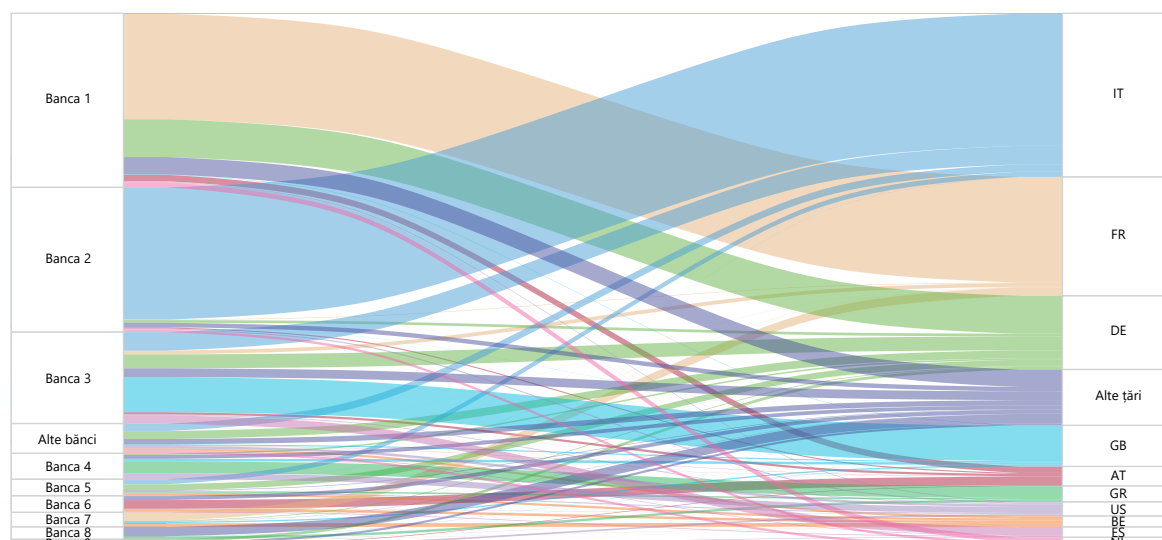
Sursa: COREP, calculele BNR

Republica Moldova ca țară terță semnificativă pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital. În acest context, statutul de țară terță semnificativă al Republicii Moldova implică o monitorizare mai atentă a evoluțiilor economico-financiare ale acesteia, explorând posibilitatea impunerii unui amortizor anticiclic de capital aplicat doar expunerilor către această țară, cu rolul de a proteja băncile românești de evoluțiile transfrontaliere nefavorabile.

Analiza derulată pe baza datelor de la finalul anului 2022 relevă faptul că sectorul bancar românesc s-a menținut predominant orientat către finanțarea economiei naționale, expunerile externe sub forma creditelor acordate sectorului real având în continuare o importanță redusă. Mai mult, expunerile către țările terțe au o semnificație marginală în contextul bancar românesc, la 31 decembrie acestea reprezentând 1,06 la sută din expunerile inițiale, 1,13 la sută din expunerile neperformante și 0,9 la sută din expunerile ponderate la risc. O analiză detaliată a acestor tipuri de expunerii este redată în Graficul 3.18, care surprinde situația expunerilor către primele cinci state partenere. Noutatea acestei analize față de cele precedente vine din posibilitatea de calcul a mediei ultimilor opt trimestre, metodologia CERS fiind astfel aplicată integral. Conform metodologiei CERS, transpusă și în metodologia CNSM, o țară terță este considerată semnificativă conform indicatorilor standard dacă se îndeplinesc două criterii simultane: (i) valoarea expunerilor pentru cel puțin un tip din cele trei analizate depășește pragul de 1 la sută în două perioade consecutive și (ii) media expunerilor pentru cel puțin un tip din cele trei analizate depășește pragul de 1 la sută pentru ultimele opt trimestre de analiză.

Țara cu care băncile românești au consemnat cele mai importante legături este Republica Moldova, pentru toate cele trei categorii de expunerii vizate. Este de notat că marea majoritate a expunerilor către această țară apar în mod indirect, prin intermediul creditelor acordate de filialele și sucursalele pe care grupurile bancare românești le dețin în Republica Moldova. În ceea ce privește expunerile neperformante, se remarcă faptul că Republica Moldova acoperă cea mai însemnată parte dintre acestea, sumele către debitori în stare de nerambursare din alte state situându-se la un procent, din total, apropiat de zero.

Grafic 3.19. Legătura dintre băncile românești și alte state prin intermediul creditelor bilanțiere

Sursa: BNR, raportarea specifică bilanțului monetar al instituțiilor de credit

Ca urmare a faptului că se observă depășirea pragului de 1 la sută din total în cazul expunerilor în stare de nerambursare provenite din Republica Moldova, atât pentru data de referință 31 decembrie 2022, cât și pentru sfârșitul trimestrului anterior, iar media celor ultime opt trimestre surclasează limita prevăzută, Republica Moldova a fost desemnată ca țară terță semnificativă pentru anul 2023.

Alte două țări terțe cu o ușoară însemnătate pentru sectorul bancar din România sunt Elveția, mai ales pentru expunerile inițiale, respectiv neperformante, și Statele Unite ale Americii, în special din perspectiva expunerilor ponderate la risc. Cehia, Țările de Jos și Germania sunt țările europene față de ai căror rezidenți băncile românești au înregistrat cele mai însemnate expuneri inițiale, însă sumele nu depășesc 1,5 miliarde lei pentru niciuna dintre acestea, fapt ce este observat și în cazul mediei pentru ultimele opt trimestre.

Pe lângă abordarea utilizată de CERS, procesul elaborat la nivel național integrează diverși indicatori suplimentari și surse alternative de date, cu scopul de a consolida rezultatele și de a obține o perspectivă mai bună asupra expunerilor transfrontaliere. De exemplu, datele aferente raportării specifice bilanțului monetar al instituțiilor de credit reprezintă o sursă importantă în ceea ce privește expunerile directe la nivel individual ale băncilor românești, furnizând informații adiționale cu privire la legăturile sectorului bancar românesc cu alte state, atât în ceea ce privește finanțarea sectorului real, cât și relațiile cu sectoarele financiare sau guvernamentale, principalul avantaj fiind dat de faptul că nu există o limită în funcție de care se raportează expunerile externe.

Raportările aferente finalului anului 2022 indică o pondere dominantă a creditului intern în structura portofoliului sectorului bancar românesc (de 93,9 la sută). Distribuția creditului extern al băncilor persoane juridice române (Grafic 3.19) indică faptul că cele mai importante expuneri externe sunt orientate către Italia, Franța, Germania, Austria, Grecia, Belgia, Spania și Țările de Jos. Statele extracomunitare cu expunerile cele mai însemnate sunt Marea Britanie, Statele Unite ale Americii și Elveția, însă fiecare sub nivelul de 0,3 la sută din

total credite. Mai mult, raportările bilanțului monetar nu înregistrează niciun credit direct acordat sectorului real din statele terțe.

În general, se remarcă o legătură strânsă a instituțiilor de credit de tip subsidiară/filială a unor grupuri străine cu țările în care activează băncile-mamă. Comparativ cu analiza precedentă, detaliată în cadrul *Raportului* anterior, se remarcă o diversificare sporită a expunerilor transfrontaliere pentru majoritatea băncilor, pe când în 2021 existau bănci care efectuau plasamente într-un număr redus de state. În continuare se observă existența a două tipuri de comportamente, care diferențiază expunerile față de alte state după cum urmează: (i) state pentru care majoritatea expunerilor provin din plasamentele unui număr limitat de bănci (Franța, Marea Britanie, Grecia, Spania) și (ii) state care atrag expuneri de la un număr mai ridicat de instituții (Italia, Germania, Austria, Statele Unite ale Americii, Belgia și Țările de Jos).

Caseta F. Metodologia CERS de identificare și monitorizare a țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar european

Articolele 138 și 139 din CRD⁵⁹ conferă CERS un mandat specific pentru a aborda riscurile la adresa sectorului bancar european care decurg din creșterea excesivă a creditului în țările terțe și pentru a asigura o abordare coerentă a stabilirii amortizorului pentru țările terțe la nivelul statelor membre. Astfel, atunci când acțiunile întreprinse de autoritățile dintr-o țară terță sunt considerate insuficiente, CERS poate acționa pentru a proteja sectorul bancar al UE de riscurile care decurg din creșterea excesivă a creditului în acea țară terță. Prin urmare, CERS poate, prin intermediul unei recomandări, să ofere îndrumări autorităților desemnate din Uniune cu privire la rata CCyB adecvată pentru expunerile față de o țară terță în care nu a fost stabilită o rată CCyB sau în care rata stabilită nu este suficientă pentru a proteja instituțiile Uniunii. În acest scop, a fost creat un cadru de identificare și monitorizare a statelor terțe semnificative din perspectiva expunerilor instituțiilor de credit europene, care presupune conlucrarea între CERS (din perspectiva riscurilor la adresa UE în ansamblu), BCE și autoritățile naționale desemnate, în funcție de aria de competență specifică.

Astfel, anual autoritățile europene și naționale realizează exerciții de identificare și, dacă este cazul, monitorizare a statelor terțe semnificative. Statele membre au posibilitatea să își dezvolte propriile metodologii, iar majoritatea acestora utilizează o abordare având ca punct de plecare procedurile dezvoltate de CERS.

În vederea identificării țărilor terțe semnificative, CERS utilizează datele de supraveghere la nivel agregat colectate de Autoritatea Bancară Europeană, referitoare la raportarea privind fondurile proprii și cerințele de fonduri proprii. Pentru calcularea indicatorilor sunt utilizate date COREP (formularele C 09.01 și C 09.02) privind expunerile către

⁵⁹ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE

sectorul real, defalcate în funcție de reședința debitorului. Țările terțe semnificative sunt identificate pe baza a trei indicatori de expunere: (i) expunerea inițială; (ii) expunerile în stare de nerambursare; (iii) activele ponderate la risc.

CERS definește o țară terță ca fiind semnificativă și o adaugă pe lista țărilor terțe semnificative în cazul în care expunerile sectorului bancar al SEE față de respectiva țară terță sunt: (i) de cel puțin 1 la sută pentru cel puțin unul dintre indicatorii menționați mai sus în fiecare dintre cele două trimestre anterioare datei de referință și (ii) media aritmetică a expunerilor față de țara terță respectivă în cele opt trimestre anterioare datei de referință a fost de cel puțin 1 la sută pentru cel puțin unul dintre cei trei indicatori. Totodată, metodologia stabilește condițiile în care o țară este eliminată din listă, respectiv: (i) media aritmetică a expunerilor față de țara respectivă în cele 12 trimestre anterioare datei de referință a fost mai mică de 1 la sută pentru toți cei trei indicatori și (ii) expunerile în fiecare dintre cele două trimestre anterioare datei de referință au fost mai mici de 1 la sută pentru toți.

În urma ultimului exercițiu de identificare a țărilor terțe efectuat în 2022, CERS a stabilit o listă de zece state terțe semnificative pentru SEE, care nu a suferit modificări față de anul precedent (Tabel F.1).

Tabel F.1. Țările terțe identificate de CERS ca fiind semnificative pentru sectorul bancar al UE

Data/Țara	Brazilia	China	Hong Kong	Rusia	Turcia	SUA	Singapore	Elveția	Mexic	Marea Britanie
Decembrie 2015	•	•	•	•	•	•				
Iunie 2017	•	•	•	•	•	•	•	•		
Iunie 2018	•	•	•	•	•	•	•	•		
Iunie 2019	•	•	•	•	•	•	•	•		
Iunie 2020	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
Iunie 2021	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Iunie 2022	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•

Sursa: CERS

Pentru monitorizarea statelor terțe identificate, CERS utilizează o metodologie complexă, ce constă într-o analiză cantitativă și calitativă, rezultatele fiind prezentate anual statelor membre. În primul rând, se realizează o descriere pe bază de indicatori a situației macroeconomice și financiare a țărilor în cauză (Tabel F.2).

Tabel F.2. Indicatori macroeconomici și aferenți evoluției creditării utilizați în evaluare

Categorie	Indicatori
Dinamica creditării	Rata nominală anuală de creștere a creditului
	Deviația indicatorului Basel
	Modificarea anuală a raportului îndatorarea sectorului privat/PIB
	Modificarea anuală a raportului creditarea bancară a sectorului privat/PIB
	Modificarea anuală a raportului creditarea companiilor nefinanciare/PIB
	Modificarea anuală a raportului creditarea gospodăriilor/PIB

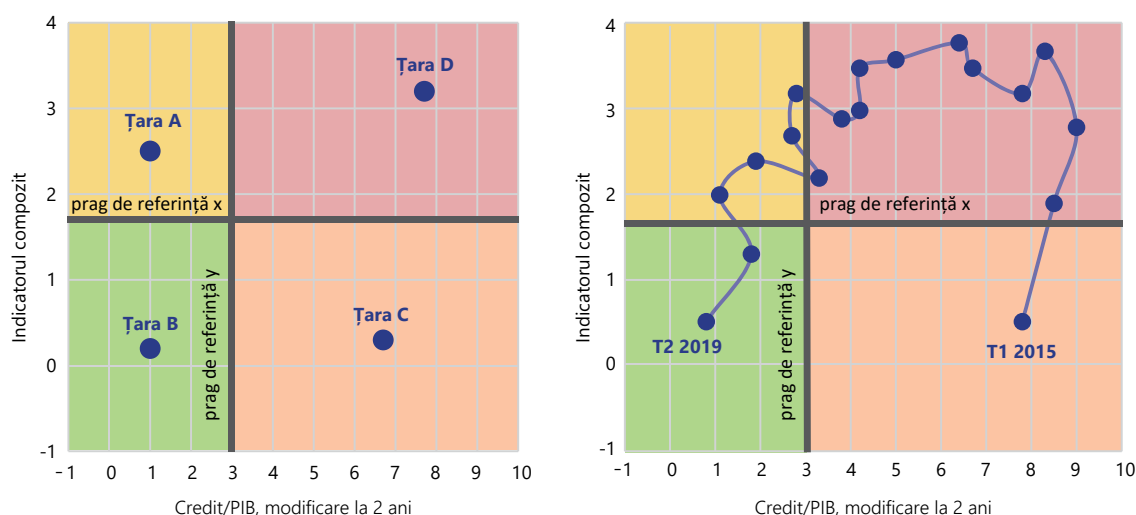
Categorie	Indicatori
Evoluția macroeconomică	Creșterea anuală a PIB real Rata inflației Rata șomajului Modificarea anuală a cursului de schimb real efectiv
Piața financiară	Creșterea anuală a valorii nominale a indicelui pieței de capital Rata nominală a dobânzii pe termen lung
Piața imobiliară	Creștere anuală a prețului nominal al imobilelor rezidențiale Creștere anuală a prețului nominal al imobilelor comerciale
Sectorul bancar	Gradul de îndatorare (leverage), rata CET1, active lichide/datorii pe termen scurt, rentabilitatea activelor, raportul dintre depozite și credite
Îndatorarea sectorului privat	Raportul între datoria gospodăriilor și PIB Raportul între datoria companiilor nefinanciare și PIB Raportul între datoria sectorului public și PIB

Sursă: CERS

Analiza este extinsă prin folosirea a două metodologii standardizate: (i) o măsură a creditării excesive (în acest sens fiind analizați, pe lângă indicatorul Basel și alți indicatori privind evoluția creditării) și (ii) un indicator compozit de avertizare timpurie care semnalizează apariția elementelor de risc ce cresc probabilitatea apariției unei recesiuni. În urma acestor analize, CERS poate recomanda constituirea unui grup de lucru care poate propune implementarea unui amortizor anticiclic de capital la nivel european pentru protejarea față de expunerile către statul terț ce prezintă o situație de risc crescut. Menționăm că până la data analizei, CERS nu a considerat necesară activarea unui astfel de grup de lucru.

Această abordare bidimensională este reprezentată sub forma unei matrice de risc, care cuprinde patru cadrane, colorate diferit în funcție de prezența semnalelor creșterii excesive a creditării și/sau a unor vulnerabilități macrofinanciare anormale (Grafic F.1).

Grafic F.1. Metodologia utilizând matrice de riscuri cu coduri de culori și exemple ipotetice

Notă: În timp ce plasarea unei țări în cadranul verde arată că nu sunt detectate creșteri excesive ale creditului sau dezechilibre macrofinanciare, încadrarea în celelalte zone este considerată ca justificând o analiză calitativă suplimentară pentru a evalua riscurile pentru SEE sau chiar activarea echipei de evaluare (în scenariile din zonele portocalii sau roșii).

Sursa: CERS

Indicatorul compozit al metodologiei standardizate de evaluare a riscurilor, precum și pragurile care delimitează cele 4 cadrane sunt diferențiate în funcție de tipul economiei statului în cauză (emergentă/avansată), ținând cont de potențialele diferențe ale canalelor de risc (Tabel F.3).

Tabel F.3. Componentele indicatorului compozit

Economii avansate	Economii emergente
• indicele pieței de capital • prețul proprietății rezidențiale raportat la venit • rata de acoperire a serviciului datoriei • raportul contul curent/PIB	• raportul datoria suverană/PIB • raportul contul curent/PIB • un indice al pieței de capital • un indice al prețului pieței rezidențiale • cursul de schimb real efectiv

Sursa: CERS

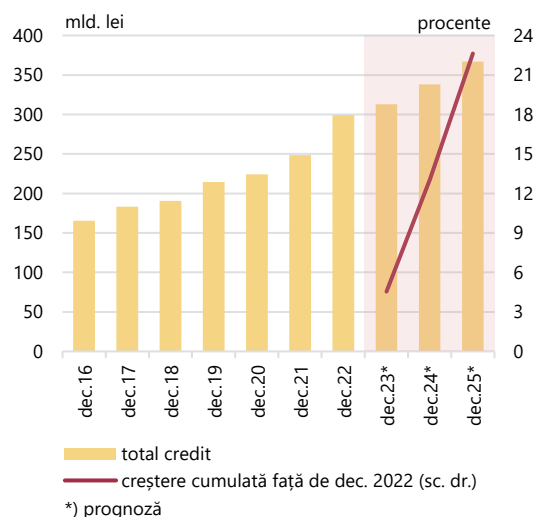
Ultima etapă a analizei constă într-o evaluare calitativă specifică țării. Aceasta oferă o imagine mai amplă a situației economice din fiecare țară terță și susține evaluarea cantitativă standardizată.

3.2.3. Evaluarea impactului planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală

În cadrul ședinței Consiliului general al CNSM din data de 19 octombrie 2023 a fost înaintată analiza cu privire la evaluarea anuală privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală. Această analiză este realizată în contextul subrecomandării A3 din Recomandarea Comitetului European pentru Risc Sistemic din 20 decembrie 2012 (CERS/2012/2) privind finanțarea instituțiilor de credit, prin care se recomandă autorităților naționale de supraveghere și altor autorități cu mandat macroprudențial „să evalueze impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală”. Având în vedere recomandarea CERS, la nivel național, CNSM a emis Recomandarea CNSM nr. 10/2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, prin care se recomandă ca Banca Națională a României să evalueze periodic acest impact.

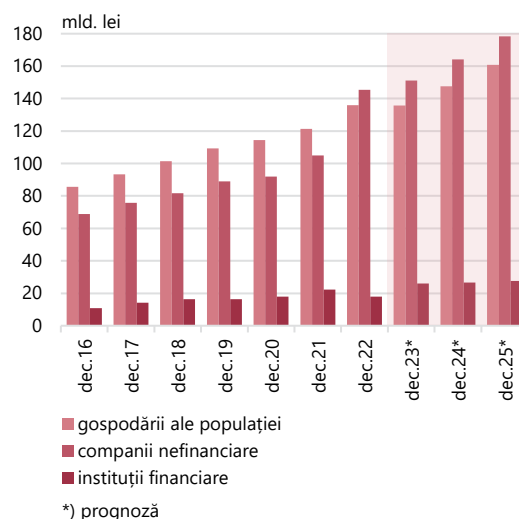
Din perspectiva utilității pentru politica macroprudențială, această analiză are beneficiul că în baza datelor transmise de către instituțiile de credit se pot extrage informații de tip *forward looking* referitoare la dinamica creditării sau identificarea de timpuriu a vulnerabilităților și a evoluției eventualelor riscuri la adresa stabilității financiare, astfel fiind create condițiile pentru activarea/dezactivarea din timp a instrumentelor macroprudențiale, crescând în acest mod eficiența și eficacitatea acestora. Pe de altă parte, monitorizarea anuală a planurilor de finanțare: (i) oferă o imagine asupra perspectivelor de creștere a creditării, pe ansamblu și pe componente, precum și a eventualelor modificări structurale în activitatea instituțiilor de credit, (ii) are rolul de măsură de *backtesting*, prin realizarea de comparații

Grafic 3.20. Activitatea de creditare

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

Grafic 3.21. Evoluția creditului pe componente

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

Între valorile realizate și cele previzionate de instituțiile de credit, în vederea stabilirii fiabilității datelor și (iii) permite identificarea unor modificări în apetitul la risc al instituțiilor de credit. Mai mult, întrucât aceste date se bazează pe previziuni, ele pot fi utilizate și alături de alte analize, precum *Sondajul privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației*, *Sondajul privind riscurile sistemice*, exercițiile de testare la stres etc., astfel încât să furnizeze semnale importante cu privire la modul în care trebuie aplicate instrumentele de politică macroprudențială.

Exercițiul anual de raportare a planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit se desfășoară în primul trimestru al anului și cuprinde raportări pe un orizont de trei ani.

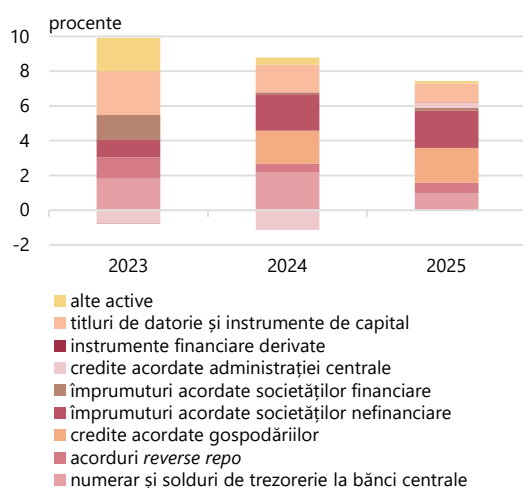
În ceea ce privește instituțiile de credit incluse în această analiză, au existat un număr de nouă instituții raportoare⁶⁰, toate făcând parte din grupa băncilor de importanță sistemică. Entitățile care au transmis aceste raportări cumula la data de 31 decembrie 2022 aproximativ 80 la sută din activele totale și 79 sută din creditele acordate sectorului privat, fapt ce conferă eșantionului o bună reprezentativitate pentru sectorul bancar românesc.

Analizând planurile de finanțare ale instituțiilor raportoare a reieșit faptul că rata de creștere a creditului, cumulată pe cei 3 ani, este de 20,6 la sută. Ritmul de creștere este susținut în principal de avansul creditării pe segmentul companiilor nefinanciare (+22,6 la sută), în vreme ce dinamica pe segmentul gospodăriilor populației ar urma să fie +18,4 la sută (Graficele 3.20 și 3.21).

Avansul pronunțat al activității de creditare a companiilor din ultimii ani, impulsionat de programele guvernamentale de stimulare, au condus la o inversare a decalajului dintre creditele acordate gospodăriilor și cele acordate societăților nefinanciare ca pondere în

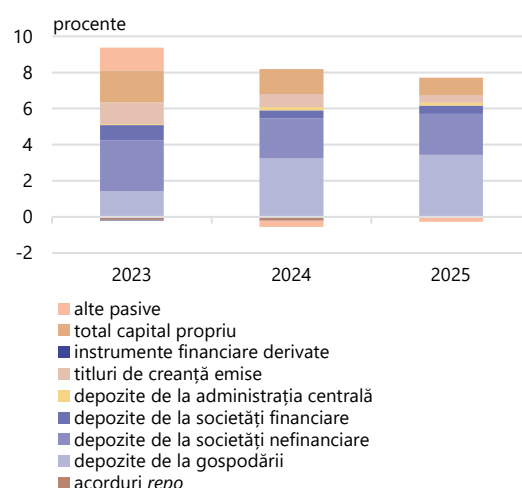
⁶⁰ Raportarea privind planurile de finanțare a fost transmisă, la nivel consolidat, de Banca Transilvania, Banca Comercială Română, BRD – Groupe Société Générale, Raiffeisen, Unicredit și OTP Bank, respectiv la nivel individual, de Alpha Bank, CEC Bank și EXIM Banca Românească.

Grafic 3.22. Contribuția elementelor de activ la creșterea anuală (prognoză)

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

Grafic 3.23. Contribuția elementelor de pasiv la creșterea anuală (prognoză)

Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

structura activelor în anul 2022 în favoarea creditelor acordate societăților nefinanciare, care au consemnat o pondere mai mare cu 1,7 puncte procentuale în totalul activelor față de creditele acordate gospodăriilor (spre comparație, în anul 2021 creditele acordate gospodăriilor aveau un avans de 3,3 puncte procentuale în totalul activelor față de împrumuturile acordate societăților nefinanciare). Conform datelor raportate, este de așteptat ca această situație să se mențină (creditarea sectorului societăților nefinanciare să fie mai rapidă decât creditarea populației, ca procent în total activ), maximul urmând a fi atins în 2023 (+2,5 puncte procentuale), după care în anii 2024 și 2025 ecartul să stagneze în jurul a 2,4 la sută.

În ceea ce privește dinamica creditării ipotecare acordate rezidenților, aceasta este așteptată să încetinească în următorii ani, înregistrând o creștere cumulată de 21,8 la sută, o scădere însemnată de flux comparativ cu dinamica din perioada 2019-2022 de 35,4 la sută pentru întregul sistem bancar. Ponderea creditelor locative în totalul creditelor acordate gospodăriilor populației este previzionată să crească de la 64,5 la sută în decembrie 2022 la 66,3, la sută la finalul anului 2025.

În perioada 2023-2025, cele nouă bănci raportoare au previzionat o creștere cumulată a activului de 26,2 la sută față de decembrie 2022. Analiza pe componente a evoluției bilanțiere indică faptul că principalele elemente de activ care contribuie la creșterea bilanțului sunt creditele acordate sectorului real, titlurile de datorie și instrumentele de capital, alături de numerar (Grafic 3.22). Împrumuturile acordate societăților nefinanciare contribuie cu 5,8 puncte procentuale la creșterea activului total, titlurile de datorie cu 5,6 puncte procentuale, în vreme ce activitatea de creditare a gospodăriilor contribuie cu 4,4 puncte procentuale. Se pot observa schimbarea ordinii primelor trei categorii de active față de raportarea precedentă și creșterea importanței titlurilor de datorie în detrimentul creditării gospodăriilor. Această evoluție poate fi explicată, pe de o parte, de creșterea randamentelor pentru titlurile de stat ca urmare a unei nevoi mai mari de finanțare a

statului. Pe de altă parte, evoluția descrisă anterior poate fi determinată și de o povară mai ridicată resimțită de gospodării, translatată într-o creștere a nivelului aversiunii la risc ca și consecință a intrării într-o paradigmă economică caracterizată de rate de dobândă mai ridicate. Deținerile de numerar contribuie și ele într-o măsură importantă la creșterea activelor (5,4 puncte procentuale, față de 5 puncte procentuale în anul precedent). Acest lucru poate semnala o orientare a băncilor către active sigure și lichide din cauza mediului economic incert.

Analiza amănunțită a prognozelor realizate de bănci referitoare la creșterea creditării acordate sectorului real relevă o eterogenitate sporită pentru tot intervalul de prognoză 2023-2025, fapt ce poate fi pus pe seama dimensiunii instituțiilor de credit și a gradului de aversiune a acestora la risc, coroborat cu incertitudinile cauzate de conflictul geopolitic din Ucraina și nivelul ridicat al inflației ce a determinat o întărire a politicii monetare. Este de remarcat faptul că pentru anul 2023 doar două bănci au preconizat o contracție a portofoliului de credite față de anul 2022, urmată de un ritm de creștere susținut în 2024 și 2025. Conform prognozelor pentru următorii ani, pe primele trei poziții ale clasamentului privind portofoliul de credite vor rămâne aceleași bănci, dar este posibilă o modificare a pozițiilor între aceste instituții de credit.

În ceea ce privește contribuțiile la creșterea anuală prognozată a pasivului, depozitele gospodăriilor (între 1,42 la sută și 3,42 la sută) și cele ale societăților nefinanciare (între 2,2 la sută și 2,8 la sută) au cele mai importante aporturi (Grafic 3.23). Astfel, pentru perioada 2023-2025, principalele surse de finanțare a activității vor continua să fie depozitele, care își vor menține ponderea în pasiv la circa 83 la sută. În ceea ce privește ponderea depozitelor acoperite de o schemă de garantare, aceasta va rămâne în jurul valorii de 55 la sută pe tot orizontul de raportare 2023-2025. Din perspectiva contului de profit și pierdere, așteptările băncilor pot fi sintetizate astfel: (i) profitul băncilor va crește în perioada analizată atât pe fondul unei majorări a rezultatului din exploatare peste dinamica cheltuielilor operaționale, cât și datorită reluărilor de provizioane constituite în anii precedenți, (ii) indicatorii ROA și ROE sunt prognozați a se reduce ușor în anii următori, (iii) indicatorul de eficiență a activității cost/venituri este așteptat a se menține în apropierea valorii de 50 la sută pentru acest grup de bănci și (iv) rata NPL este estimată a se majora în următorii ani, mai ales pe segmentul companiilor nefinanciare.

3.3. Evaluarea instrumentelor macroprudențiale

În ședința din data de 14 decembrie 2023, Banca Națională a României a informat Consiliul general al CNSM cu privire la rezultatele analizei de evaluare a instrumentelor macroprudențiale pentru perioada cuprinsă între data activării acestora în legislația națională și finele anului 2023, ca parte a procesului decizional privind implementarea politicii macroprudențiale în România.

Conduita politicii macroprudențiale implementată la nivel național a fost urmărită din perspectiva a două caracteristici esențiale, și anume: eficacitatea și eficiența fiecăruia dintre cele trei amortizoare (amortizorul anticiclic de capital – CCyB, amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică – O-SII și amortizorul pentru risc sistemic – SyRB)⁶¹ aflate în aria de decizie și responsabilitate a CNSM în calitate de autoritate națională desemnată, care vizează sectorul bancar. Totodată, analizele au fost plasate în context european, prin luarea în considerare a experienței din alte state membre și a celor mai bune practici în domeniu recomandate de instituțiile Uniunii Europene.

Concluziile generale ale analizei au indicat faptul că amortizoarele de capital au contribuit la îmbunătățirea indicatorilor prudențiali ai instituțiilor de credit și la creșterea rezilienței sectorului bancar, în linie cu abordările europene.

Menținerea ratei CCyB la nivelul de zero la sută în perioada pre-pandemică s-a justificat prin faptul că nu a fost identificată o creștere excesivă a activității de creditare care să antreneze riscuri de natură ciclică, iar la nivel național se înregistra cel mai redus grad de intermediere financiară din UE. Deși amortizorul CCyB nu a fost majorat în perioada menționată, pentru a preveni o creștere excesivă a îndatorării și deteriorarea calității portofoliului de credite, Banca Națională a României a adoptat alte măsuri prudențiale, de tipul celor adresate debitorilor, precum limitele LTV și DSTI.

O schimbare de paradigmă în privința utilizării acestui amortizor a fost adusă de izbucnirea pandemiei COVID-19. Pentru a preîntâmpina un comportament prociclic din partea sectorului bancar, în prima jumătate a anului 2020 majoritatea statelor membre care au activat amortizorul CCyB la un nivel mai mare decât zero au recurs la eliberarea parțială sau totală a acestuia, în timp ce alte state membre au anulat majorarea programată pentru acel an. În concordanță cu politicile europene, CNSM a menținut rata amortizorului la zero la sută, iar BNR a încurajat băncile să utilizeze flexibilitatea conferită de cadrul legal cu privire la amortizoarele de capital⁶².

În discuțiile de la nivel european este invocată tot mai des necesitatea ca autoritățile să acționeze preventiv, prin constituirea din timp a rezervelor de capital. În acest sens, în România, întărirea politicii macroprudențiale prin majorarea ratei CCyB, inițial la 0,5 la sută începând cu 17 octombrie 2022 și, ulterior, la 1 la sută începând cu 23 octombrie 2023, a avut în vedere cele două obiective ale acestui instrument, respectiv temperarea ritmului accelerat de creștere a creditelor, dar și acumularea unor rezerve suplimentare de capital într-o perioadă favorabilă pentru sectorul bancar. Totuși, de la implementarea măsurilor de majorare a ratei CCyB nu s-au manifestat șocuri care să facă necesară reducerea sau eliberarea acestuia, motiv pentru care este dificil de evaluat eficiența instrumentului macroprudențial.

⁶¹ Amortizorul de conservare a capitalului nu a fost cuprins în evaluare în mod independent întrucât, potrivit cadrului european de reglementare CRD IV/V, acesta se aplică în mod uniform în UE cu o rată de 2,5 la sută începând cu 1 ianuarie 2019.

⁶² Decizia a fost făcută publică prin Comunicatul de presă al Consiliului de supraveghere al BNR din data de 24 martie 2020.

Tabel 3.8. Indicatori privind performanța financiară și prudențială a instituțiilor sistemice (O-SII) și încadrarea acestora în intervalele de prudență stabilite de ABE

Criteriu	Indicator	O-SII/ Sector	dec.17	dec.18	dec.19	dec.20	dec.21	dec.22	dec.23	Interval de prudență stabilit de ABE
Solvabilitate	Rata fondurilor proprii de nivel 1	Media O-SII	17,6%	18,3%	19,9%	23,5%	19,7%	20,4%	20,1%	> 15%
		Sector bancar	18,0%	18,6%	20,0%	23,2%	20,9%	20,5%	19,6%	[12%-15%] < 12%
	Rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază	Media O-SII	17,6%	18,3%	19,8%	23,4%	19,6%	19,8%	18,8%	> 14%
		Sector bancar	18,0%	18,6%	19,9%	23,1%	20,8%	20,0%	19,1%	[11%-14%] < 11%
Riscul de credit și calitatea activelor	Rata creditelor neperformante	Media O-SII	6,3%	4,8%	4,0%	3,8%	3,4%	2,7%	2,3%	< 3%
		Sector bancar	6,4%	5,0%	4,1%	3,8%	3,4%	2,7%	2,3%	[3%-8%] > 8%
	Gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante	Media O-SII	60,0%	60,7%	62,7%	64,5%	66,6%	65,7%	65,4%	> 55%
		Sector bancar	57,7%	58,5%	60,7%	63,3%	66,1%	65,5%	65,5%	[40%-55%] < 40%
Profitabilitate	ROE	Media O-SII	13,3%	15,5%	12,2%	9,8%	13,1%	16,1%	20,0%	> 10%
		Sector bancar	12,5%	14,6%	12,2%	8,7%	13,3%	16,4%	20,4%	[6%-10%] < 6%
	Cost/Venit	Media O-SII	51,8%	50,3%	51,8%	51,2%	52,3%	51,3%	46,3%	< 50%
		Sector bancar	55,1%	53,2%	54,3%	53,8%	53,9%	52,1%	47,6%	[50%-60%] > 60%
Finanțare și lichiditate	Credite/Depozite pentru populație și societăți nefinanciare	Media O-SII	70,9%	69,9%	67,2%	60,2%	61,7%	63,8%	59,4%	< 100%
		Sector bancar	73,2%	71,9%	69,5%	63,6%	64,0%	65,7%	61,1%	[100%-150%] > 150%

Sursa: BNR, date prudențiale

Amortizorul O-SII a fost introdus în România începând cu anul 2016 având ca principale obiective: (i) sporirea capacității instituțiilor sistemice de a absorbi pierderile, urmărindu-se diminuarea riscului sistemic dat de dimensiunea acestor instituții raportată la piața bancară autohtonă, (ii) reducerea probabilității de manifestare a unor dificultăți financiare în cazul băncilor desemnate ca fiind sistemice, (iii) atenuarea impactului posibil cu care s-ar putea confrunta băncile sistemice în cazul unor episoade de stres financiar, (iv) constituirea de rezerve de capital, care să ajute la continuarea procesului de intermediere financiară pe parcursul fazei de descreștere a ciclului economic și financiar și (v) corectarea avantajelor de care dispun entitățile considerate „prea mari pentru a intra în faliment” ca urmare a unor garanții implicite din partea statului, ceea ce asigură un tratament egal în piață al tuturor instituțiilor de credit. După finalizarea transpunerii CRD V în legislația națională începând

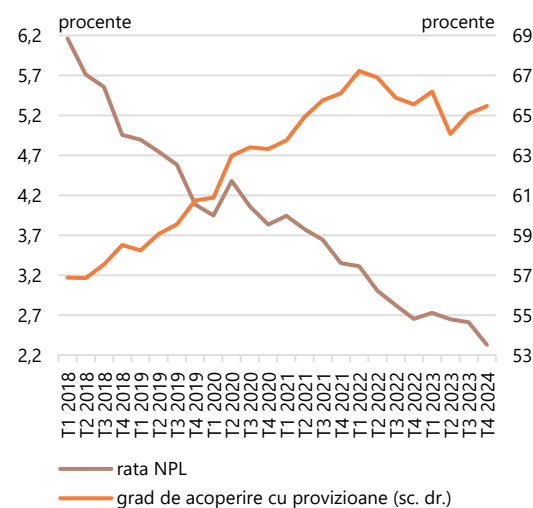
cu anul 2022 a fost implementată o nouă metodologie de calibrare a amortizorului aplicabil băncilor sistemice, în funcție de importanța sistemică a fiecărei instituții de credit (scorul reieșit în urma calculării indicatorilor obligatorii recomandați de ghidul ABE)⁶³. Această nouă metodologie de calibrare asigură un grad sporit de predictibilitate în procesul de planificare a capitalului.

Din perspectiva eficienței și eficacității impunerii unui asemenea amortizor efectele sunt destul de dificil de evaluat pe un orizont scurt de timp, dar desemnarea unor instituții de credit ca fiind sistemice poate avea efecte indirecte asupra unor elemente precum: acordarea unei atenții sporite în procesul de supraveghere microprudențială și în stabilirea cerințelor privind cadrul de rezoluție, o percepție îmbunătățită din partea publicului, dar și a altor instituții sau organisme internaționale, cu efecte potențiale asupra desfășurării activității etc. De asemenea, analizând o serie de indicatori relevanți pentru criterii precum: (i) solvabilitatea, (ii) riscul de credit și calitatea activelor, (iii) profitabilitatea și (iv) finanțarea și lichiditatea, comparativ cu intervalele de prudență recomandate de ABE, se observă un trend constant de migrație spre zona verde a intervalelor, atât la nivelul sectorului, cât și în cazul instituțiilor sistemice, ceea ce indică o conduită corectă a politicilor macroprudențiale și de supraveghere adoptate (Tabel 3.8).

Amortizorul pentru risc sistemic a fost introdus în legislația europeană ca un instrument flexibil, capabil să acopere o dimensiune a riscului care nu este ținută de alte amortizoare de capital. Impunerea unui SyRB care să abordeze riscul la adresa stabilității financiare generat de creditele neperformante a reprezentat un eveniment singular în context european, celelalte state membre care au ales aplicarea acestui instrument selectând indicatori și riscuri diferite pentru calibrarea acestuia, în conformitate cu vulnerabilitățile identificate în sectoarele financiare naționale.

Eficiența amortizorului SyRB pentru risc sistemic asociat creditelor neperformante (NPL) se poate măsura prin gradul de atingere a obiectivelor avute în vedere la calibrarea acestuia, atât prin abordarea fenomenului de neperformanță din perspectiva bilanțului instituțiilor de credit din România, cât și prin consolidarea rezilienței sectorului bancar românesc, ca urmare a constituirii unor rezerve suplimentare de capital, de natură a sprijini în continuare activitatea de intermediere financiară în cazul materializării riscurilor și vulnerabilității identificate.

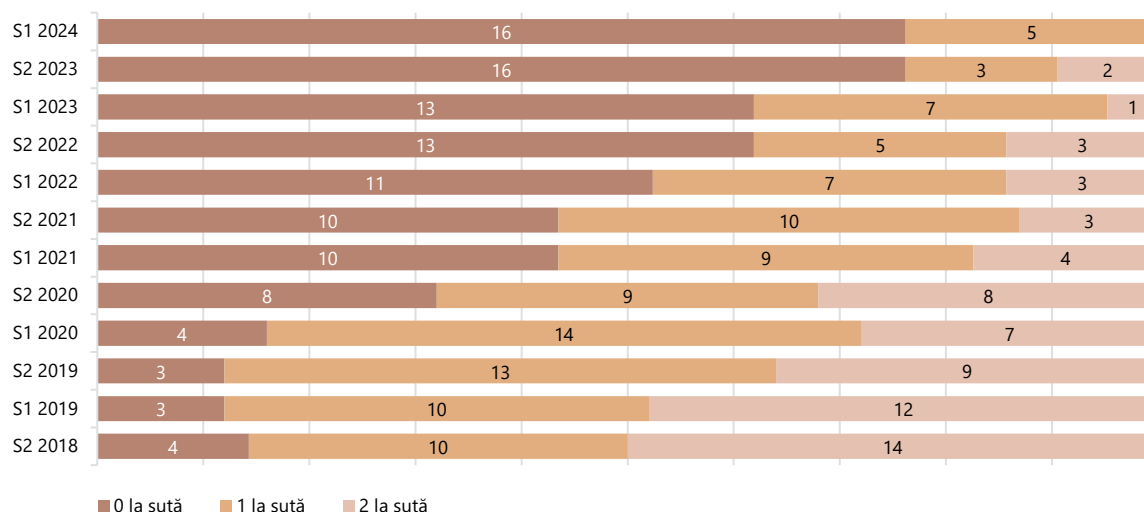
Grafic 3.24. Evoluția ratei NPL și a gradului de acoperire cu provizioane la nivel național

Sursa: BNR

⁶³ Scorurile obținute de către instituțiile de credit sunt împărțite în șase intervale (*buckets*) cu valori egale, de 500 de puncte de bază, cărora le sunt alocate valori ale amortizorului O-SII, în ordine crescătoare în funcție de importanța sistemică, în trepte procentuale egale cu 0,5 puncte procentuale (de la 0,5 la sută la 3 la sută).

Grafic 3.25. Numărul instituțiilor de credit în funcție de rata amortizorului SyRB

Sursa: BNR

Prin instituirea unei cerințe mai ridicate de capital pentru băncile care dețin o pondere mai mare a creditelor neperformante sau un grad redus de provizionare a acestora, amortizorul pentru riscul sistemic reprezintă un factor coercitiv pentru băncile românești. După șase ani de la prima aplicare a acestuia, se poate observa că evoluția celor doi indicatori de interes în determinarea ratei SyRB a fost una pozitivă. Rata creditelor neperformante s-a aflat în permanență pe un trend descendent, astfel aceasta s-a redus cu 3,8 puncte procentuale în decembrie 2023, comparativ cu cea înregistrată în martie 2018. În cazul celui de al doilea indicator, gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante, acesta s-a situat pe un trend ascendent până în T1 2022, atingând un maxim de 67,22 la sută, urmând ca trendul să se inverseze ușor, înregistrând astfel în T4 2023 o valoare de 65,45 la sută (Grafic 3.24).

Ca urmare a îmbunătățirii în timp a nivelului celor doi indicatori, nicio instituție de credit din România nu mai aplică o rată SyRB de 2 la sută începând cu primul semestru din 2024, numărul acestora scăzând constant de la 14 instituții de credit în prima jumătate a anului 2018 (Grafic 3.25), ceea ce reflectă eficiența acestei măsuri macroprudențiale implementate în România.

4. Implementarea politicii macroprudențiale

În conformitate cu prevederile art. 1 alin. 2 din Legea nr.12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială are misiunea de a asigura coordonarea în domeniul supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar național, prin stabilirea politicii macroprudențiale și a instrumentelor adecvate pentru punerea în aplicare a acestora. În vederea implementării la nivel național a măsurilor necesare pentru prevenirea sau diminuarea riscurilor sistemice, în baza prevederilor art. 4 alin. 1 lit. a) și lit. b) din Legea nr. 12/2017, CNSM este împuternicit: a) să emită recomandări și avertizări adresate Băncii Naționale a României și Autorității de Supraveghere Financiară, în calitate de autorități naționale de supraveghere financiară sectorială; b) să emită recomandări adresate Guvernului, în scopul menținerii stabilității financiare.

În România, autoritatea macroprudențială națională a fost înființată ca structură de cooperare interinstituțională, fără personalitate juridică, context în care implementarea recomandărilor emise de Consiliul general al CNSM este realizată de autoritățile membre (Banca Națională a României, Autoritatea de Supraveghere Financiară, Guvernul), care sunt destinatari ai recomandărilor CNSM. În conformitate cu prevederile art. 4 alin. 2 din Legea nr. 12/2017, destinatarii recomandărilor sau avertizărilor CNSM pot adopta măsurile corespunzătoare, inclusiv emiterea de reglementări, în vederea respectării recomandărilor sau, după caz, pot întreprinde acțiuni în vederea diminuării riscurilor asupra cărora au fost avertizați. Destinatarii trebuie să informeze CNSM cu privire la măsurile adoptate sau, în cazul în care nu au adoptat astfel de măsuri, informarea va cuprinde motivele neadoptării acestora. Consiliul general al CNSM are competența de a asigura monitorizarea măsurilor adoptate de destinatari în urma avertizărilor și recomandărilor emise de CNSM, pe baza informațiilor comunicate de autorități. Analizele privind monitorizarea modului de implementare a recomandărilor emise de CNSM au o periodicitate anuală.

În perioada ianuarie-decembrie 2023, CNSM a emis un număr de cinci recomandări, după cum urmează:

- ➔ în ședința din data de 23 martie 2023 – Recomandarea CNSM nr. R/1/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România;
- ➔ în ședința din data de 20 iunie 2023 – Recomandarea CNSM nr. R/2/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România;
- ➔ în ședința din data de 19 octombrie 2023 – Recomandarea CNSM nr. R/3/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/4/2023 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România;
- ➔ în ședința din data de 14 decembrie 2023 - Recomandarea CNSM nr. R/5/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România.

Situația privind stadiul implementării de către destinatari a recomandărilor emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în perioada ianuarie-decembrie 2023, precum și a celor emise în perioada anterioară, care nu au fost finalizate sau care au un termen permanent pentru implementare, este următoarea:

- (i) un număr de șase recomandări au fost implementate de către autoritățile destinate, respectiv: Recomandarea CNSM nr. R/5/2021 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/12 referitoare la identificarea entităților juridice; Recomandarea CNSM nr. R/1/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/2/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/3/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/4/2023 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România; Recomandarea CNSM nr. R/5/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România;
- (ii) patru recomandări sunt în curs de implementare, respectiv:
 - a) Recomandarea CNSM nr. 3/14.06.2017 privind îmbunătățirea informațiilor statistice necesare analizelor privind piața imobiliară – CERS a emis Recomandarea din 21 martie 2019 de modificare a Recomandării CERS/2016/14 privind acoperirea unor lacune la nivelul datelor privind bunurile imobile (CERS/2019/3), care stabilește noi termene limită pentru raportările către CERS privind disponibilitatea indicatorilor. Astfel, obligația autorităților macroprudențiale naționale de a transmite rapoartele finale privind subrecomandarea D este scadentă la data de 31 decembrie 2025 (dacă informațiile privind punctul a) din Recomandarea D punctul 2 nu sunt disponibile până la data de 31 decembrie 2021). În decembrie 2022, a fost publicată Recomandarea CERS/2022/9 privind vulnerabilitățile în sectorul imobiliar comercial din Spațiul Economic European, document care cuprinde patru subrecomandări (A-D), sfera și frecvența monitorizărilor fiind însă ajustate pentru ca destinatarii să aibă mai mult timp la dispoziție pentru implementarea recomandărilor, astfel: (i) Recomandarea A privind monitorizarea riscurilor sistemice care decurg dinspre sectorul CRE – termen: 31.03.2024 și 31.03.2026; (ii) Recomandarea B privind asigurarea unor practici solide de finanțare – termen: 31.03.2026; (iii) Recomandarea C privind creșterea rezilienței instituțiilor financiare – termen: 31.03.2026; (iii) Recomandarea D privind reglementarea bazată pe activitate – se adresează Comisiei Europene pentru a evalua cadrul macroprudențial și legislația la nivelul Uniunii – termen: 31.12.2026;
 - b) Recomandarea CNSM nr. R/6/2020 privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare – cea mai mare parte a măsurilor aflate în responsabilitatea Guvernului, respectiv cele legate de implementarea strategiei în domeniul agriculturii au termen de implementare între 1-3 ani, iar măsura privind implementarea unei politici industriale pentru sectorul alimentar care să conducă la îndeplinirea mai bună a rolului statului în susținerea sectorului agroalimentar are termen de implementare între 3-5 ani. De asemenea, responsabilitățile aflate în

sarcina BNR referitoare la revizuirea, cel puțin o dată la doi ani, a metodologiei pentru identificarea firmelor care ar putea fi potențiali campioni naționali în domeniul agroalimentar și diseminarea de date statistice suplimentare pentru îmbunătățirea accesului la finanțare al firmelor din domeniul agroalimentar au termen de implementare periodic, începând cu decembrie 2020, ceea ce conferă un caracter permanent sarcinilor care derivă din subrecomandările menționate;

- c) Recomandarea CNSM nr. R/6/2021 privind sprijinirea finanțării verzi – o parte din subrecomandări au fost finalizate, restul fiind în curs de realizare, în diferite stadii.
- d) Recomandarea CNSM nr. R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermediarii financiare – o parte din subrecomandări au fost finalizate, restul fiind în curs de realizare, în diferite stadii.

- (iii) trei recomandări au termen permanent, presupunând elaborarea unor analize periodice de către destinatari. Toate cele trei recomandări din această categorie (Recomandarea CNSM nr. 2/14.06.2017 referitoare la țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, Recomandarea CNSM nr. 10/18.12.2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, Recomandarea CNSM nr. R/4/2018 privind implementarea instrumentelor macroprudențiale pentru îndeplinirea obiectivelor intermediare cuprinse în Cadrul de ansamblu privind strategia politicii macroprudențiale a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială) au fost puse în aplicare de către destinatari prin analizele elaborate în anii 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 și 2023, care au fost supuse analizei Consiliului general al CNSM.

În legătură cu recomandările CNSM care se află în curs de implementare, este de menționat faptul că o parte dintre termenele stabilite pentru punerea în aplicare a unor subrecomandări sunt depășite, ceea ce necesită eforturi mai consistente din partea autorităților destinate, în vederea finalizării implementării acestora.

Detaliile privind măsurile adoptate de destinatari în vederea implementării recomandărilor CNSM emise în anul 2023, a celor care au un termen permanent și a celor a căror punere în aplicare este finalizată sunt prezentate în Anexă.

În ceea ce privește recomandările care sunt în curs de implementare, detaliile privind măsurile adoptate până în prezent de autoritățile care au calitatea de destinatari sunt publicate pe websiteul CNSM, la secțiunea Politică macroprudențială/Modul de implementare de către destinatari a recomandărilor emise de CNSM/Situația privind modul de implementare a recomandărilor emise de CNSM – anul 2023.

Totodată, în vederea îndeplinirii atribuțiilor prevăzute la art. 3 alin (4) din Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, CNSM monitorizează modul în care se asigură respectarea și, după caz, luarea măsurilor necesare punerii în aplicare

a recomandărilor autorității macroprudențiale europene. Detalii privind evaluarea gradului de conformare cu recomandările CERS la nivel național sunt prezentate prin comparație cu alte state europene în Caseta G.

Caseta G. Evaluarea modului de implementare a recomandărilor CERS

În baza atribuțiilor conferite, CERS poate emite recomandări statelor membre ale UE ca răspuns la riscurile și vulnerabilitățile identificate. Astfel, de la data înființării și până în prezent, CERS a emis o serie de recomandări, ce abordează riscuri sistemice diferite, începând de la vulnerabilitățile din sectorul imobiliar până la riscurile cibernetice. Recomandările pot fi adresate Uniunii Europene în ansamblul său sau statelor membre, Comisiei Europene, autorităților europene de supraveghere sau autorităților naționale. Destinatarii recomandărilor transmit către CERS și către Consiliul European acțiunile întreprinse ca răspuns la recomandare sau furnizează o justificare adecvată pentru orice inacțiune, prin mecanismul „acționează sau explică” (engl. „act or explain”).

Din datele prelucrate din rapoartele de conformare publicate de CERS se observă că marea majoritate a statelor respectă recomandările emise de această instituție. Mai mult, România figurează cu cel mai înalt calificativ (*fully compliant*) la toate recomandările.

La nivel european, recomandarea la care există cele mai multe calificative distincte de *fully compliant* este Recomandarea Comitetului European pentru Risc Sistemic de modificare a Recomandării CERS/2016/14 privind acoperirea unor lacune la nivelul datelor privind bunurile imobile (15 state). Recomandarea își propune să ajute procesul de monitorizare și comparare a evoluțiilor din sectorul imobiliar prin colectarea, distribuirea și uniformizarea datelor naționale privind piața imobiliară. Sectorul imobiliar european rămâne unul dintre cele mai importante surse de potențial risc sistemic, în special pentru economiile din Europa de Vest. Cu toate acestea, din totalul statelor doar patru au fost evaluate drept *partially compliant*, marea majoritate fiind în categoria *fully* sau *largely compliant*.

Tabel G.1. Calificativele primite de statele membre și autoritățile destinate – partea I

Stat	Recomandare							
	CERS/2020/15		CERS/2020/8		CERS/2020/6			Subrecomandarea D(1)
	Primul termen de aplicare a Recomandării	Al II-lea termen de aplicare a Recomandării	Recomandarea A	Recomandarea B	Subrecomandările adresate contrapărților centrale	Subrecomandările adresate membrilor compensatori	Subrecomandările adresate contrapărților	
Austria	AM+At	AM			AM	AM	AM	AM
Belgia	BC+At	BC			BC+At	BC+At	BC+At	BC+At
Bulgaria	BC+At	BC+At			At	BC+At	BC+At	BC+At
Cehia	BC	BC			BC	BC	BC	BC
Cipru	At+BC+At	At+BC+At			At	At+At+ +At+At	At+At+ +At+At	At+At+ BC

Stat	Recomandare							
	CERS/2020/15		CERS/2020/8		CERS/2020/6			
	Primul termen de aplicare a Recomandării	Al II-lea termen de aplicare a Recomandării	Recomandarea A	Recomandarea B	Subrecomandările adresate contrapărților centrale	Subrecomandările adresate membrilor compensatori	Subrecomandările adresate contrapărților	Subrecomandarea D(1)
Croația	BC+At	BC+At			BC	BC+At	At+BC	BC+At
Danemarca	AM+At	At+AM			AM	AM	AM	AM
Estonia	BC+At	At			At	At	At	BC
Finlanda	AM	AM			AM+At	AM+At	AM+At	AM+At
Franța	AM+At	At			At+At+At	At+At	At+At	At+At+At
Germania	AM+At	AM			AM	AM+At	AM+At	AM+At
Grecia	BC+At	BC+At			At	BC+At	BC+At	BC+At
Italia	At+BC+At	BC+At			BC+At	BC+At+At+At	At+BC+At+At	BC+At+At+At
Irlanda	BC	BC			BC	BC+At	BC+At	BC+At
Islanda	BC	BC			At	BC+At	BC+At	At
Letonia	BC+AM	BC+AM			AM	At	At	AM
Liechtenstein	AM+At	AM			AM	AM	AM	AM
Lituania	BC	BC			BC	BC	BC	BC
Luxemburg	AM+At+At	AM+At+At			AM+At	AM+At	AM+At	AM+At
Malta	BC+At	At			At	At	At	At
Norvegia	AM+BC+At	AM+At			At	At	At	AM
Țările de Jos	BC	BC			BC+At	BC+At	BC+At	BC+At
Polonia	AM+At	AM			AM	AM	AM	AM
Portugalia	BC+At+At	BC+At			At	BC+At+At+At	BC+At+At+At	BC+At+At
România	BC+AM+At	BC+AM+At			At	BC+At	BC+At	BC+At
Slovenia	At+BC+At	BC			At	At+BC+At	BC+At+At	At+BC+At
Slovacia	BC	BC			BC	BC	BC	BC+At
Suedia	AM	AM			AM	AM+At	AM+At	AM+At
Spania	BC+AM+At+At	BC+AM+At+At			At	BC+At+At	At+BC+At	BC+AM
Ungaria	BC	BC			BC	BC	BC	BC

Sursa: CERS

Legendă

BC = Bancă Centrală

AM = Autoritate macroprudențială

At = altele

Fully compliant

Largely compliant

Partially compliant

Sufficiently Explained

Non-compliant

- Recomandarea CERS/2020/15 de modificare a Recomandării CERS/2020/7 privind restricțiile aplicabile distribuțiilor pe durata pandemiei COVID-19
- Recomandarea CERS/2020/8 privind monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale moratoriilor privind datoriile, precum și ale schemelor de garanții publice și ale altor măsuri de natură fiscală adoptate pentru a proteja economia reală ca răspuns la pandemia COVID-19
- Recomandarea CERS/2020/6 privind riscurile de lichiditate rezultate din apelurile în marjă

Tabel G.2. Calificativele primite de statele membre și autoritățile destinate – partea a II-a

Stat	Recomandare					
	CERS/2019/18	CERS/2019/3	CERS/2015/1	CERS/2015/2	CERS/2014/1	CERS/2012/2
Austria	AM+At					
Belgia						
Bulgaria						
Cehia						
Cipru						
Croația	BC+At					
Danemarca	AM+At					
Estonia	BC+At					
Finlanda	AM+BC					
Franța	AM+At					
Germania	AM+At					
Grecia						
Italia						
Irlanda						
Islanda						
Letonia	BC+AM					
Liechtenstein	AM+At+At					
Lituania						
Luxemburg	AM+At+At					
Malta	BC+At					
Norvegia	BC+AM					
Țările de Jos	BC+At					
Polonia	AM+At					
Portugalia						
România	BC+AM					
Slovenia	BC+At					
Slovacia						
Suedia						
Spania	BC+At					
Ungaria						

Sursa: CERS

Legendă

BC = Bancă Centrală

AM = Autoritate macroprudențială

At = altele

Fully compliant

Largely compliant

Partially compliant

Sufficiently Explained

Non-compliant

- Recomandarea CERS/2019/18 privind colectarea și schimbul de informații în scopuri macroprudențiale cu privire la sucursalele instituțiilor de credit care au sediul principal într-un alt stat membru sau într-o țară terță
- Recomandarea CERS/2019/3 de modificare a Recomandării CERS/2016/14 privind acoperirea unor lacune la nivelul datelor privind bunurile imobile
- Recomandarea CERS/2015/1 privind recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice pentru expunerile față de țări terțe
- Recomandarea CERS/2015/2 privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri
- Recomandarea CERS/2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital
- Recomandarea CERS/2012/2 privind finanțarea instituțiilor de credit

Anexă

Situația privind recomandările emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2023 și a celor care au termen permanent, a căror implementare este finalizată

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
Recomandarea CNSM nr. R/2/14.06.2017 referitoare la țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital (termen permanent)	BNR	Recomandarea a fost implementată prin efectuarea unor evaluări periodice de către BNR, supuse analizei și deciziei Consiliului general al CNSM, în urma cărora au fost emise : (i) Decizia CNSM nr. D/8/2018 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (ii) Decizia CNSM nr. D/2/2019 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (iii) Decizia CNSM nr. D/3/2020 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (iv) Decizia CNSM nr. D/5/2021 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (v) Decizia CNSM nr. D/5/2022 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital. Prin deciziile menționate s-a stabilit că, aferent anilor 2018, 2019, 2020, 2021 și 2022, nu au fost identificate țări terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital. În anul 2023, pe baza analizei efectuate de BNR, a fost emisă Decizia CNSM nr. D/2/2023 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, care stabilește faptul că, pentru anul 2023, Republica Moldova este identificată ca țară terță semnificativă pentru sectorul bancar românesc din perspectiva recunoașterii și stabilirii ratelor amortizoarelor anticiclice de capital.
Recomandarea CNSM nr. R/10/18.12.2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală (termen permanent)	BNR	Recomandarea a fost implementată prin analizele realizate în anul 2018 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2017), în anul 2019 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2018), în anul 2020 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31.12.2019), în anul 2021 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2020), în anul 2022 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2021) și în anul 2023 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2022) cu privire la impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, inclusiv din perspectiva politicii macroprudențiale, care au fost prezentate în ședințele Consiliului general al CNSM. Analizele au relevat evoluția prognozată a creditului acordat sectorului real (atât pe componenta companiilor nefinanciare, cât și pe aceea a gospodăriilor populației) și a gradului de intermediere financiară, a gradului total de îndatorare raportat la PIB, dinamica profilului de finanțare și de lichiditate al instituțiilor de credit, impactul planurilor de finanțare asupra indicatorilor de solvabilitate și profitabilitate.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
Recomandarea CNSM nr. R/4/2018 privind implementarea instrumentelor macroprudențiale pentru îndeplinirea obiectivelor intermediare cuprinse în Cadrul de ansamblu privind strategia politicii macroprudențiale a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială (termen permanent)	BNR, ASF	BNR realizează analize periodice privind riscurile și vulnerabilitățile identificate la nivelul sistemului financiar și al economiei reale, precum și oportunitatea implementării/recalibrării/dezactivării instrumentelor macroprudențiale, care sunt prezentate Consiliului general al CNSM pentru analiză și decizie. Până în prezent, BNR a implementat următoarele instrumente macroprudențiale: amortizorul de conservare a capitalului; amortizorul anticiclic de capital (CCyB); amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII); amortizorul pentru risc sistemic (SyRB); cerințe privind raportul împrumuturi/garanții (LTV); cerințe privind raportul serviciul datoriei/venituri (DSTI) ASF realizează analize periodice privind riscurile și vulnerabilitățile identificate la nivelul celor 3 piețe financiare nebankare supravegheate, precum și oportunitatea implementării instrumentelor macroprudențiale existente. Până în prezent, au fost implementate următoarele măsuri macroprudențiale: (i) în cazul societăților de asigurare: indicele de lichiditate al societăților de asigurare; planul de redresare; Fondul de Garantare a Asiguraților; (ii) în cazul pieței pensiilor private, ASF a menținut în perioada 2017-2022 instrumentul macroprudențial referitor la restricții privind expunerile semnificative; (iii) în cazul administratorilor fondurilor de pensii private: limitarea expunerii față de un emitent la 5 la sută din activul net; expunerea față de un grup de emitenți și persoanele afiliate acestora nu poate depăși 10 la sută din activele fondului de pensii private; (iv) pentru toate entitățile supravegheate ASF aplică cerințe privind siguranța sistemelor IT. Implementarea regimului prudențial prevăzut de pachetul legislativ IFD/IFR (Regulamentul (UE) 2033/2019 și Directiva 2034/2019) nu mai prevede pentru firmele de investiții amortizoare de capital. Amortizoarele de capital sunt aplicabile doar societăților supravegheate în conformitate cu prevederile Directivei UE 36/2013 și care îndeplinesc următoarele condiții: (a) valoarea totală a activelor consolidate ale firmei de investiții este mai mare sau egală cu 15 miliarde euro, calculată ca medie a ultimelor 12 luni, excluzând valoarea activelor individuale ale oricărei filiale stabilite în afara Uniunii care desfășoară oricare dintre activitățile menționate în prezentul paragraf; (b) valoarea totală a activelor consolidate ale firmei de investiții este mai mică de 15 miliarde euro, iar firma de investiții face parte dintr-un grup în cadrul căruia valoarea totală a activelor consolidate ale tuturor întreprinderilor din grup care în mod individual au active a căror valoare totală este mai mică de 15 miliarde euro și care desfășoară oricare dintre activitățile menționate la punctele 3 și 6 din secțiunea A a Anexei I la Directiva 2014/65/UE este mai mare sau egală cu 15 miliarde euro, totul calculat ca medie a ultimelor 12 luni, excluzând valoarea activelor individuale ale oricărei filiale stabilite în afara Uniunii care desfășoară oricare dintre activitățile menționate la prezentul paragraf; sau (c) firma de investiții face obiectul unei decizii a autorității competente în conformitate cu articolul 5 din Directiva (UE) 2019/2034. Conform celei mai recente evaluări, nu au fost identificate societăți de servicii de investiții financiare care să îndeplinească unul dintre cele trei criterii mai sus-menționate.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
Recomandarea CNSM nr. R/5/2021 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/12 referitoare la identificarea entităților juridice	BNR, ASF	Recomandarea a fost implementată de către destinatari. Banca Națională a României (BNR) În vederea implementării de către BNR a Recomandării CNSM nr. R/5/2021 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/12 referitoare la identificarea entităților juridice, Consiliul de administrație al BNR a aprobat liniile directe cu privire la modul de implementare a fiecărui punct al recomandării CERS și a recomandării CNSM corespondente la nivelul BNR. BNR a adoptat următoarele măsuri: 1) La data de 30.08.2021 a fost publicat pe site-ul BNR un Comunicat referitor la Recomandarea CNSM nr. R/5/2021 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/12 referitoare la identificarea entităților juridice (https://www.bnro.ro/page.aspx?prid=19816), în care s-a arătat că, luând în considerare beneficiile legate de asigurarea stabilității financiare, monitorizarea riscurilor sistemice și a fenomenelor de contagiune, prevenirea și combaterea spălării banilor, care pot contribui la întărirea premiselor pentru menținerea unui sistem financiar-bancar sănătos și robust, BNR recomandă instituțiilor aflate în aria sa de supraveghere (instituții de credit, instituții emitente de monedă electronică, instituții de plată și instituții financiare nebancare) să dețină un cod LEI, care poate să fie un instrument deosebit de util în desfășurarea activităților menționate anterior, prin integrarea bazelor de date existente sau dezvoltarea de noi baze de date. În cazul instituțiilor de credit constituite sub forma organizațiilor cooperatiste de credit, recomandarea se adresează, în special, casei centrale. 2) La nivelul BNR au fost finalizate și publicate în <i>Monitorul Oficial al României</i> din luna octombrie 2022 două reglementări privind modificarea unor acte normative emise de BNR, în vederea includerii în cadrul prevederilor acestora/în cadrul modelelor formularelor de raportare prevăzute de acestea a codului LEI al entității raportoare, dacă aceasta dispune de cod LEI, respectiv a Codului LEI al oricărei alte entități juridice cu privire la care trebuie raportate informații și care deține un Cod LEI, după cum urmează: i) Regulamentul BNR nr. 11/2022 privind modificarea și completarea unor acte normative emise de Banca Națională a României, publicat în <i>Monitorul Oficial al României</i>, Partea I, nr. 1036 din 25 octombrie 2022, care a vizat includerea Codului LEI în cadrul datelor de identificare ale entităților, prin care se aduc modificări următoarelor: Ordinul BNR nr. 9/2017; Ordinul BNR nr. 10/2017; Ordinul BNR nr. 18/2007; Regulamentul BNR nr. 4/2019; Regulamentul BNR nr. 5/2019; Regulamentul BNR nr. 20/2009; Regulamentul BNR nr. 2/2019; Regulamentul BNR nr. 17/2012; Regulamentul BNR nr. 5/2013; Regulamentul BNR nr. 12/2020; Ordinul BNR nr. 8/2014; Ordinul BNR nr. 9/2014, Ordinul BNR nr. 2/2014 și Ordinul BNR nr. 2/2022; ii) Ordinul BNR nr. 5/2022 privind modificarea și completarea unor acte normative emise de Banca Națională a României, publicat în <i>Monitorul Oficial al României</i>, Partea I, nr. 1005 din 18 octombrie 2022, care a vizat includerea Codului LEI în cadrul datelor de identificare ale entităților, prin care se aduc modificări următoarelor: Ordinul BNR nr. 27/2010, Ordinul BNR nr. 6/2015, Ordinul BNR nr. 10/2012 și Ordinul BNR nr. 2/2020.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
		3) A fost inclus Codul LEI în raportarea persoanelor declarante la Centrala Riscului de Credit (CRC). Măsura a fost implementată prin intrarea în vigoare a Regulamentului BNR nr. 7/12.04.2022 pentru modificarea și completarea Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 2/2012 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Riscului de Credit (publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 390/21.04.2022) care prevede: (i) raportarea de către persoanele declarante la CRC a Codului LEI, (ii) includerea indicatorilor solicitați de Recomandarea CNSM nr. R/6/2021 privind sprijinirea finanțării verzi, precum și a (iii) indicatorilor privind piața imobiliară prevăzuți în Recomandările CERS nr. 14/2016 și nr. 3/2019. Aplicația informatică CRC a fost modificată și adaptată corespunzător noilor cerințe de raportare. 4) La nivelul BNR au fost inițiate demersuri care vizează modificarea registrelor publice (Registrul instituțiilor de credit, Registrul instituțiilor de plată, Registrul instituțiilor emitente de monedă electronică, Registrul instituțiilor financiare nebankare – Registrul general și Registrul special), în cadrul cărora sunt evidențiate instituțiile financiare monitorizate sau supravegheate prudențial de banca centrală, prin adăugarea informației privind codul LEI (dacă există și este disponibilă). Registrele publice au fost actualizate prin includerea coloanei LEI și date în producție, astfel: Registrul instituțiilor de credit în luna octombrie 2022, Registrul instituțiilor de plată și Registrul instituțiilor emitente de monedă electronică în luna ianuarie 2023, iar Registrul general și Registrul special al instituțiilor financiare nebankare în luna mai 2023. Suplimentar, au fost actualizate referințele din Regulamentul nr. 2/2019 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului la noul cadru legislativ (potrivit recomandării formulate de Direcția juridică cu scrisoarea nr. XX/1/3/6074/05.10.2021) și a fost prevăzută în cuprinsul Regulamentului nr. 20/2009 structura registrelor IFN (Registrul general, Registrul special și Registrul de evidență) pentru asigurarea unui regim unitar de reglementare cu cel existent pentru celelalte instituții financiare aflate în sfera de competență a băncii centrale. BNR a transmis la CERS Formularul privind modul de implementare a Recomandării B – Utilizarea identificatorului entității juridice până la eventuala introducere a legislației Uniunii din cadrul Recomandării CERS/2020/12 referitoare la identificarea entităților juridice, completat de BNR (Direcția reglementare și autorizare), în termenul solicitat. Autoritatea de Supraveghere Financiară (ASF) Autoritatea de Supraveghere Financiară a sprijinit încă de la apariția acestor coduri standardizate utilizarea lor pe scară largă de către entitățile supravegheate. Pe piața de capital, toate pachetele legislative europene ce impun obligații de raportare (MAR, MiFID II, MiFIR, EMIR, SFTR, MMFR, AIFMD, UCITS etc) entităților solicită din partea acestora, în mod obligatoriu, utilizarea codului LEI ca și identificator. Pe piața asigurărilor, toate societățile de asigurare dețin Cod LEI. În sistemul de pensii private, atât administratorii, cât și fondurile de pensii private sunt înregistrați cu Coduri LEI. Entitatea din România care emite Coduri LEI este Depozitarul Central S.A.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării*
		ASF a transmis CERS Formularul privind modul de implementare a Recomandării B – Utilizarea identificatorului entității juridice până la eventuala introducere a legislației Uniunii din cadrul Recomandării CERS/2020/12 referitoare la identificarea entităților juridice în termenul solicitat.
Recomandarea CNSM nr. R/1/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de 1 la sută al amortizorului anticiclic de capital începând cu data de 23 octombrie 2023 prin emiterea Ordinului BNR nr. 7/2022 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial al României</i> , Partea I nr. 1187 din 12 decembrie 2022).
Recomandarea CNSM nr. R/2/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de 1 la sută al amortizorului anticiclic de capital începând cu data de 23 octombrie 2023 prin emiterea Ordinului BNR nr. 7/2022 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial al României</i> , Partea I nr. 1187 din 12 decembrie 2022).
Recomandarea CNSM nr. R/3/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de 1 la sută al amortizorului anticiclic de capital începând cu data de 23 octombrie 2023 prin emiterea Ordinului BNR nr. 7/2022 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial al României</i> , Partea I nr. 1187 din 12 decembrie 2022).
Recomandarea CNSM nr. R/4/2023 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM prin emiterea Ordinului BNR nr. 9/2023 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII), publicat în <i>Monitorul Oficial al României</i> , Partea I, nr. 1177 din 27 decembrie 2023.
Recomandarea CNSM nr. R/5/2023 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de 1 la sută al amortizorului anticiclic de capital începând cu data de 23 octombrie 2023 prin emiterea Ordinului BNR nr. 7/2022 pentru modificarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 12/2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial al României</i> , Partea I, nr. 1187 din 12 decembrie 2022).

*) Secțiunea „Modul de implementare a recomandării” cuprinde contribuțiile transmise de autoritățile destinate conform recomandărilor CNSM.

Abrevieri

ABE	Autoritatea Bancară Europeană
ASF	Autoritatea de Supraveghere Financiară
BCE	Banca Centrală Europeană
BNR	Banca Națională a României
BRRD	Bank Recovery and Resolution Directive
BVB	Bursa de Valori București
CBR	Combined Buffer Requirement
CCoB	Capital Conservation Buffer
CCyB	Contercyclical Capital Buffer
CE	Comisia Europeană
CEE	Central and Eastern Europe
CERS/ESRB	Comitetul European pentru Risc Sistemic
CET	Common Equity Tier
CISS	Indicele compozit de stres sistemic
CLIFS	Country Level Index of Financial Stress
CNSM	Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială
COREP	Common Reporting
CRC	Centrala Riscului de Credit
CRD	Capital Requirements Directive
CRD IV	Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE
CRD V	Directiva 2019/878/UE de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile exceptate, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului
CRR	Capital Requirements Regulation
CRR I	Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012
CRR II	Regulamentul (UE) nr. 876/2019 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 în ceea ce privește indicatorul efectul de levier, indicatorul de finanțare stabilă netă, cerințele privind fondurile proprii și pasivele eligibile, riscul de credit al contrapărții, riscul de piață, expunerile față de contrapărți centrale, expunerile față de organisme de plasament colectiv, expunerile mari și cerințele referitoare la raportare și la publicarea informațiilor și a Regulamentului (UE) nr. 648/2012
CSALB	Centrul de Soluționare Alternativă a Litigiilor în Domeniul Bancar
DSTI	Debt service-to-income

DTI	Debt-to-income
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority
ESMA	European Securities Market Authority
Eurostat	Oficiul de Statistică al Comunităților Europene
FDI	Fonduri deschise de investiții
FGDB	Fondul de garantare a depozitelor bancare
FIA	Fonduri de investiții alternative
FINREP	Financial Reporting
FÎI	Fonduri închise de investiții
FMI	Fondul Monetar Internațional
FNGCIMM	Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru IMM
G-SII/O-SII	Global/Other Systemically Important Institutions
IFN	Instituție financiară nebancaară
IFRS	Standarde Internaționale de Raportare Financiară
ILO	Organizația Internațională a Muncii
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
INS	Institutul Național de Statistică
IRB	Internal Rating Based (abordarea bazată pe modele interne de rating)
ISD	Investiții străine directe
ISO	Organizația Internațională de Standardizare
LCR	Liquidity coverage ratio
LR	Leverage ratio
LTV	Loan-to-value
MCR	Minimum Capital Requirements
MF	Ministerul Finanțelor
MREL	Cerințe minime pentru fonduri proprii și datorii eligibile
NGFS	Rețeaua pentru ecologizarea sistemului financiar
NPL	credite neperformante (non-performing loans)
NSFR	Net stable funding ratio
OCR	Cerința globală de capital
OPC	Organisme de plasament colectiv
OUG	Ordonanță de urgență a Guvernului
PBS	Prime brute subscrise
PIB	Produs intern brut
PNRR	Planul Național de Redresare și Reziliență
PPA	Power purchase agreements
PSC	Pactul de stabilitate și creștere
ROA	Rentabilitatea activelor
ROBOR	Rata dobânzii de referință a pieței monetare interbancare
ROE	Rentabilitatea capitalului propriu
RW	Ponderi de risc
SAI	Societate de administrare a investițiilor
SCR	Solvency Capital Requirements

SEE	Spațiul Economic European
SIF	Societăți de investiții financiare
SME/IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
SRMR	Single Resolution Mechanism Regulation
SSIF	Societăți de servicii de investiții financiare
SyRB	Systemic Risk Buffer
sSyRB	Sectoral Systemic Risk Buffer
TFST	Task Force on Stress Testing
UE	Uniunea Europeană

Listă tabele

Caseta A

Tabel A.1	Îmbunătățiri aduse metodologiei GaR	11
Tabel A.2	Îmbunătățiri aduse metodologiei bazate pe indicatori	12
Tabel 2.1	Randamentele burselor de acțiuni	38
Tabel 3.1	Centralizator măsuri macroprudențiale 2023	46
Tabel 3.2	Ratele CCyB aplicate în statele SEE la 31 decembrie 2023 și cele anunțate pentru anul 2024	52
Tabel 3.3	Calibrarea amortizorului O-SII prin metoda intervalelor de valoare	68
Tabel 3.4	Instituțiile de importanță sistemică identificate pentru anul 2024	70
Tabel 3.5	Principalele aspecte avute în vedere în calibrarea sSyrb – sfârșitul anului 2023	76
Tabel 3.6	Metodologia de calcul a nivelului amortizorului de capital pentru riscul sistemic	80
Tabel 3.7	Măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02	83

Caseta E

Tabel E.1	Pragurile de materialitate propuse pentru măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02 în intervalul 2017-2023 și nivelul expunerilor sectorului bancar românesc	88
Tabel E.2	Indicatori ce prezintă efectele de <i>spillover</i> ale măsurilor macroprudențiale	93

Caseta F

Tabel F.1	Țările terțe identificate de CERS ca fiind semnificative pentru sectorul bancar al UE	100
Tabel F.2	Indicatori macroeconomici și aferenți evoluției creditării utilizați în evaluare	100
Tabel F.3	Componentele indicatorului compozit	102
Tabel 3.8	Indicatori privind performanța financiară și prudențială a instituțiilor sistemice (O-SII) și încadrarea acestora în intervalele de prudență stabilite de ABE	107

Caseta G

Tabel G.1	Calificativele primite de statele membre și autoritățile destinate – partea I	113
Tabel G.2	Calificativele primite de statele membre și autoritățile destinate – partea a II-a	115

Listă figuri

Figura 3.1	Variabile recomandate de CERS în vederea recalibrării amortizorului CCyB	48
Figura 3.2	Mecanismul de constituire și eliberare a amortizorului anticiclic de capital	49
Caseta C		
Figura C.1	Principalele justificări ale deciziilor adoptate de autoritățile naționale pentru recalibrarea ratei CCyB în anul 2023	56
Figura 3.3	Calendarul implementării măsurilor de majorare a ratei CCyB	57
Figura 3.4	Indicatorii utilizați în calibrarea SyRB	75
Caseta E		
Figura E.1	Principalele canale de transmitere a efectelor de propagare transfrontaliere	90

Listă grafice

Grafic 2.1	Indicatorul de aversiune la risc (VSTOXX)	20
Grafic 2.2	Creșterea economică la nivel global, în UE și țări emergente europene	20
Grafic 2.3	Datoria publică la nivel global	21
Grafic 2.4	Deficitul bugetar	23
Grafic 2.5	Deficitul de cont curent	23
Grafic 2.6	Îndatorarea sectorului privat	24
Grafic 2.7	Distribuția creditării în funcție de gradul de îndatorare a firmelor	26
Grafic 2.8	Rata creditelor neperformante după valută și nivelul median al gradului de îndatorare pentru creditele în stoc	27
Grafic 2.9	Distribuția gradului de îndatorare la acordare pentru creditele ipotecare și rata creditelor neperformante, 2023	27
Grafic 2.10	Evoluția ratei fondurilor proprii și a cerințelor de capital	29
Grafic 2.11	Rezultatele exercițiului macroprudențial de testare la stres (2023-2025)	29
Grafic 2.12	Indicatori privind profitabilitatea, eficiența operațională și relația cu capitalizarea	30
Grafic 2.13	Evoluția structurii depozitelor și a costurilor de finanțare cu depozitele	32

Grafic 2.14	Evoluția surplusului depozitelor față de credite și avansuri, precum și a indicatorilor specifici poziției de lichiditate	33
Grafic 2.15	Indicatori privind calitatea activelor	36
Grafic 2.16	Indicatori de tensiune financiară (CLIFS): Austria, Bulgaria, Polonia, România, Ungaria	38
Grafic 2.17	Volatilitatea indicilor BVB, model GARCH(1,1), distribuție Student-t	39
Grafic 2.18	Evoluția volumului de prime brute subscrise în perioada 2019-2023	41
Grafic 2.19	Valoarea activelor totale ale sistemului de pensii private	44
Grafic 3.1	Numărul de state ce aplică o rată CCyB mai mare de 0 la sută	51
Grafic 3.2	Rata CCyB în țările SEE la sfârșitul anului 2016	51
Grafic 3.3	Rata CCyB în țările SEE anunțată pentru perioada 2024-2025	51
Grafic 3.4	Măsurile de creștere a ratei CCyB aplicate pe parcursul anului 2023	52
Grafic 3.5	Deviația creditului în PIB față de tendința sa pe termen lung în statele membre (T3 2023)	54
Caseta C		
Grafic C.1	Nivelul ratei pozitive neutre la risc a CCyB în statele SEE la sfârșitul anului 2023	55
Grafic 3.6	Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România (T4 2000 – T4 2023), în ipoteza unui ciclu financiar lung (Indicator Basel)	58
Grafic 3.7	Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România (T4 2000 – T4 2023), în ipoteza unui ciclu financiar scurt (Indicator alternativ)	58
Grafic 3.8	Creșterea anuală nominală a creditării	59
Grafic 3.9	Numărul de instituții identificate ca fiind O-SII în statele SEE în 2023	62
Grafic 3.10	Rata maximă a amortizorului O-SII în statele SEE pentru anul 2023	62
Grafic 3.11	Indicatori de prudență și eficiență ai instituțiilor de importanță sistemică (dec. 2023)	72
Grafic 3.12	Rata de creștere anuală a creditelor și avansurilor acordate populației și societăților nefinanciare de instituțiile de tip O-SII și non-O-SII	74
Grafic 3.13	Ratele aplicate/anunțate ale SyRB și sSyRB la nivelul SEE la finalul anului 2023	79
Grafic 3.14	Distribuția statelor SEE în funcție de particularitățile de implementare a amortizorului SyRB, sfârșitul anului 2023	79
Grafic 3.15	Rata NPL și gradul de acoperire cu provizioane la nivelul UE (decembrie 2023)	81

Grafic 3.16	Situația instituțiilor de credit din perspectiva celor doi indicatori în funcție de care se determină rata SyRB în România	81
Grafic 3.17	Ponderea expunerilor sectorului bancar românesc către statele membre ale UE	87
Grafic 3.18	Expunerile către primele cinci state potrivit metodologiei standard, la decembrie 2022 și media ultimilor opt trimestre	97
Grafic 3.19	Legătura dintre băncile românești și alte state prin intermediul creditelor bilanțiere	98
Caseta F		
Grafic F.1	Metodologia utilizând matrice de riscuri cu coduri de culori și exemple ipotetice	101
Grafic 3.20	Activitatea de creditare	103
Grafic 3.21	Evoluția creditului pe componente	103
Grafic 3.22	Contribuția elementelor de activ la creșterea anuală (proгноză)	104
Grafic 3.23	Contribuția elementelor de pasiv la creșterea anuală (proгноză)	104
Grafic 3.24	Evoluția ratei NPL și a gradului de acoperire cu provizioane la nivel național	108
Grafic 3.25	Numărul instituțiilor de credit în funcție de rata amortizorului SyRB	109

